

The Project Gutenberg eBook of Kiro: Yhdeksan-katkelmainen unelma, by Johannes Linnankoski

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kiro: Yhdeksan-katkelmainen unelma

Author: Johannes Linnankoski

Release date: July 7, 2004 [EBook #12838]

Most recently updated: December 15, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KIROT: YHDEKSAN-KATKELMAINEN UNELMA ***

Produced by Miranda van de Heijning, Tapio Riikonen and PG Distributed

Proofreaders

KIROT

YHDEKSÄN-KATKELMAINEN UNELMA

Kirj.

Johannes Linnankoski

1908.

HENKILÖT:

URMAS, Mervien johtaja

ORPA, hänen äitinsä

HELJÄ, Urmaan vaimo

MERTSI, veeni-valio

EILA, veeni-neito

URDIS, veeni-neito

SÄTENE, Urmaan orjatar

TAAKANKANTAJA

ROUKA, mervi-vanhin

HALLO, mervi-vanhin

HORMA, mervi-vanhin

HÄMERI, mervi-vanhin

KOVAS, mervi

KURKIA, mervi

HORHOJA, mervi
TAARO, mervi
LYYLY, mervi
IMARI, mervi
TOSISININEN
FLÖIDE, veeni-runoniekka
TIETÄJÄ
PUISMA, nuori mervi
RIPSÄ, mervi-neito
ILVI, mervi-neito
VUORI-MERVI
LAAKSO-MERVI
VANHA MERVI
NIITTY-MERVI
VANHIMMAINEN
VANHA UKKO
VIERASMAJAN ISÄNTÄ
VIERASMAJAN EMÄNTÄ
VEITÄÄN SANANTUOJA
JOLMA, orja
JÖNKÄ, orja
UVAS, orja
VERONHALTIJA
KAKSI MUUKALAISTA
KAKSI TORVIMIESTÄ
VEENI-VALLAKSIA
VEENEJÄ
MERVEJÄ
KIIRIKKA-POIKIA
NUORUKAISIA
NEITOJA
TIETÄJIÄ
ORJIA
KANSAA

1. VALA.

_Kansan kokoontumispaikka Mervian valta-uhri-lehdossa Laakso-Merviassa. Lehtoalanne, jonka oikealla reunalla on suurehko kivi, sen juuressa lähde ja takana puistikkoa—vasemmalla liepeellä kunnas, jolla kasvaa tammia, tuomia ja pihlajoita. Taustalla maankenkä kohoaa loivaksi mäenrinteeksi punervankeltaisine petäjineen ja solakoine kuusineen. Rinteen molemmilta sivuilta johtaa tiet, jotka yhtyvät lehdossa ja jatkuvat leveämpänä valtatieksi etualan läpi vasemmalle. Siellä, kunnan takana, on uhrilehto ja käräjämäki. Vasemmalla etualalla pieniä kiemurtelevia lehtopolkuja.

On kevät. Puut keinuvat hiljaisessa tuulenvireessä, tuomet ja pihlajat ovat valkosissaan.

Lehdossa vallitsee hiljaisuus. Sitten ääniä, huudahduksia ja iskujen mäjähdyksiä vasemmanpuoleisella tiellä. Tietä pitkin vierii lehtoon vihasti visainen kiirikka. Sen jälessä juoksee neljä 16-17 vuoden ikäistä nuorukaista, päähineettömin päin, liehuvin hiuksin, kurikat kädessä. Muuan on täysikuntoisen miehen puvussa, toisilla vain lähelle polvia ulottuva paidantapainen mekko—vyö uumenilla, rinnukset avoinna. Juoksua, huutoja: Ohi vilahti! Iskekää, iskekää!

Saavat kiirikan pysäytetyksi teiden yhtymäkohdassa. Mäen laella näkyy toisen joukon päät._

ENSIM. POIKA

Oli se hiidenmoinen huipaus!

TOINEN

Myötä-maa.

KOLMAS

Nyt pane suuruksenvoimaa heittoosi, Jorri!

JORRI *Heiluttelee kiirikkaa*: Panenpa, taatto avita, yhdeksän miehen voimat! *Viskaa*: Niin lentää kuin siipiorava!

TOINEN POIKA

Kuin ulvova susi—se oli heitto!

Mäen takaa kuuluu kova mäjähdys, kiirikka lentää ilmassa takaisin ja putoaa rinteeseen kohdalle tielle.

MÄELLÄ Kuulitteko? Metsä kimahti kun iskin! *Juoksevat kiirikan luo*: Niin mervit huhkivat! Veenit järveen! Ei armoa yhtään!

LEHDOSSA

Tuosta kivistä otamme vastuksen! *Juoksevat alaspäin.*

MÄELLÄ *Kiirikanheittäjä*: Veenit järveen! Alta lutoa, päältä putoaa! Nyt varokaa kinttujanne! *Kuuristuu viskatakseen.*

TORVIMIES *Juoksee toverinsa kera alhaalta uhrilehdosta, kohottaa molemmat kätensä*: Seis, tulimaisen vekarat! Vai kiirikkatalukoolla pyhään juhlapuistoon, juukelit! Kyllä minä opetan! *Pojat keskeyttävät kiirikanlyönnin ja kokoontuvat tienristeykseen.*

Kurikat pois, kurikat pois, taikka lempo perii! *Pojat heittävät kurikat puitten väliin.*

Ja minkäs olette näköisiä, kaskitontut? Tukka torholla, sarvet otsassa, mustat vaot poskilla—ne on juhlaväkeä!

TOINEN TORVIMIES

Ja paljain kintuin kuin karvakoipiset kyöpelit!

MUUAN POIKA

Jorrilla ei ole vielä housuja!

TOINEN

Eikä minulla.

KOLMAS

Eikä minulla.

JORRI Mutta voimaa on että hartioita pakottaa! *Sylkäsee kouraansa*: Tules, mies, painimaan!

ENSIM. TORVIMIES Kyllä sinut painitan! *Pojat syöksähtävät pakoon*. No, no... Mutta lähteelle naamanne pesemään, mustat kyöpelit! Ja sitten syrjään, kun ihmiset tulevat. *Menevät kiireesti taustarinnettä kohti.*

ENSIM. POIKA

Juhlan jälkeen jatkamme!

TOINEN POIKA

Ja housut pois joka mies että välähtää! *Menevät lähteelle päin.*

TORVIMIEHET _Ovat nousseet rinteeseen laelle. He kääntyvät toinen itään, toinen länteen, kohottavat torvensa ja puhaltavat kaksijaksoisen toitauksen. Hiljaisuus.

Sitten kuuluu jalankapsetta ja puheensorinaa—kumpaisellakin tiellä näkyy ryhmä lehtoon laskeutuvia mervejä_.

[Miehillä on leveäreunuiset liinamekot, lyhytvartiset paulakurpposet, valtoimilla hiuksilla matala, pyöreähkö lakki. Vyössä veitsi, tulustuhnio ja tulirauta. Naisilla liivi, naineilla naisilla lyhyt hihallinen vaippa. Tyttöillä on tukka valtoimena tai leteillä, naineilla naisilla sykeröllä, hunnulla peitetty—kaulassa helmi- tai helynauhat. Olkasolkien vitjoissa tai vyössä riippuu kampa, pienet keritsimet, neulakotelo ja veitsi. Reunustuksissa, pauloissa, nauhoissa y.m. sininen väri vallitsevana.]

LAAKSO-MERVI *Vasemmaisessa ryhmässä katselee oikealta tulevia vuori-mervejä, pysähtyy*: Kas!?

Heilauttaa iloisesti kättään: Hei!

VUORI-MERVI *Tuntee*: Hei hei!

LAAKSO-MERVI

Mistäs nyt tuulee, kun vuorikauriita laaksossa näkee?

VUORI-MERVI *Hilpeästi*: Ka, vuorilta tuulee, vuorilta!—Terve kättä! *Kattelevat, käyvät yhdessä alaspäin.*

LAAKSO-MERVI

Ja mitäs vuorille?

VUORI-MERVI *Synkistyen*: Harmaata! Rajariitaa ja veripäistä painia metsä-mervien kanssa, karhunmörinää, kaskensauhua—*sylkäsee*—ja kaarnanmaku aina suussa!

LAAKSO-MERVI *Huokaa*: Jumalat eivät totisesti suoneet meille lihavata asuinsijaa.

VUORI-MERVI Jumalainko syy vai ihmisten. Kaikki nousee ja paisuu kuin sienet sateella, mervan suku yksin kasvaa alaspäin kuin jäärän häntä.

LAAKSO-MERVI

No no, tokko alaspäinkään!

VUORI-MERVI

Alaspäin. Niin koikumme kuin nälkäiset kaarneenpojat suon ympärillä. Mutta ne teidän keltaiset kotikärppänne—ne lihoovat ja pesivät joka loukkoon.

TOINEN LAAKSO-MERVI *Nauraen*: Onpa, lempo vie, pihkanmakua puheessasi! Ei ymmärrä laakson mies tuollaista.

VUORI-MERVI *Pysähtyy, tuikeasti*: Ei ymmärrä? Niin, sen olen kyllä matkallani havainnut. *Osottaa erästä ohikulkevaa veeniryhmää*: Täällä Kreekan silkit huiskaa ja Aravian helmet paistaa, täällä ylpeä hymy huulilla heiskataan. Millä heiskataan? Meidän taljoillamme, sarvillamme ja linnuillamme, meidän kaskiemme ydelmällä! *Lähtevät eteenpäin*: Ja mitä me täällä juhlilla? Torkkuvaa karhuvaakunaamme näyttämässä, että sokeakin näkisi kuinka mervankarhu nukkuu! Jumalat varjelkoot kaarnanmaun nousemasta kesken juhlan suuhuni, silloin en—_Katoavat oikealle puiden väliin—teiden risteyksestä kuuluu naurua.

Kansaa on yhä karttunut. Muuan ryhmä veeni-vallaksia hitain, rauhallisin askelin._

[Puku samantapainen kuin merveilläkin, mutta paljoa loistavampi, jopa hopealla ja kullalla kirjailtu. Useilla miehillä hopeavartainen tai metallikiskoinen kaularengas, naisilla samoin tai helminauha. Naisilla sitäpaitsi rannerenkaat, erällä kultaiset tai hopeaiset ohimorenkaat, hameiden helmuksissa pieniä kellohelyjä, runsaasti vitjoja y.m. koristeita. Somisteissa y.m. päävärinä keltainen.]

ENSIM. VEENI *Nauraa ylhäistä, hillittyä naurua*: Hah-hah-hah-hah-hah-hah! Etelän vesiltä, valtakansojen vilinästä tänne kotoisten kaskinärhiemme ja suokurppiemme juhlaan ... hah-hah-hah. Katsellaksemme kuinka he kerta vuodessa tuulettavat noita isiltä perimiään mekkoja ja sinisiä hetaleitaan—hah-hah-hah!

TOINEN VEENI *Naurahtaen*: Eipä hullummasti! Mutta yksi asia, hyvät ystävät, meidän on aina myöntäminen. *Pysähtyy, osottaa eräitä ohikulkevia mervejä*: Katsokaas noita hartioita, tuonkin äijänkarilaan ja tuon toisen! Niillä totisesti on oma tehtävänsä tässä maassa.

ENSIM. VEENI Niin, no niin. Mutta nämä yhteiset juhlat ja narrinkulkueet! Kevätuhrin voisi yhtä hyvin toimittaa paikallisissa lehdoissa ja vaalin toimittavat joka tapauksessa vanhimmat.—Vaikka se nyt on samantekevä!

KOLMAS VEENI Minustakin ... jotain hupia heilläkin pitää olla. Kun lapsi on tyytyväinen lastu kädessä, älä virka mitään—voisihan se potkiakin.

ENSIM. VEENI Nekö potkia, hah-hah-haa! Silloin ne varmaan potkivat toisiaan; hah-hah-haa!

TOISET

Hah-hah-hah-haa! *Häipyvät vasemmalle uhrilehtoon menevälle tielle.*

Muuan mervi-ryhmä, innokkaasti keskustellen etualan poikki oikealle.

VANHA MERVI *Nilkuttaa kainalosauvan varassa*: Miehestä se riippuu, veljet! Kansa on kuin seisova vesi, jonka pinnalle pitkällä tyynellä jopa nousee haiseva keltainen kanajas. Mutta annas tulee tuulispää—pois on kanajas, vedet kuohussa pohjia myöten. Sellainen on mies, kansan tuulispää!

TOINEN MERVI

Sepä! Ei ole miestä—koko mervan suvun seitsemässä heimossa!

KOLMAS *Vilkaasti*: Mitäs, miehet, Kiirosta arvelette?

TOINEN

Ajattele vanhaa kantoa!

VANHA MERVI Ei se ajattelemalla löydy, veljet. Se on syntymästä ja iskee kuin haukka, kun hetkensä tulee. Kuka tietää—vaikka vielä tänään ilmestyisi!

TOINEN MERVI

Uhrilehdossa...?

VANHA MERVI Loukas, joka liittualaiset löi ja sukumme nosti, lähti uhrilehdosta—niin on isäni kertonut.

TOINEN MERVI

Se oli Loukas! Kaski ei kasva kahta samallaista viljaa.

VANHA MERVI Turhaa aprikoimme—kun hetki tulee, se ilmestyy! Ja sinnes minä äijän-käkkyrä elän—elän ukko-avita kuin kuiva oravannahka orrella ja nilkutan tänne jok'ainoa—*Torventoitus*.

Torvimiehet rinteän laella soittavat lehtoon päin kääntyneinä ilmoitustoitauksen. Kansa pysähtyy.

ENSIM. TORVIMIES

Veenien seppelpäät, nuorukaiset ja neidot saapuvat!

Kansa kokoontuu kiireisesti lehdon liepeille.

JOKU JOUKOSTA

Kuka vaakunankantajana, airut?

ENSIM. TORVIMIES

Mertsi vaakunankantajana!

Joukosta huudahduksia: Mertsi? Fylkken Mertsi! Puheensorinaa.

Oikeanpuoleiselta tieltä kuuluu rivakkaa, nopeatahtista astuntaa. Näkyviin sukeltautuu veeni-nuoriso, etunenässä tummakutrinen Mertsi-valio, kantaen varren nenään köynnöksistä punottua, keltaisin nauhoihin somistettua veenien vaakunaa, joka esittää ilvestä. Tulijat astuvat 4-henkisissä riveissä, joka toinen nuorukaisia, joka toinen neitoja. Useiden hiuksia kiertää keltaisista kukista solmittu seppel. He tulevat iloisesti huudahtellen ja pysähtyvät tienristeykseen oikealle, jääden hilpeästi puhellen odottamaan.

MUUAN MERVI *Vastapäättä veeni-nuorisoa tovereilleen*: Missä viipynevät meidän nuoret?

MUUAN VEENI-NUORUKAINEN *Murtaen*: Minkä sille mahtaa, ystävä, jos viivähtää puuropurtilon ääressä! *Naurua veenien joukossa.*

MERVI *Astuu kiivaasti puoleen*: Mitä...? Mitä sanoit?

VEENI-NUORUKAINEN Ei mitään, ystävä kulta.. Puuro on hyvä ruoka, vallan hyvä! *Osa veeni-nuorisoa tirskahtaa hillittyyn nauruun.*

MERTSI *Kääntyy päin*: Veenit!

Torventoitus rinteeltä.

TOINEN TORVIMIES

Mervien seppelpäät, nuorukaiset ja neidot saapuvat!

VEENI-NUORUKAINEN

Nyt saamme piimää päälle! *Naurunpyrskähdys.*

JOKU MERVI

Ken karhuvaakunan varressa, torvimies?

TOINEN TORVIMIES

Ken...? *Katselee tietä pitkin*: Urmas karhuvaakunan varressa!

_ Vasemmaiselta tieltä kuuluu harvatahtista astuntaa ja keinuvaa verkkaista laulua. Joukon etupäässä kulkee Urmas, kantaen mervien karhuvaakunaa, jossa liehuu sinisiä nauhoja. Tytöt oikealla 2-henkisenä pitkänärivinä, nuorukaiset rinnalla vasemmalla. Useilla sinikukkainen seppel.

Tytöt: Joutsen, joutsen, joutsenelintu,
Pojat: allipa alliinpoika!

Joutsenlintu jokea soutaa,
aalloilla allinpoika.

Joutsenlintu valkea lintu,
allipa aallonkarva.

Joutsen, joutsen salmelle saapi,
allipa ruovon rintaan.

Pysähtyvät vasemmalle, veeni-nuorisoa vastapäätä. Mertsii ja Urmas astuvat keskelle._

MERTSI *Tervehtii vaakunalla:* Veenien ilves tervehtii mervien karhua! Niinkuin kevättaivas on tummia hattaroita paitsi, niin olkoon elämämme, Valdun harjanteilta aina Peipen rannoille! Terve!

VEENI-NUORISO

Terve!

VEENI-KANSA

Terve!

URMAS Mervian uudeksi onneksi kohotan mervien karhun! *Värähtäen:* Ehompia entistään olkoon elämämme, ei niinkuin isännän ja orjan, käskijän ja käskettävän, vaan niinkuin kahden vapaan liittoveljen. Mitä tänään on vajaa, se huomenna täytyyköön—sen jumalat meille suokoot! Terve!

MERVI-NUORISO JA MERVI-KANSA

Terve!

_ Mertsii ja Urmas vaihtavat vaakunoita ja vievät ne yhdessä lähdekivelle, jota vasten asettavat ne vastakkain. Kansa hajoaa vilkkaasti, paikoin kiivaasti keskustellen.

Mertsii, Urmas ja veeni-neito Eila tulevat puhellen lähteeltä._

URMAS Älä siitä enää, Mertsii! Tuskin tiesin itsekään mitä sanoin, mutta minun täytyi se sanoa.

MERTSI Tiedän, muuten et olisi sanonutkaan. Ja kukapa ei mervi-kansalle hyvää soisi—mutta sinun vertauksesi, Urmas... *Pudistaa päätään.*

URMAS Minun vertaukseni! Oliko se niin outo? *Miettii hetkisen:* Täytyykö olla mervi tuon kaiken tunteakseen? Olla nähnyt nuo äänettömät suot ja korvet, joissa suku suvun perään hiipuu yksinäisenä ja unhotettuna hautaansa? Ymmärtäisittekö paremmin erään toisen—_ Häipyvät uhrilehdon tielle.

Muuan veenivallas-ryhmä tulee kiivaasti._

ENSIM. VEENI

Se oli hävytöntä! Oliko se vastaus tervehdykseen?

TOINEN VEENI

Rauhotu, ystävä! Ei kannata.

KOLMAS Varsinkaan kun nuorukainen joko tavotti poikamaista mahtipontta, taikka se oli noita tunnettuja mietelmä-käenpoikasia, joita ne niin mielellään hautovat—tunneimmehan kansan luonnonlaadun.

ENSIM. VEENI Se ei ollut sillä äänelläkään! Ja tuollaiset huuhkaimenpoikaset ovat nytistettävät heti paikkaansa. Annas tyhmän kansan kuullen—

Entinen mervi-ryhmä sauvan varassa kulkevina vanhuksineen.

VANHA MERVI

Mitäs minä sanoin: sammalen alla kytee, vedet liikahtelevat!

TOINEN MERVI

Urmaan mielessä totisesti läikähti.

VANHA MERVI Poika iski kuin vanha mies. Minne hävisi hän—kättä tahtoisin kaapaista, minä vanha tervaskanto. Kas, Kiirro! *Viittaa vastaantulevalle mervi-ryhmälle:* Kiirro! _Puhuvat alennetulla äänellä, vetäytyvät syrjemmälle.

Mertsi, Urmas ja Eila palaavat, kulkien lehdon poikki oikealle._

MERTSI *Lämpimästi:* Nyt alan ymmärtää! *Pysähtyy, mieltivästi:* Ei toinen alla, toinen päällä, vaan rinnakkain, lomakkain kuin sormet kahdessa yhteen liittyvässä kädessä—se oli kaunis ajatus! *Kuin itseksseen haaveillen:* Se oli todella kaunis.. Elää tuollaiselle ajatukselle..

URMAS

Sanotko sinä, Mertsi, niin...?

MERTSI *Mieleenjohtuman äkkivälke silmissä:* Mutta jos se ei olekkaan niin, Urmas! Eikö voi toisinkin syntyä lujaa kokonaisuutta? *Riemuisesti:* Voipi, voipas! Olen katsellut, kun isäni laivoja rakennetaan. Raskas tammipölkky anturaksi alle—niin aina pannaan. Vankat tervaksiset honkalaudat pohjaksi ja laidoiksi—alle. Mutta uljas, kevyt kuusi mastoksi päälle. Valkoisin purjein, huippu korkeuksissa ... se se on, joka näkyy, kulettaa, etäisille ulapoille johtaa!

URMAS *Hymyillen:* Mutta kumpi riistan kantaa, mihin mastot nojaavat—*Torventoitus rintein laelta.*

ENSIM. TORVIMIES

Tietäjät saapuvat, kevätuhrin hetki on tullut!

_Mertsi ja Urmas hakevat vaakunansa, kansa kokoontuu tienristeyksen molemmin puolin.

Vasemmanpuoleista tietä saapuu hitain, juhlallisim askelin 9 tietäjää. He ovat puetut pitkiin, punaisella reunustettuihin valkoisiin viittoihin, rinnassa 6-säteinen kultatähti, päässä pienet, turkiksella reunustetut lakit. Ensimmäisenä kulkee tietäjän vanhin, kantaen hopeista maljakkoa. Häntä seuraa kaksi tietäjää taluttaen keskellään valkoista uhri-orhitta. Muut jälessä parittain, eräällä pitkä veitsi, toisella kirves vyöllä, kolmannella jousi olalla.—Kansa kahden puolen tervehti kättä sydämelle painamalla ja liittyy jatkona kulkueeksi, nuoriso vaakunoineen edellä, muut jälessä. Menevät uhrilehtoon. Lehto hetken tyhjänä.

Parvi hilpeätä mervi-nuorisoa palaa takaisin._

ENSIM. NUORUKAINEN

Mitäs me siellä—uhri on ikävä!

TOINEN NUORUK.

Vaalit samoin. Kävellään täällä.

ENSIM. NEITO

Kun päästäisiin pian kisakentälle! No, ei se kauvan kestä.

TOINEN NEITO

Saas nähdä, pojat, kummatko tänä vuonna keihäsveikassa voittavat?

KOLMAS NUORUK.

No mervit, sen tietää näkemättä!

TOINEN NEITO

Älä yhtään! Lujille se otti viime kerrallakin.

KOLMAS NUORUK. Lujille? Se ei ole totta! Ei mervi anna koskaan veenille perää, ei vaikka taittais!

TOISET NUORUK.

Ei!

ENSIM. NEITO

Mutta mitäs se Urmas sanoi—kuulittekos te, pojat?

ENSIM. NUORUK.

Etkö sinä muka kuullut?

ENSIM. NEITO

Ka kuulin, mutta ymmärsittekös? Se ei ollut tavallista.

ENSIM. NUORUK.

Mitä lie ollut olevinaan!

TOINEN NEITO

Minusta siinä oli joku pistos. Äänikin oli sen makuinen.

TOINEN NUORUK. *Nauraen*: Pistospa pistos. Ne olivat niitä Urmaan ja Mertsin välisiä pistoksia! Komia tyttö!

ENSIM. NUORUK. *Lyö näppiä*: Nyt sanoit! *Juhlallisesti*: Mitä meidän välillämme tänään on vajaata, se huomenna täytyyköön—se on yhtä paljon kuin häitä vailla, hah hah hah! *Räjähtävät kaikin pitkälliseen nauruun*.

Uhrilehdosta kuuluu torventoitus.

TOINEN NUORUK.

Nyt se on tehty! Nyt käräjämälle soitetaan.

ENSIM. NUORUK. Kierrämme tuolta sillaikaa. *_Menevät oikealle puistikoon.*—Uhrilehdosta palaa muutamia vanhuksia, menen esilehdon läpi pois.

Mertsi, Eila ja eräs kolmas veeni-neito Urdis tulevat kiireisesti uhrilehdosta ja poikeevat kunnaan rinteelle vasemmalle._

EILA *Mertsille, joka rientää edellä*: Miksi tänne, Mertsi? Lähempänä olisi ollut parempi.

URDIS

Niin, kuullutkin paremmin.

MERTSI *Kääntyy—omituisessa, jännittyneessä mielenvireessä*: Kuuleehan tännekin ... ja näkee ... yhtä hyvin... Tulkaa, Eila ja Urdis!

Saapuvat kunnaan laelle muutamien puitten alle. Ihastuneena: Katsokaa, paremmin näkee! Kuinka kauniilta käräjämäki tänne näyttää! Eikö näytäkkin, Eila?

EILA Mertsi on oikeassa! Kuinka juhlallisina vanhimmat istuvat puolipyörössä paasillaan.

MERTSI

Niinkuin suuri ratsunkenkä mäen rinteellä!

URDIS Ja kansa alempana kahden puolen kuin leveät hokkaimet. Onko mervejä noin paljon enemmän kuin meikäläisiä...?

MERTSI

On, mervejä on monta vertaa—

EILA

Hiljaa! Vanhimmainen nousee puhumaan. *Kuuristautuvat kuuntelemaan*.

Neljän vanhimman on vuoro erota... Kiltje ... ja Anno ... ja—Mertsi, sinun isäsi on yksi!

MERTSI

Minä tiedän.

URDIS *Jännittyneenä*: Ketähän nyt valitaan?

EILA Käskevät vanhimpain ehdottaa... Hst! *Varottaa kädellään*. Jötra ja sinun isäsi uudestaan ... ja Nordvi ja Serker—

MERTSI *Hiljaa*: Miksei yhtään merviä...?

EILA *Kääntyy säihkyvin silmin*: Mervejä!?

URDIS *Katselee*: Mervit ovat levottomia... Joku puhuu... Kukahan se mahtaa olla?

MERTSI *Kuuristuu lähemmä*: Minä luulen ne sanovat sitä Kiiroksi—

EILA

Kuinka jöleästi, kuin karjanpaimen!

MERTSI *Kuuntelee jännittyneenä, toistaa itsekseen*: Kaksi merviä. Ei ole vanhimpainpirtissä yhtään merviä... Se on oikeus ja kohtuus—

EILA *Kiivaasti*: Karjahattu! Nyt veenit suuttuvat. Näittekö kuinka päät kohoutuivat?

MERTSI *Varottaa*: Vanhimmainen puhuu...

EILA Kuinka ylhäisenä hän seisoo! Nyt hän nostaa kätensä päätökseen: koska kukaan ei ole Kiiron ehdotusta puolustanut—

Käräjämäeltä kuuluu jymeä joukkohuuto: Tyytymättömyyttä on!

MERTSI *Vääntele käsiään*: Mitäs nyt...?

URDIS

Joku nousee veenienpuoleiselle kansankivelle. Aikooko hän puhua?

EILA

Se on Leijet! *Kuuntelevat*: Noin veeni puhuu! *loistaa*:
»Tyytymättömyyttä on» ... mutta ei häpyä... Maailman takaperäisin heimo... Raaka metsäläis-kieli ... teidän joutsenlaulunne, unilaulunne—

MERTSI *Tulistuen*: Tuo on liikaa!

EILA Naulankantaan joka sana! *Kuuntelee, toistaa painokkaasti*: Kukaan ei estä... Missä kokeneet miehenne? Astukaa nokisilta pankoiltanne alas. *Riemaštuneena*: Hyvä, hyvä! Jokos häpeätte!

MERTSI *Hiljaisen jännittyneenä*: Eikö mervien puolelta kukaan vastaa?

URDIS

Joku vanha mervi sanoo jotain.

EILA

Katsokaa kuinka äkäisesti hänen silmänsä mulkoilevat kulmapehkojen alta!
Kuin vihainen vuoritonttu, hah hah! Veenit nauravat ... ja mervit seisovat noloina... *Äänettömyys*.

MERTSI *Huudahtaa äkkiä*: Kuka se oli...? Mitä hän?

URDIS

Se oli mervien puolelta—

EILA Veenit vaativat hänet kivelle. »Poikanen kivelle!» ... ja nauravat. *Jäävät jännittyneinä odottamaan*.

MERTSI *Huudahtaa*: Urmas!?

EILA

Urmas, hah hah!... Katsokaa, katsokaa kuinka neuvottomana hän seisoo...
Kaikki nauravat. *Mertsi vetäytyy hämillään puunrungon taa*.

URDIS Jo puhuu! *Toistaa*: Meillä on oikeus puolellamme. Jokaisen heimon pää on valitsematta oikeutettu... Niin oli ennen... Kuka muutti?... Kuka polki isäin säännön?

EILA

Varo! Veenien nyrkit kohoovat.

MERTSI Hän puhuu niin vakuuttavasti! *Kuuntelee, toistaa*: Mitä te olette?... Sirpale ... kauppiaita, laivanrakentajia, ammatintaitajia ... itse kutsumme... Ei hallitsemaan, vallitsemaan, polkemaan, pilkkaamaan, nauramaan... Tämä on Mervia ... mervit ovat perisuku—

EILA

Se on vale!

Kärjäkummulta kuuluu voimakas: Astu alas!

EILA *Harmistuneena*: Hän ei tottele!

URDIS

Nyt meikäläiset ryntäävät esiin, voi voi!

EILA *Jännittyneenä*: Joku vanhin vaatii puheenvuoroa—

URDIS

Sinun isäsi, Mertsii!

MERTSI *Tuskaisena*: Isä!?! Mitähän hän...?

URDIS *Kuuntelee*: Suostuu luopumaan ... että sovinto syntyisi—

MERTSI *Riemuisesti*: Isä on aina oikea!

Käräjämäeltä huuto: Ei yhtään! Toinen huuto: Kaksi miestä!

URDIS

Urmas aikoo jatkaa.

Käräjämäeltä: Alas! Sitten: Ei, jatka!

MERTSI *Voitollisesti*: Hän jatkaa! *Toistaa*: Tahdon jatkaa vaikka—

EILA *Intoutuneena*: Nyt aikovat vetää hänet alas! Oikein, suurisuinen kaarneenpoika!

MERTSI *Värähtäen*: Se on häpeällistä! Miksei hän saisi—

URDIS

Mervit uhkaavat: jatka!

MERTSI Kuinka varmana hän seisoo! *Toistaa*: Se on kerran sanottava! Kirous ... veeniläisyyden kirous... Valta, rikkaus, oman heimon etu, suuret orjajoukot, kauppareitit, kalavedet, tämän poljetun suvun polkeminen... Ovatko orjat elämänaatos? Ovatko—*Mertsii nojautuu kiihkeästi liikutettuna puuhun. Äänettömyys.*

Toistaa taas hiljaa: Muroonien veronalaisuus painaa... Jos vaino-ajat tulisivat... Kuka iskisi?... Tekö? Olette kuin kaarna laineilla!... Mekö? Teidän rikkautenne hyväksi, teidän vallanhalunne hyväksi?... Kiitos! *Mäeltä kuuluu hälinäisiä ääniä. Mertsii painaa molemmin käsin ohauksiaan. Eila on vetäytynyt syrjemmäksi, heristää kiivaasti nyrkkiä.*

Mertsii toistaa jännittyneenä: Heimojen kuopus... Mutta emme aina... Tänäpäni jännitämme mieskuntoisuutemme jousen! Kaksi miestä! Odotamme vastausta.

Käräjämäeltä kuuluu pitkäaikaista hälinää

URDIS *Hätäntyneenä*: Veeni ja mervi käyvät toisiinsa käsiksi ... kansa juoksee... Voi jumalat ja kaikki hyvät haltijat, nyt tulee tappelu!

MERTSI *Tyyntyen*: Ne jo erotettiin... Vanhimmainen vaati hiljaisuutta... *Kuuntelevat.*

EILA *Toistaa värähtävällä äänellä*: Semmoisiin käsiinkö kansakunnan kohtalo?... Ei, raakuuden edestä emme väisty... Julistan vanhimpain ehdotuksen päätökseksi.

Mäeltä jyrisevä: Emme hyväksy! Sitten hälinää.

EILA

Nyt veenit lähtevät. He ovat vihaiset.

MERTSI *Taempana*: Se on kurjaa! Eikö kukaan sovintoa yritä?

URDIS

Suurin osa mervejäkin menee—

EILA

Tuolta luikkivat häpeissään metsän läpi!

Mertsii on kääntynyt erilleen, silmät kyynelissä. Veenit tulevat vinhasti uhrilehdon tietä ja kulkevat esilehdon läpi oikealle. Useat repivät seppeleet hiuksistaan ja heittävät ne maahan. Huudahduksia: Raakalaiset—Juhlan häpäisijät—Urmas hirtehininen—Nulikka—Kyllä vielä opetamme!

EILA

Joudu, Mertsii!

MERTSI *Seisoo tuskaisena etualalle kääntyneenä.*

EILA

Mertsii!

MERTSI *Yhä tuskaisempana—kääntyy, astuu pari askelta, pysähtyy*: Ei ei ... menemme jällemin.

EILA *Kiivaasti*: Miksi?

URDIS *On kääntynyt taas käräjämälle katselemaan*: Mervit ovat siellä vielä... Urmas seisoo yksin... Nyt tulee muita... Puhuvat kiivaasti... Urmas... *huudahtaa*: mitä hän tännepäin tulee...?

Mertsi ja Eila rientävät kunnaan laelle.

URDIS *Osottaa*: Tuolla! Hän tulee uhrikivelle päin.

EILA *Vetäytyy äkkiä taapäin, huudahtaa kauhistuneena*: Oh! Mikä tuo on?

MERTSI

Missä...?

EILA *Osottaa aivan lähelle, käräjämäen puoleiselle kunnaan rinteelle*: Tuo... Kuinka pelottavan näköinen!

MERTSI Ah, kuin metsän peikko! Kuinka hänen silmänsä palavat. *Vetäytyvät takaperin, mutta kurkistavat kuitenkin uteliaina.*

TUNTEMATON ÄÄNI. *Kunnaan takaa, kireän vihlovasti*: Minä olen ... minä olen ... minä olen korven yksinäisyydessä teidän kiroustanne kantanut. Sinä valehtelit, sinä valehtelit Urmas! Oman sukunne kirot teitä painaa. Teidän kanta-isänne näki Oudan järvellä veljensä vedenhädässä. Selän käänsi, sinne heitti, sillä hänen mieltänsä poltti veljen riista ja vaimo. Sieltä, sieltä tulee kirot! Kukin tonkii oman kärsänsä mukaan. Olette kuin nälkäiset kurjet kaiken maailman soilla. Missä ovat Majatrit, missä mahtava Röydön heimo? Huuda hulluja jälestä! Nokkivat, missä nokkivat, samoja kirojen marjoja kuin te. Nokitte, nokitte maailman loppuun saakka... Kulette, kulette suolta suolle, kunnes tulee maailman äären meri vastaan, te kirotut!

Tuliko nyt meri vastaan, te mervien kissat ja koirat? Joko teille nyt kasvaa hampaat? Jo—toisianne repiä, te sudenpenikat! Katsokaa! Tämän iski kirveellä minun rakas veljeni—sulasta rakkaudesta hah hah hah! Minulla oli viisi poikaa—ne vierasta syöttävät, minä olen saanut korvessa juuria järsiä ja lutikkain punaamalla pahnoilla viereksiä.

Urmas! Sinä seisot siellä. Jauha, jauha näitä kirouksen kuopuksia—luuletkohan sinä, pätö mies, jauhavasi hyvinkin tasaisia jauhoja, kun kivien välissä kiljuu kirot, kirot, kirot!

Mertsi tovereineen peräytyy kauhuissaan. Kunnaan laella näkyy takaperin nouseva, pienikokoinen, kyömyhartiainen Tuntematon—nyrkkiin puristetut kädet koholla, hampaitaan kiristäen:

Kuuletteko! Mervian soissa makaa kirot—ja sieltä ne sumuna nousee, nousee, nousee! *Tulee kiivaasti kunnaalta alas, menee oikeanpuoleiselle tielle.*

MERTSI *Vavisten*: Se oli kamalaa!

URDIS

Tämä on kauhistuksen päivä!

EILA

Kaikki hornan henget ovat valloillaan!

URDIS *On hiipinyt ylös kunnaalle*: Jumalat! Urmas on noussut uhrikivelle!

EILA *Rientää Mertsin kera ylös*: Kuinka hän uskaltaa!

MERTSI *Tyntyen*: Hän puhuu—merveille. *Toistaa*: Kirot, kirot kaikkialla... Sukumme perintökirot ... eriheimoisuuden verikirot... Tahdomme kirot suistaa ... sirpaleet liittää.. suureksi, kokonaiseksi Mervan kansaksi... Arpa on heitetty... *Kirkasee*: Jumalat, hän tempasi puukkonsa!

EILA

Hän on tullut hulluksi ja tappaa itsensä.

URDIS

Voi, voi, voi, voi!

MERTSI

Nyt hän iski käsivar... *Peittää käsillään silmänsä. Urdis itkee.*

EILA *Kylmäverisesti*: Hän vaan vuodattaa käsivarresta verta maahan.

URDIS

Niinkö...? *Katsoo. Vavisten:* Niinkuin verivalaa tehtäessä?

MERTSI

Nyt hän kohottaa kätensä... Kaikki mervit kohottavat. *Toistaa:* Liittää mervan hajanaiset heimot lujaksi, kokonaiseksi Mervan kansaksi—vannomme!

Uhrilehdosta voimakkaasti, innostuneesti: Vannomme!

Toistaa, lämpimästi: Nostaa Mervan päivän.. merviläisyyden hengen.. tämän halveksitun suvun mielen ja ponnen—vannomme!

Uhrilehdosta: Vannomme!

Yhä lämpimämmin: Sille maalle, joka tämän veren imee ... suvulle, joka sille nimen antoi ... kaiken työmme, varamme, voimamme—vannomme!

Uhrilehdosta: Vannomme, vannomme!

EILA

Jo loppui hullujen meno.

URDIS

Nyt he kohottavat Urmaan ilmaan!

Lehdosta kuuluu pitkällistä, riemukasta huutoa.

MERTSI *Kohottaa innoissaan kätensä ja yhtyy huutoon.*

EILA *Tarttuu kiivaasti hänen käsivarteensa: Merts!*

MERTSI *Kääntyy masentuneena pois päin, painaa päänsä alas.*

2. NIMETÖN SUORTUVA.

_Urmaan pirtti. Keskellä pirtinpatsas: kasvava honka, jonka latva on katkaistu katon yläpuolelta. Patsaan rungon molemmin puolin, vankkojen oksien haarukoissa ylhäällä lepää kaksi pitkin pirttiä juoksevaa ortta, pirtin emosta, joiden päihin seinärakenteen ristikkokehys tukeutuu. Itse seinämä on paksua olkipannikkoa, katto emosten kantama.

Pirtin vasemmassa ylänurkassa on koristelaudoin vyötetty kivikiuvas. Sen edessä kahden juurakon puitokseen punottu matala liesiverho. Vasemmalla ulko-ovi. Ovenpuolella on polettu maalattia, patsaasta oikealle sekä perällä kiukaan etureunaan saakka puinen korokesilta kaksine askelmalautoineen. Korokesillalla, oikealla seinällä, on pitkä pöytä, jota kantaa kaksi laajajuurista juurakkojalkaa. Pöydän takana seluksellinen seinärahi, molemmissa päissä raskaat, käyristä puunrungoista muodostetut nojaistuimet. Oikeassa ylänurkassa samoin muodostettu avokaappi. Kaapin ja uunin välillä perällä uutimilla varustettu vuode, kaapin ja pöydän välillä oikealla ovi kylkeissuojaan. Pirtinpatsaaseen lyödyissä vaarnoissa riippuvat Urmaan aseet, torvi y.m. Oviseinällä on rahvaanrahi, uunin luona pari juurakko-istuinta._

Valo lankeaa osaksi vasemmalla olevasta, rakolla verhotusta leveänmatalasta ikkunasta, osaksi suuresta lakeisaukosta pirtinpatsaan vieressä.

URMAS *Istuu kahden toverinsa Rouan ja Horhojan kanssa pöydän ääressä, iskee kätensä pöytään: Heidän täytyy! Jokaisen mervin täytyy taipua yhteisyyden alle!*

ROUKA

Mutta mitä sanomme noille metsäläisille?

URMAS *Lujasti:* Te kysytte eivätkö he vielä ole kuulleet mitä täällä neljän viimeisen kuun kuluessa on tapahtunut.

ROUKA Vastauksen tiedämme: mitä laakso heitä liikuttaa, heillä on omat asiansa!

URMAS *Yhä lujemmin*: Te sanotte ettei ole yhtään kiveä eikä kantoa koko Merviassa, joka ei nyt liikuta jokaista! Sinä, Rouka, kerrot kuinka Niitty-Mervian ja Järvi-Mervian miehet miekan iskutta sopivat kuumaksi tulistuneen kiistansa. Te kerrotte mitä täällä on uhrattu, mitä tehty ja toimeen saatu. Te vannotte että ne, jotka näin tekevät, eivät voi sallia heidän siellä toisiaan veristävän! *Nousee*: Niin, itse tiedätte.

Olkoon matkanne onnekas—minä puolestani lähden huomenna Viiron-Merviaan.

HORHOJA

Viiron Merviaan? Uskotko siitäkkin jotain syntyvän?

URMAS En tällä kertaa, Horhoja. He ovat asuneet liian kauvan liittualaisten kanssa vierin vierin mitään tajutakseen. Mutta minä isken ensi loven tuohon kovaan kamaraan. Usko, toverit! Kun itse uskoo, uskovat muut.

ROUKA

Ja me uskomme! Jää hyvästi. *Lähtevät*.

URMAS *Joka on saattanut heitä ovelle, palaa jälleen korokesillalle. Käy etualalle päin*: Nyt vasta tunnen eläväni! Mervia on kuin käypä olut-allas, pohjia myöten kuohuksissa.

Seisoo hetkisen mietteissään: Kuinka kireäntäpäpä tämä aika ja tehtävä on! Olemme kuin hajainen heinäsuova nälkäisten laumojen keskellä. Liittua ei koskaan unohda että olemme kerran sille veroa maksaneet. Veenia on pieni, mutta vahvuus vuosi vuodelta kuin matalajalkainen jääri. Muronnan verot tosin eivät meitä maahan lyyhistä, mutta Muronnia vasta kokoo laajoja liepeitään.—*Katsahtaa ovelle, josta joku tulee, ja huudahtaa iloisen hämmästyneenä*: Orpa! Sinä, äiti...? _Rientää nopeasti vastaan.

Sisään on orjatyön saattamana astunut vanha vaimo. Hänellä on lempeä katse ja hopeata hiuksissa. _

Tule tervennä, äiti!

ORPA

Jumalat taloon, lapseni! *Puristavat pitkään toistensa molempia käsiä*.

URMAS Hartaasti olen sinua kaivannut näinä ihmeellisinä aikoina.—Onko enoni nyt tervehtynyt?

ORPA Hän on ... vihdoinkin. *Hymyilee lämpimästi*: Ja minä olen taas kotona. *Käyvät sillanetta kohti*.

URMAS *Osottaa verhottomia seinä*: Tällaiset ovat nyt seinäni! Kaikki riistin: verhot, taljat, omat ja isänikin kaatamat.

ORPA *Nyökäyttää päätään*: Olen siitä iloinnut, lapseni!

URMAS *Auttaa hänet askelmista ylös*: Vain yksin karvasteli sydäntäni... *Asettaa pöydän päässä olevan istuimen mukavasti Orvalle...* Sinun heleät antisi, äiti! Niitä riisuessani epäröin.

ORPA *Nyökäyttää hiljaa*: Olen sinusta ylpeä, poikani!

URMAS Arvasin mielesi—sinustahan se kaikki on minussakin. Ja niin se alkoi. Kymmenet tempasi sama into, ja nyt—niin, sinähän et vielä tiedäkkään!

ORPA

Mitä, hyvä lapsi...?

URMAS *Kuohuvan riemuisena*: »Mervan karhu», sukumme ensimmäinen kauppahaaksi, lähti eilen etelään ja »Mervan havukka» lepää Uiron rannassa teloillaan, odottaen vain päivänsä. Siellä, niiden mastoina ja laitoina, on kaikki mitä Mervan köyhästä suvusta irti saatiin.

ORPA *Painaa hiljaisen riemuisesti kätensä rintaa vasten*: Suvussamme siis on vielä voimaa nousta!

URMAS On, jokainen päivä tuo jotain uutta. Se on kuin uusi usko, äiti! Sitten käräjämäenpäivän se on kulkenut kuin arpakapula kylästä kylään, kutsuen miehiä taisteluun.

ORPA Jumalat siunatkoot hehkuvan intosi! Ja oikea asia aina menestyy. *Hiljaisen kiinteästi*: Mutta omat asiasi, Urmas...? Sinä niistä ilmoitit lyhyesti orjamme kautta.

URMAS *Raskaasti*: Niin ... ne asiat. Ne ovat minulta riistäneet monen yön unen. Mutta siinä oli niin tehtävä eikä toisin.

ORPA

Monen yön unen...? *Katsoo pitkään:* Oletko nyt varma?

URMAS Olen. Sekin oli lopulta kansan asia ja liittyi erottamattomasti heimojemme onneen.

ORPA *Ihmetellen:* Heimojemme...? Kuuluuko sekin heimoihin?

URMAS

Kuuluu. Mertsin on sen heimon tytär, jonka kanssa taistelu käy. Minä ja Mertsin—ei äiti, se olisi saanut monen pudistamaan päätänsä.

ORPA

Olisiko sinua sentähden epäilty?

URMAS Ei, ei minua. Mutta veeni-naiset mervien pirteissä ovat syöneet merviläisyyttä niinkuin salainen kotivarkaus. On pantava heikoille sulku, on nostettava yhteisyyden henki! Urmas ja kaukaisten vuorimervien mahtavimman miehen tytär on liitto, joka tempaa vuorelaiset mukaan, ja tuon suvun monet haarat ovat kuin syttyvät tervaslakut siellä täällä muualla. Urmas ja ylevä Heljä on kuin kerän pohja, jonka ympärillä merviläisyyden langat yhtyvät.

ORPA Totta poikani. Ja sentään on kysymys jostain muusta, joka kuuluu ainoastaan sinuun! *Katsoo kiinteästi:* Ketä rakastat...?

URMAS *Tuskaisena:* Äiti! Mertsin oli minun nuoruuteni unelma. Mutta sen unelman täytyi särkyä.

ORPA

Täytyikö sen? Ja voitko sen noin särkeä—myös häneen nähden?

URMAS *On hetken vaiti:* Voin. Meidän välillämme ei ole siitä asiasta koskaan sanaa vaihdettu.

ORPA *Hiljaa:* Puhutaan joskus sanoittakin ... enemmän kuin sanoin.

URMAS Puhutaan, puhutaan—ja meidän välillämme on puhuttu. Siksi olen ystävämme Mannon kautta saattanut tekoni syyt hänen tietoonsa.

ORPA *Jännittyneenä:* Onko hän jotain vastannut...?

URMAS

Ei ... ei vielä...

ORPA *Kuin itseksensä:* Moni ei vastaa koskaan... *Äänettömyys.* Entä Heljä? Mitä hän on sinulle?

URMAS *Lämpimästi:* Hän on jalo, äiti! Olen häneen mieltynyt ja sukumme asia liittää meitä päivä päivältä lujittuvin sitein.

ORPA Sukumme asia, taas...? Niin niin... *Hiljaisen värähtävästi:* Ennen meitä raastettiin väkisin miehen taljoille, sitten meitä myytiin suurista lunnasta. Tuleeko nyt asiat, kaikkinaiset asiat ... ei koskaan se yksi? Sekin olisi ollut uusi usko, poikani. *Hiljaa:* Täytyykö minun nyt jäädä minun uskoineni?

URMAS *Lyhyen äänettömyyden jälkeen:* Sinun täytynee, äiti—ellet tyydy siihen, ettei meidänkään välimme ole kokonaan sitä uskoa vailla. Heljä se on oleva! Hän, kirkas mervi-nainen, minun pirtissäni paistaa ja kotini hiiloksessa merviläisyyden lieskaa kanssani vaalii.

ORPA *Hiljaa:* Niin, sinun pirttisi, teidän hiiloksenne—vaan Mertsin...? Tiedätkö sinä miten syvästi hän on tästä asiasta unelmoinut? Pettyneen sydämen polut ... pettyneen sydämen kirot, poikani—*Katkeaa äänettömäksi.*

URMAS *On pitkän aikaa vaiti, ankara mielenliikutus kasvoillaan:* Minä olen taisteluni taistellut ja päätökseni tehnyt. Kohtaako minua sen vuoksi onni vai onnettomuus, sitä en kysy. Enkä sitäkään, kärsiikö ehkä joku toinenkin sydän. Olen uhrikivellä leikannut itseni irti kaikesta muusta paitsi kansani asiasta. Jos minua sen vuoksi kirot kohtaavat, ne kohdatkoot—ne ovat kansani onnen kirot!

ORPA *Syvästi liikutettuna:* Ymmärrän—sinun kohtalosi on ratkaistu.

URMAS *Käy äkkiä sillanteen reunalle—sisään on astunut muuan orja.*

ORJA Isäntäni Orhas tervehtii sinua! On saapunut Metsä-Merviasta miehiä iloisin uutisin, tärkein asioin. He odottavat sinua.

URMAS

Tulen heti—niin tervehdi isäntääsi! *Orja poistuu.*

Iloisia uutisia, tärkeitä asioita—kuulitko sinä, äiti? Niin, se kasvaa kuin vyöryvä lumipallo! Miehiä menee, miehiä tulee, kirot suistuu, kiostat talttuu. Ja vaikka se nyt on veeniläisyyttä vastaan, niin se kuitenkin sulkee ja lopulta itseensä sulattaa kaikki, veenit ja mervit. Ja niin nousee vapaa, voimakas Mervian kansakunta, jonka ei tarvitse kumartaa itään eikä länteen, vaan joka on kerran näyttävä mikä on Mervian miehuus ja ponsi!

ORPA *Hiljaa*: Taivas suokoon, että niin kävisi! *Pyyhkäsee kyyneleen silmänurkastaan*: Nyt minä menen omaan pirttiini, lapseni. *Nousee*.

URMAS Nytkö jo...? _Tarttuu heltyneenä hänen käsiinsä, katsovat hetkisen ääneti toistensa silmiin. Menevät sillanteelta alas.

Orjattarelle, joka on seisonut sen aikaa oven luona: _Sätene! Saata Orpa-valtijatar ja tule sitten tänne—pirttini jää sinun vastuullesi. *Hiljemmin*: Jos Heljä-valio sillaikaa tulee, pyydä istumaan—sano että viivyn tuskin hetkeä.

SÄTENE

Sanon. *Poistuu Orvan kera*.

URMAS _Palaa sillanteelle, käy pirtinpatsaalta päähineensä, menee.

Huone on hetkisen tyhjänä. Sitten ovi avautuu hiljan-hiljaa raolleen ja aukeamassa näkyy hunnuntapaisella päällinalla suojaavasti verhotut naisen kasvot. Hän kurkistaa varovasti ympäri huonetta, vetäytyy sitten sisään, huoahtaa vapautuneesti ja työntää päällinansa syrjemmä._

MERTSI *Kalpeana, jännittynyt ilme kasvoillaan. Katsahtaa tarkastellen ympärilleen, hämmästyneenä*: Näinkö köyhää ja autiota Urmaan kotona...? Peittämätön olki seinänä...? Missä ovat sarvet, taljat, uutimet ja peitot? Missä Orpa-äidin kirjoverhot, joista jo lapsena kuulin puhuttavan? _Äänettömyys.

Muistaa äkkiä : »Mervan karhu», »Mervan havukka»! Näinkö alastomaksi, näinkö kaikki...? *Äänettömyys. Liikutettuna*: Mikä ihana voima, mikä säälimätön ankaruus! Nyt ymmärrän senkin... Sinun seinäsi ovat puhuneet, Urmas!

Astuu nopeasti sillannetta kohti, mutta kääntyy säikähtyneenä ympäri kuullessaan oven avautuvan: Ken...? Talon orjatarko?

SÄTENE

Orjatar.—Isäntäni ei ole kotona.

MERTSI Tiedän. *Pieni äänettömyys*. Minulla on isännällesi viesti—heitän tänne pöydälle—jätä minut hetkiseksi!

SÄTENE

En voi—niin on isäntäni käsky.

MERTSI *Neuvottomana*: Et voi...?

SÄTENE En. *Pienen äänettömyyden jälkeen*: Mutta tahdon olla niinkuin minua ei olisi. *Kääntyy kiukaaseen päin*.

MERTSI *Iloisesti liikutettuna*: Niin ... ole niin!—Mikä onkaan nimesi, tyttö?

SÄTENE

Sätene.

MERTSI

Sätene! Isäntäsi antama?

SÄTENE *Loistavin silmin*: Isäntäni!

MERTSI *Nousee sillanteelle ja pysähtyy pöydän päähän. Ottaa povestaan pienen hopealangoilla somistetun tuohilippaan, jonka ympäriltä irrottaa silkkisen siteen. Laskee lippaan pöydälle, side kädessä tuskaisena*: Kuinka vaikeata, kun hetki lähenee... *Nojaa pöydän päässä olevan istuimen käsinojaan, hämmästyä*: Tämä on hänen paikkansa...? *Heltyen*: Niin, tässä hän istuu... Ja tuolla on... *Menee lapsellisen innostuneena pöydän taa, istuu tuolle rahille*: Näin...? Ei, lähempänä! _Siirtyy, hymyilee, nyökäyttää päätään—niinkuin istuisi toisen kanssa pöydässä.

Nousee, käy nopeasti peräalaa kohti : Tuolla liesi! Kuinka suuri... Puut räiskyvät... Loimon punerrus askelmissa, hongan kylässä ... ehkä aina täällä saakka?

_Katse siirtyy vuoteeseen, sitten kaappiin. Käy sen luo ja sivelee kädellään kuin pölyä koetellen: Kas! Pyyhkäsee tulusturmiollaan kepeästi.

Käy patsashongan luo, katselee. Ottaa säilän vaarnasta, ojentaa kuin tarjoten_: Tässä, Urmas!... Onpa se painava. _Panee pois.

Astuu kylkeissuojan ovelle, seisoo hetkisen. Kääntyy pää koholla, kasvot säteilevinä. Astuu ripein askelin sillanteen reunalle. Käskevän kutsuvasti_: Sätene!

SÄTENE *Nousee nopeasti*: Mitä käsket, valio?

MERTSI *Kuin havahtuen, painaa kädet ohimoilleen*: Ah!! Ei mitään, ei mitään, istu rauhassa. *Kääntyy äkkiä pöydän ääreen ja purskahtaa hiljaiseen itkuun. Kohottaa sitten päättävästi päänsä*: Nytkö itkisin? _Astuu pari askelta eteenpäin.

Samassa ulko-ovi avautuu—sisään astuu nuori vaalea nainen orjattaren saattamana._

TULIJA *Huomaa Sätene*: Onko isäntäsi kotona, orjatar?

SÄTENE *Kumartaa syvään*: Ei ... mutta saapuu hetken päästä. Isäntäni— _Keskeyttää havaitessaan hänen kasvoniilmeensä muutoksen.

Tulija on huomannut Merisin. Molemmat naiset katsovat toisiinsa kalpeina ja jäykistyneen jännittyneinä. Sitten leimahtava välähdys silmissä, sitten katseitten nopeata puhelua._

MERTSI *Koettaen tyyntyä*: Olet Heljä... Tunnetko minua?

HELJÄ

Olen nähnyt... Olen kuullut... *Äänettömyys*.

MERTSI *Voittaa kuohuntansa, käy päättävästi sillanteelta alas ja ojentaa kätensä*: Terve!

HELJÄ

Terve itsellesi! *Äänettömyys*.

MERTSI

Orjattaret! Jättäkää meidät. *Toinen orjatar menee*.

SÄTENE

En saata, valiot... En häiritse. *Kääntyy perälle päin*.

MERTSI *Tarttuu Heljän käsivarteen, vie hänet etualalle*: Heljä! Me voisimme vihata toisiamme!

HELJÄ

En tiedä...

MERTSI *Kiihtyen*: Me voisimme otella elämästä ja kuolemasta! Me voisimme murskata toisemme sen onnen tähden, jota emme voi jakaa!—Etkö tunne vihaavasi minua? *Äänettömyys*.

HELJÄ *Varmasti*: En. Enkä soisi sinunkaan. Tiedät asian ja syyt...

MERTSI

Tiedän. Mutta tiedätkö sinäkin erään asian...?

HELJÄ

Tiedän ... kaikki. Ellet olisi veeni-tytär—

MERTSI *Kuohuen*: Niin, ellen olisi veeni, niin!! Mutta jos sinä olisit veeni etkä mervi, niinkuin olet, niin sinä et olisi ... niin me emme olisi koskaan joutuneet toistemme tielle!

HELJÄ *Hiljaa, kyyneltyvästi kuohahtaen*: Miksi solvaat minua, Merts! Mistä sinä tiedät mitä minä olen ... olenko minä tahtonut, olenko minä pyrkinyt? Mistä sinä tiedät kumpi meistä on enemmän kärsinyt, ennenkun olen tämän tehnyt? Mervi olen ja kohtaloni tietä astun, mutta sinun kanssasi en ole vihoin.

MERTSI *Katselee häntä pitkän aikaa vajajeten, ojentaa sitten liikutettuna molemmat kätensä*: Anna minulle anteeksi, Heljä! Totta: me emme ole vihoin. Minulla oli rakkaus, sinulla merviläisyys, kohtalo ratkaisi meitä kumpaakaan kysymättä... *Taas hiljaa kiihtyen*: Yhden asian tahdon sinulle kuitenkin sanoa. *Vetää hänet oviseinän rahille istumaan*. Se on minua loukannut, se on minua kuohuttanut! *Hiljaisen kiinteästi*: Olen veeni, vaan tuskinpa minä olisin tässä tapauksessa ollut huonompi mervi kuin sinä tai kuka muu tahansa! *Äänettömyys*.

HELJÄ Minäkin tahtoisin sanoa sinulle—se on minua loukannut. Minäkin rakastan, ja tuskinpa minun rakkauteni on pienempi kuin sinun ... ehkä myöhempi, ehkä hiljaisempi.

MERTSI *Pienen jännittävän äänettömyyden jälkeen, värähtäen:* Uskon ... emme pääse niitä koskaan vertailemaan.

Nousee: Nyt hyvästi, Heljä—tahdon olla hetken yksin. *Katselee häntä pitkään, sulkee sitten omituisesti liikutettuna hiljaa syliinsä ja katsoo syvälle silmiin:* Meidän tiemme nyt eroavat ... ole onnellinen!

HELJÄ *Liikutettuna:* Sinä sanoit sen sydämestäsi?

MERTSI Sanoin. *Puristaa hänen käsiään:* Ole onnellinen! _Kääntyy kiireesti etualalle päin. Heljä menee.

Mertsi seisoo pitkän aikaa liikahtamatta. Käy sitten päättävästi sillanteelle, pysähtyen pöydän ääreen: Näin nuorena kuolla...? Lapsena aina aattelin: kun kasvaisin, kun kasvaisin, tekisin tekemätöntä! Sitten tulit sinä ... sitten sinun aatteesi kuin leiskuva uhritulo. Siinä se on, ajattelin! Se on sinun työsi, mutta siihen liittyy minunkin työni, veenityön—teen tekemättömiä: liityn, heimoni liitän! *Käy mietteissään eteenpäin:* Tähäkö se nyt päätyikin...? Valui kuin leikatut rihmat käsistäni...

Avaa hiussiteen ja irrottaa erään suortuvan esiin: Kuinka olenkaan teitä vaalinut... Aattelin aina: hänelle, hänelle ne hoidan! Hän kerran armain käsin niitä hellii, väsyneen päänsä niille nojaa, sanoo: kauniit ovat! Saattaisin itkeä... *Äänettömyys.*

Hupsu olen—sinähän ne saat! *Tarttuu rintavarjoissa riippuviin keritsimiin. Syvästi tuskaisena:* Urmas! Lähelläsi olen nyt. Kun morsian äidilleen leikkaa suortuvan, niin emo tietää eron hetken tulleen—kun

neito armaalleen tämän nimettömän viestin lähettää, armas tietää mitä vain tuonelaiset tietävät. *Työntää suortuvan keritsinten väliin.*

SÄTENE *Joka on seurannut jännittyneenä, sitten tuskaisena:* Valio! Minä rukoilen—

MERTSI *Hievahtamatta:* Älä häiritse, orja!

SÄTENE

Oi, elämä on suuri, elämä on rakas—

MERTSI *Kuin ennen:* Onko elämä orjallekin rakas...?

SÄTENE

Jokaiselle... Kun olemme nuoria...

MERTSI *Keritsimet ja suortuva vaipuvat. Tuijottaa hetken vaiti eteensä. Yhä tuskaisempaan:* Elämä on rakas! Miksi minulle suotiin tämä kohtalon kovuus, etten voi elää enkä kuolla... Minä—tunsin tehtävän ... minäkin tahdoin nousta uhrikivelle... Synnyinkö minä liian aikaiseen...? *Kädet rinnoilla ristissä, rukoillen:* Jumalat, kuinka minä olen avuton!... Eikö ole ... sitä elämän ja kuoleman välistä saarta ... jossa voisi piillä elämää ... kun se ei meidän uhristamme huoli...? *Jäykistyy pää taaksepäin sanattomaksi, eleettömäksi, verettömäksi,* Niin, niin se on oleva! *Kietoo kuin unissaan suortuvan kätensä ympäri, tapaa toisella keritsimet, leikkaa huudahtaen hiljaisen »ah»—suoristautuu, hengittää syvään.*

SÄTENE *Kääntyy selin, itkee.*

MERTSI *Peräytyy pöydän päähän ja panee suortuvan lippaaseen, sitoo lippaan nauhalla ja laskee sen pöydälle. Käy sitten sillanteelta ovelle.*

Oudolla, muuttuneella äänellä Sätenelle, joka yhä itkee: *_Jää hyvästi! Vetää liinan kasvojensa suojaksi ja lähtee, mutta kääntyy vielä ovelle ja luo pikaisen, harhailevan katseen huoneeseen. Nyökäyttää hiljaa Sätenelle, menee.*

SÄTENE *Painaa alas kyyneliset kasvonsa. Hetkisen päästä:* Kaikki lienemme orjia—elämän orjia. *Istuutuu. Äänettömyys.*

URMAS *Tulee iloisena:* Onko Heljä-valio käynyt?

SÄTENE *Levottomasti:* On... Lupasi tulla myöhemmin...

URMAS *Nyökäyttää hymyillen päätään, nousee sillanteelle ja vie päähineensä patsaaseen:* Eikö muita ole käynyt?

SÄTENE *Neuvottomana*: On... viesti ... pöydällä. *Purskahtaa itkuun, menee kiireesti ulos.*

URMAS *Katsoo hämmästyneenä hänen jälkeensä—rientää pöydän luo—ottaa lippaan käteensä—irrottaa siteen—*

3. SOIHTUJEN VALOSSA.

20 vuotta myöhemmin.

_Vanhimpainpirtin edusta. Avoin tanhua—oikealla muutamia mataloita rakennuksia, vasemmalla harvaltaan puita kasvavan kunnaan reuna. Taustalla häämöttää vanhimpainpirtti, jonka harjalla pirtinpatsaan nenässä kohoaa lakeisaukkoa suojaava pikku katoke. Pirtin molemmissa päissä kasvaa suuret pirttikuuset. Keskellä on leveät portaat ja suurehko valta-ovi—molemmin puolin ikkunoista tuikottaa tuli.

Edusta on valaistu sinne tänne pistetyin soihtuin, taivaalla kiitävät raskaat pilvet. Tanhualla paljon kansaa vilkkaassa liikkeessä ja keskustelussa.

Muuan ryhmä on pysähtynyt etualalle._

ENSIM. MERVI

Mitä luulet hetken olevan?

TOINEN MERVI *Haukottelee*: Puoliyöksi tuon kohta luulisi—hoh hoh!

ENSIM. MERVI Ja me, lempo soi, tässä yhä tepsutamme! Iltas-eineestä pitäin olemme samoja jälkiä hioneet.

TOINEN MERVI *Osottaa pirttiin päin*: Ja ne ovat istuneet puoliltapäiviltä. Kaikki vanhimmat ovat koolla, aina Vuori-Merviasta saakka.

KOLMAS MERVI

Eikä synny valmista! Mikäs hornan koukku siinä pitelee?

ENSIM. MERVI Muronni on kavala mies! En ole koskaan uskonut että meidän ikämme menisi kolinoitta.

NELJÄS MERVI Olkaas nyt! *Pirtin puolelta kuuluu hälinäisiä ääniä, kaikki kääntyvät jännittyneinä.* Ei mitään, kiinni pysy ovi. Kireät on paikat!

KOLMAS MERVI Hitto kans! Asia on selvä kuin otrainen leipä: tämä on minun, tuo sinun —istu ja ime omaasi!

ENSIM. MERVI

Oikein! Emme myönnä itikan istuma-alaa.

VIIDES MERVI

Emme, vaikka tulisi tupenrapinat! Rajakorpi on Mervian!

USEAT *Painokkaasti*: Rajakorpi on Mervian!

NELJÄS MERVI

Onkos se ihka selvä?

KOLMAS MERVI

On. Rajat ovat olleet sillaan hamasta Liittuan suuresta taistelusta. Muronniensa kanssa ryskiessämme emme mitään menettäneet, ainoastaan verollisiksi häädyimme—niin haastavat vanhat.

NELJÄS MERVI

Mitäs ne sitten kyselevätkään?

KOLMAS MERVI Muka kalaa, lintua pyytäkseen, niinkuin mekin. Ketunhätä koipien välissä, sanon minä! Siin' on metku!

ENSIM. MERVI

Varmasti.

KUUEDES MERVI *Tulee muutamain seuralaisten kanssa:* Mitäs miehet tuumivat?

ENSIM. MERVI

Harmaat ovat tuumat—istuvat siellä liian kauvan.

SEITSEMÄS MERVI No, pelkoon toki ei ole syytä. Mutta sen sanon minäkin, että jos keltaiset olisivat yksin valtijaina, niinkuin olivat kaksikymmentä vuotta takaperin, niin jumal-avita Rajakorpi menisi vielä tänä yönä!

VIIDES MERVI

Älä houni!

SEITSEMÄS MERVI

Rajakorpi menisi! Mitä korvet heitä liikuttaa, ei siellä rikastuta.

KOLMAS MERVI Juuri niin. Mutta ei hätää.—*Osottaa pirttiin päin:* Meidän miehiä on nyt tuolla enempi puoli.

KUUEDES MERVI

Ja on Urmas! Kyllä Urmas pitää pyörät raitteilla.

MUUT *Innostuneina:* Kyllä, kyllä! Se on meidän Urmas!

SEITSEMÄS MERVI Niin, kyllä meidän Urmas tietää mitä tekee! *Hytistelee:* Mennään—vilu tässä tulee!

TOINEN MERVI Ja minä arvelen että taitaisi olla kaikkein viisainta, kun menisi tästä eukon viereen, heh-heh—ei ainakaan kurpposet kuluisi, heh-heh-heh! *Räjähävä kaikin hiljalleen nauramaan, menevät. Eräs veeni-ryhmä kiivaasti keskustellen.*

ENSIM. VEENI En luota, en taar-avita! He vaikka itsensä myyvät, kun vaan kauppa tehdään mervaksi.

TOINEN VEENI

No no, liika on liikaa!

ENSIM. VEENI Mikä on liikaa? Eivätkö he valtaan päästäkseen ole ryskänneet ja rynnänneet kuin metsäläiset.

KOLMAS VEENI

Johtajana mies, joka ei mitään häikäile!

ENSIM. VEENI Ja tässä sitä ollaan! Kun olivat meidän miehet ohjaksissa, siivolla oli muronni—nyt likakärpäset loikkivat silmillemme.

TOINEN VEENI Liika on liikaa! Tosin Urmas on iskenyt ja keskinäiset kiistamme lienevät muronneja rohkaisseet, mutta olen minä tänä iltana nähnyt muutakin.

USEAT

No...?

TOINEN VEENI Että olemme tässä asiassa yhtä ja että kansakin ymmärtää mistä on kysymys. Ilman Urmasta, luulen, se makaisi kiukaillaan, tänä iltana niinkuin kaksikymmentä vuotta takaperin.

ENSIM. VEENI

Ja jos makaisi, mitähän siitä?

TOINEN VEENI Jos tästä tulisi jotain enempää, niin onkohan yhdentekevää maataanko täällä vai valvotaan?

ENSIM. VEENI Ja minä sanon: Jos tulee, silloin he kyllä makaavat tai pakoilevat metsissä. *Myrkyllisesti:* Ja mitä Urmaaseen tulee—no, perästä kuuluu mikä tuolla tänä iltanakin pitelee. Sanon vaan: koira on ketun sukua!

MUUAN MERVI *Sivukulkevasta mervi-ryhmästä kiivaasti:* Mitä sanot...?

USEAT VEENIT

Hst!—Ei riitaa.—Lähdetään!

ENSIM. VEENI *Kiivaasti*: Sanon vaan että jos tuolla tänä iltana tehdään joku tyhmyys, niin se on teidän jumalanne Urmas, joka antaa Rajakorven muronneille!

USEAT MERVIT
Häpeämätöntä!

ENSIM. MERVI
Sano se vielä kerran, keltainen kukonpoika!

ENSIM. VEENI
Sanon kerran ja kaksi—pois tieltä sininen nauris!

Käyvät toisiinsa käsiksi, muitakin sekaantuu temmellykseen. Hälinä, huutoja: hiljaa, hiljaa, erotkaa! Kansaa juoksee joka taholta paikalle: mitä, mitä täällä? Riitelijät erotetaan.

MUUAN VEENI
Että kehtaattekin tällaisena iltana!

RIITELEVÄ MERVI
Mitäs hän mervejä solvaa!

MUUAN MERVI Mitä tahansa, hävetkää sanon minäkin! Tänä iltana ei olla veenejä eikä mervejä, vaan olemme kaikki Mervian miehiä.

KANSA
Hyvä, hyvä! *Kansa hajoaa.*

ERÄS
Tämä pitkä odotus ei ole hyväksi, kansa käy levottomaksi.

TOINEN MERVI
Niin käy, niin käy...

ERÄS MIES *Kunnaan rinteeltä*: Kuulkaa Mervian miehet, kuulkaa!

KANSA *Alkaa pysähtyä ja kertyä kunnaan luo*: Kuka se?—Havohan tuo!—Eikä, Kovas on!—Hiljaa, kuunnellaan!

KOVAS Asian jokainen tuntee. Eri mieliä ei myöskään ole siitä, mikä vastaus tässä on annettava—

KANSA
Ei! Yhtä ollaan.

KOVAS Seikka on selvä kuin päivä. Tämä mekko on minun, tämä vyö ja puukko on minun. Jos joku teidän joukostanne kuitenkin julkeaisi tulla niitä minulta vaatimaan, niin tiedättehän mitä hänelle vastaisin?

KANSA *Riemuisesti*: Tiedämme! Hyvä, hyvä!

KOVAS Nyt sanovat naapurimme: meillä on kalan ja metsänriistan puute. Saattaa olla. Niinpä koettakaamme heitä auttaa. Antakaamme osa vuotuisesta verosta kalana ja metsänviljana, mutta Rajakorvesta emme luovu!—Mitäs sanotte, Mervian miehet?

KANSA
Oikein! Hyvin harkittu!

KOVAS Jos heillä on mielessä mitä kielellä, niin tämä kelpaa. Jos ei, minä sanon: siellä punotaan juonien rihmaa! Mutta meidän vanhimpamme yhä istuvat ja harkitsevat. Mitä tämä merkitsee? Mitä he epäilevät? Ja niin on tässä miesten kesken tuumailtu, että lähettäisimme tuonne sisään muutamia tällä sanomalla: sanokaa suorat sanat suorassa asiassa, koko kansa on takana!—Kelpaako?

KANSA Juuri niin!—Kovas menköön!—Ja Havo mukana! Hyvä, hyvä!—Ja veenejä samoin! Herjöö ja Karkils! Hyvä, hyvä!

KOVAS
Ja niin sanomme kuin puhuttu on—kansaa vastaa?

KANSA *Innostuneesti*: Kansaa vastaa!

KOVAS Että jos siksi kääntyy, tahdomme miekan terällä ja keihään tutkaimella omaisuuttamme puolustaa?

KANSA *Myrskyisesti*: Miekan terällä ja keihään tutkaimella! Menkää!

_Kovas kumppaneineen menee valtaovesta sisään. Kansa kokoontuu pirtin edustalle, jääden hiljaa puhellen odottamaan.

Kaksi muukalaista hiipii varovin askelin erään huoneen nurkkauksen takaa oikealta. Heillä on päällään pitkät tummat viitat ja päähuput alaslaskettuina, niin että vain osa kasvoja näkyy._

ENSIM. MUUKAL. *Kurkistaa*: Siellä ne ovat...

TOINEN MUUKAL. *Tarttuu äkkiä hänen käsivarteensa*: Soihtu, veli, soihtu!

ENSIM. MUUKAL. *Peräytyy hiukan*: O' varon, varon!—Hukka matka. Voimme heti kavuta ratsuille ja lähteä.

TOINEN MUUKAL.
Nolo juttu!

ENSIM. MUUKAL. *Liikuttelee sormiaan*: Pitäisi kova kovaa vastaan!

TOINEN MUUKAL.
Ei noita pelota.

ENSIM. MUUKAL.
He' noita ... siellä sisällä!

TOINEN MUUKAL.
Ei auta. Kansa päättää.

ENSIM. MUUKAL. Kiila, hyvä veli, kiila! Astumme esiin: vastaus? Miksi viipyy vastaus? Onko Muronnian ruhtinas koira? Ratsumme satuloidut—siellä tuhannet ratsut satuloidut, odottavat... No, itse ymmärrätte jos mitään ymmärrätte...

TOINEN MUUKAL. Ah sukkela pää, sukkela! Mutta kustas kulet? Et noista portaista tänä iltana.

ENSIM. MUUKAL.
He' takatietä, takatietä—tule!

TOINEN MUUKAL.
Aaah, hyvä veli! *Menevät kiireesti oikealle*.

KANSA *Pirtin luona*: Jo tulevat, jo tulevat! *Tulijat laskeutuvat portaita alas, kansa tungeksii kysellen ja soristen ympärillä*.

KOVAS *Kunnaan rinteeltä*: Hiljaisuutta!—Varmaa vastausta ei meille annettu. Siltä toki näytti, että useimmat ovat samaa mieltä kuin kansa.

JOUKOSTA *Äkäisesti*: Mitä hiiden mieltä he sitten voisivat olla!

TOINEN
Sanoitteko lujaan?

KOVAS
Lujemmin kuin aattelimme.

KOLMAS
Mikseivät vastaa suoraan? On heillä suu!

KOVAS
Olkaa levollisia. Päätös ei voi toisin olla. *Poistuu*.

KANSA
Ei, ei!

JOUKOSTA *Rajusti*: Ja jos on, niin puretaan, jumal-avita! Käräjämäelle, ja puretaan! Ja vanhimmat eroon!

KANSA *Myrskyten*: Oikein! Kansa vastaa! *Hajautuvat ympäri tanhuaa kiivaasti keskustellen*.

KOVAS *Seuralaisilleen*: Totta puhuen ne tuskin olivat hyvillään että siellä kävimme.

TOINEN MERVI

Niinkö...?

KOVAS Useat tosin nyökäyttivät meille päätä, mutta toiset istuivat muoto mustana niinkuin olisivat karpion karstaa syöneet. Ja Varsti, ovenvartija, kertoi että—

Lyhyt torventoitus vanhimpainpirtin portailta. Kansa rientää pirtin edustalle. Valtaovi avautuu ja portaille astuu joukko vanhimpia, kahden soihdunkantajan seuraamana. Syvä hiljaisuus.

VANHIMMAINEN Mervian miehet! Raskas on tämä päivä ollut niin meille kuin teille. Ja raskas on päätös, johonka olemme tulleet. Rauhallinen elo on kansalle rakas ja ystävälliset välit mahtavan naapurimme kanssa tuiki tähdelliset, niinkuin sen jokainen hyvin ymmärtää. Ja niin olemme me, tuntomme mukaan harkiten, tulleet siihen päätökseen että ruhtinaan vaatimukseen on tällä kertaa suostuminen. Ottakaa asia tyynesti, niinkuin me, jotka seikat tunnemme, olemme sen ottaneet. Ja nyt menkään kukin rauhassa kotiinsa. _Vanhimmat poistuvat, ovi sulkeutuu.

Haudan hiljaisuus, kansa seisoo kuin iskun tapaama. Hiljaisuutta yhä jatkuu, ihmiset katsovat neuvottomasti toistensa silmiin. _

JOKU JOUKOSTA

Mitäs tämä oikein oli...?

TOINEN

Sanoiko se että on...?

KOLMAS

Miksi he näin tekivät...?

USEAT

Oliko se päätös...?

NELJÄS

Miksi he meidät pettivät?

VIIDES

Mitä nyt on tekeminen?

USEAT

Vaadimme syyt tietoon!

YHÄ USEAMMAT

Syyt tietoon!

KOKO KANSA *Myrskyten*: Syyt! Kuuletteko: syyt, syyt! *Äänetön hiljaisuus. Odottavat.*

JOKU

Mikseivät ilmota? Eikö ole ilmottamista?

USEAT

Syyt! Syyt!

KANSA *Hurjasti*: Syyt! Syyt! Syyt! _Hiljaisempaa hälinää.

Valtaovi avautuu, portaille ilmestyy soihdunkantajat ja muuan vanhin. _

USEAT

Hiljaa, hiljaa! Se on Urmas, hiljaa!

URMAS *Hän on noin 50 ikäinen, mutta näyttää laihanterävine kasvoineen ja harvahkoine partoineen vanhemmalta. Alussa hiukan ärsyytyneesti, sitten lujan painokkaasti:*

Huudatte syitä, vaikka olisi teidän sopinut huutamattakin uskoa että vanhimpain päätös seisoo vakavan harkinnan pohjalla!

Mistä on kysymys? Kansan jokapäiväisestä toimeentulosta ja elämäntarpeistako? Ei, sillä jokainen tietää että Rajakorvesta riittää riistaa sekä meille että heille.

Onko kysymys Mervian sisällisestä olemuksesta, sen vastaisen elämän pohjasta? Ei, sillä Rajakorpi on syrjäinen eräalue, jota emme aijo koskaan asua.

Mutta, sanotte, on kysymys *omistuksesta*, ja se on kunniassa pidettävä! Niin on... *Miettii*

silmänräpäyksen: Mutta mikä *on omaa*? Rajakorpi on meidän, mutta järvet ja metsät riistoinensa siellä ovat jumalain kuohuttamat—emme ole niiden tähden virsua hajalle astuneet. Näin voi myös ajatella, näin voi *naapuri* ajatella. *Todella omaa*, sanon minä, on ainoastaan se, minkä kansa omin käsin raataa—kaikki täällä: pelot, kasket, niityt, pirtit ... kaikki. Se on asian ydin. Siksi antakaamme syrjäseikoissa myöten, voidaksemme sitä lujemmin pitää pääasiasta kiinni, ja Mervia on seisova entistä kokonaisempänä todella omansa pohjalla. Mutta *niiden* rajojen yli jos kuka kurkottaa, silloin sanomme: seis!

Tämä on vanhimpain ajatus. Täällä on puhuttu miekoista ja keihäistä. Täytynee siis huomauttaa, vaikka sen lapsikin ymmärtää, että meidän miekkamme ja keihäämme hukkuvat kuin näre muronnien asemetsän varjoon. Älkää kutsuko niitä tänne—sanon, ja ymmärtäkää puolesta sanasta—*viittaa kädellään etäisyyteen*:—voisivathan ne olla jo ojennetut! *Poistuu pirttiin.*—*Kansa seisoo hetken ääneti.*

JOKU

Se oli painava puhe!

USEAT

Ei, ei! Ei kelpaa!

TOINEN

Oliko se Urmas, joka noin puhui...?

KOLMAS

Hornan henki se oli!

NELJÄS

Kansa lupasi vastata!

VIIDES

Voi onnettomuuden yötä!

KUUEDES *Tukkaansa repien, itkunkiehuttamalla äänellä:* Aukasitte veräjät, aukasitte veräjät, pelkurit!

Kansa on lähtenyt liikkeelle. Kutka repivät tukkaansa tai vaatteitaan, kutka polkevat raivoissaan päähineitään maahan, jotkut harmissaan itkevätkin. Yleistä sekasortoa ja huutoja kaikkialla.

VANHA UKKO *Kummun reunalla, pui nyrkkiä pirttiä kohti, raivoisasti:* Petitte, petitte, petitte, kurjat! Suku huononee! Isät tappelivat Liittuan rajalla—pirtinpituinen hirsi veressä ui—voittivat, miehiä olivat! Me tappelimme muronnien kanssa—veressä uimme, hävisimme, mutta miehiä olimme! Nyt pojat pelkäävät ongenpahlaa, ongenpahlaa, ongenpahlaa!

JOUKOSTA *Ristiin rastiin huutoja:* Kun Urmas sen kerran sanoo, niin se on niin! —Urmas hornaan!—Hiljaa!—Mervit pettivät! Koira on koira!—Suus kiinni! Veenit pettivät!—Hiljaa, kansa on yhtä!—Urmas-konna! Konnalla on konnan koukut!—Hiljaa!—Jumal-avita!—Taar-avita!

KOVAS *Kunnaan rinteeltä:* Hiljaa, hiljaa hurjat! Kansa on yhtä. Huomenna käräjämäelle joka mies—pätös kumoon!

KANSA

Pätös kumoon! Kumoon! Kumoon!

JOKU

Petturit eroon!

KANSA

Eroon! Eroon!

JOTKUT

Ei, ei!

JOKU

Revimme pirtin!

KANSA *Yhtaikaa hurjasti—Toiset:* Revimme, revimme! *Toiset:* Ei, ei, ei!

4. RUUMISARKKU.

Urmaan pirtti. Muuten entisellään, paitsi että seinät ovat verhotut taljoilla sekä erilaatuisilla ryijy- ja punontakudoksilla. Kiukaan edessä on suuri talja, jonka päällä muutamia matalia istuimia. Korokesillalla perällä vuoteen sijalla valtava raudotettu arkku, pöydän edessä matala rahi.

URMAS *Joka harmahtavine partoineen ja hiuksineen näyttää vanhettuneelta ja rasittuneelta, puhelee kahden oven luona seisovan matkapukuisen miehen kanssa. Omituisesti liikuttuna:*

Kiitän tiedonannoistanne. Ikävätkin viestit ovat tätä nykyä maalle tärkeitä. Me ehkä taas pian teitä tarvitsemme—jääkää hyvästi! _Miehet kumartavat ja poistuvat.

Urmas nousee sillanteelle ja kävelee kuohuvan kiihottuneena edestakaisin. Pysähtyy_: Se vielä puuttui! Olen niellyt tyynenä kaikki ne sapet ja oksennukset, mitä he ovat päälleni syytäneet. Sillä ne koskivat ainoastaan minua, mutta nyt—*polkee jalkaa*—nyt!

Käy kiivaasti kerran edestakaisin: Millaista ihmeitten aikaa nämä kaksikymmentä vuotta ovatkaan olleet! Kaksikymmentä vuotta lisää, ja Mervia olisi seisonut lujana liitoksiltaan—pakosta, kutka eivät halusta! Kaksikymmentä vuotta lisää, ja nämä katalat salajuonet olisivat olleet mahdottomat. *Jää synkästi eteensä tujottamaan.*

HELJÄ *On tullut omasta suojastaan ja seisoo avoimen sivuoven luona. Hiljaa:* Urmas!

URMAS *Säpsähtää, koettaa tyyntyä:* Sinäkö, Heljä...? *Käy häntä kohti:* Olin niin ajatuksissani...

HELJÄ *Käy vastaan, hiljaisen värähtävästi:* Sinä olet nykyään niin paljon poissa... Ja kun olet kotona, niin täällä on aina muita ... miehiä, asioita—minun pirttini sinua turhaan odottaa.

URMAS

Totta. Emme ole näinä aikoina joutaneet itseämme muistamaan.

HELJÄ *Lämpimästi:* Minä niin sydämestäni toivon, että tänään pääsisitte yksimielisiksi. Tuo onneton Rajakorven yö! Me emme tätä enää kestä, Urmas. Ja sinä olet ainoa mies koko Merviassa, joka voit kaikki liittää—

URMAS *Kuohahtaen:* Kaikki...? Tarkotatko veenitkin?

HELJÄ *Ihmetellen:* Tietysti... Sehän oli sinun elämäntyösi ajatus...

URMAS *Katkeran naurahtavasti:* Niin, oli, oli, oli, mutta... *Niellen kiihtymystään:* Sinun sydämesi voittaa järkesi, Heljä. Uskotko sinä että niitä, jotka ovat yksinpä sinua häväisseet ja »petturin-vaimoa» huudelleet, että niitä voisi yhdistää, vaikka itse Ukko pilvistä astuisi keskellemme? *Kääntyy närkeästyneenä syrjään.*

HELJÄ Älä kiivastu, Urmas! Juuri sen vuoksi, että kaikki on niin... *Katsoo pitkään:* Mutta miksi sinä olet noin...? Onko jotain tapahtunut...?

URMAS *Astuu kiivasti muutamia askeleita edestakaisin:* Ei—ei mitään! Pieni viesti—

HELJÄ

Mikä sitten...?

URMAS

Ei mitään erikseen, puhumme toiste. *Lähtee taas astumaan.*

HELJÄ *Kuin itsekseen:* Kun palaisivat taas ne entiset ajat! Sinä taas istuisit minun lietenä ääressä, minä taas ymmärtäisin ... eläisin. *Urmaaseen kääntyen, hiljaa:* Minä toivoin tästä päivästä niin paljon, Urmas. Minä aamulla kävin uhraamassa—

SÄTENE *Tulee ulko-ovesta:* Vieraat tulevat!

URMAS Hyvä! *Heljälle, liikuttuna:* Niinkö...? Niin, Heljä—tahdon olla niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Kun vaan *mervit* pitävät yhtä, silloin ... niin, he tulevat.

HELJÄ *Nyökäyttää lämpimästi:* Niin, yksimielisyyttä ... kaikkien kesken. *Menee.*

ROUKA *Tulee Kovaksen, Kurkian ja useiden muiden kanssa:* Terveppä taloon!

URMAS

Terve! *Käy vastaan, kättelevät.*

ROUKA *Katsoo pitkään:* Mikä noin on mielesi liikuttanut, ystävä? Onko—

URMAS Oh, mielialat ovat tätä nykyä monet, mutta asiat samat! *Nousevat sillanteelle*: Ja uusia karttuu...

KOVAS

Uusia karttuu!—Oletteko huomanneet orjainne keskuudessa mitään?

USEAT Orjainko...? *Urmas kääntyy uusia tulijoita tervehyttämään, miehet jäävät hiljalleen puhelemaan. Urmas palaa Hallon, Horhojan y.m. kanssa.*

ROUKA *Tulijoille*: Kovas täällä tietää kummia, miehet! Vuori-Merviassa kuuluu olevan jotain orjain kesken.

HORHOJA

On laaksossakin.—Terve!—Kuisketta, supinaa ja salaisia silmäniskuja.

HORMA Outoja miehiä hiipii öisin heidän luonaan. Asiasta en vielä ole päässyt selville.

KURKIA *Painokkaasti*: Muronien salaisia yllyttäjiä ovat—se on asia!

URMAS *Hämmästyneenä*: Ollaanko todesti niin pitkällä...?

KOVAS

Niin pitkällä ollaan.

KURKIA Änetsän orjilla oli toissa yönä salainen kokous. Niissä haudotaan meille pahoja pajuja. Siksi olisi sinun ajatuksesi, Urmas, nyt toteutettava ja Mervian orjat vapautettava.

USEAT

Orjatko vapaiksi...? No no!

TAARO Hätäilette pojat, sanon minä. Orjat ovat maailman ajan supisseet omia supinoitaan. Minulla on kolmekymmentä ostettua orjaa—kysynpä kuka ne minulle maksaa?

HALLO *Hiukan pistävästi*: Tahdon sitä pait huomauttaa, että puhe meikäläisistä orjista tuskin on paikallaan—moni ei enää edes polta heihin merkkiään.

KURKIA *Nuorekkaan tulisesti*: Se on heillä polttamatta! Sitä häpeällisempi että se poltetaan satojen omien veljiemme ja sisariemme otsaan, vaikka orjattarilla synnytettyjen!—Mutta mitä sanoo Urmas? Tämä on sinun ajatuksesi.

URMAS *Joka on seisonut mietteissään*: Hm, taas yksi asia.—Mutta istukaa, miehet! *Tulijat istuutuvat pöydän molemmiin puolin raheille. Urmas yhä seisoo noja-istuimen vieressä*: Se oli minun nuoruuteni ajatus, mutta elämä usein tinkii rakkaimpiakin ajatuksiamme. Mervi ei saa tehdä mitään, ei vihasta eikä rakkaudesta, aina kysymättä mitenkä se vaikuttaa sukumme asiaan. Mikäli näinä taistelun vuosina aloimme orjia hankkia, sikäli varallisuutemme karttui ja asiamme voitti. Emme ole vielä kyllin varakkaita, ei ole taistelumme loppuun suoritettu. Asia olisi siis lykättävä tuonnemmaksi ja tyytymättömyyden aiheet mieskohtaisesti poistettava.

USEIMMAT *Innostuneesti*: Oikein! Hyvä! Urmas istuutuu. *Kovas ja Kurkia puhuvat hiljaa keskenään, Hallo tarkastaa heitä vaanivin katsein toiselta puolen pöytää.*

KURKIA

Niin, yksimielisyys ennen kaikkea—käykäämme asiaan.

URMAS Olemme joutuneet jatkuvien ahdistusten kiiraisiin. Siksi kutsuin teidät neuvottelemaan, ennenkun asia joutuu vanhimpain pirttiin. Mikä on, miehet, mielenne muronien uusien vaatimusten suhteen?

TAARO *Huokaa*: Verojen korottaminen kolmannella osalla on aivan liian ankara köyhälle maalle— aivan liian ankara.

KOVAS Meidän mielestämme—puhun muidenkin vuori-mervien puolesta, sillä olemme asiasta tuumailleet—

HALLO *Purevasti*: Vai oikein te pidätte omia tuumianne siellä vuorilla...?

KOVAS Oi-kein ... ja se onkin hyödyllisempää kuin muutamanlaiset ihmettelemiset ja kyselemiset!— Meidän mielestämme on annettava jyrkkä epuu kumpaankin kohtaan. Emme halua veronlisäystä, ja vielä vähemmin voimme myöntää ahdistajillemme lupaa hankkia täällä maaomaisuutta, sillä mikä sen juonen takana on, arvaa helposti. Tämä on kantamme. Mutta ellei täyttä yksimielisyyttä muuten

saavutettaisi, voisimme veroasiaa toki harkita, eri mieliä kun on omassakin keskuudessamme ja veenien jyrkän kannan tiedämme vanhastaan.

URMAS *Lyhyen kuivasti*: Toivon ettemme puhuisi veeneista, vaan asiasta!

KOVAS *Sovittavasti*: Unohda, Urmas, nuo veenien häpeämättömyydet! Nehän ovat enimmästään olleet ajattelemattomien poikasten tekoja.

HALLO *Pistävän ivallisesti*: Mielestäni se »veeni» puhui liiaksi hyvää mervaa, joka vaati käräjämäelle vanhimpia erottamaan—kuka »poikanen» lie ollutkaan!

KOVAS *Nousee kiivaasti*: Hallo! Miksi pistelet peitetyin sanoin? Jokainen tietää että se olin minä. Enkä sitä häpeä—päinvastoin: jos silloin käräjämäellä kävimme, meidän ei nyt tarvitsisi tässä istua! *Istahtaa. Tyyntyneenä*: Äläkä sinä, Urmas, välitä tuommoisista—et ole ennenkään.

URMAS Enkä välitä nytkään. *Iskee nyrkkinsä pöytään*: Mutta siitä minä välitän, että he itse tahtovat kulkea omia polkujaan—meidän selkämme takana!

MUUT

Mitä...? Mitä se...?

URMAS *Nousee tulistuneena*: Minä kysyn: tietääkö kukaan, onko kukaan osallinen niissä salaisissa sopimuksissa, joita paraikaa hierotaan Veenian kanssa?

MUUT Ei! Sopimuksia Veenian kanssa...? *Useat nousevat kiihkeästi liikuttuina*.

ROUKA

Onko se mahdollista!?

URMAS On. Puoli hetkeä sitten sain tarkat viestit. He aikovat vielä kerran tehdä tässä maassa hyvät kaupat! Veenia auttaa meitä muronneja vastaan —Veenia saa korvaukseksi pienen veron—ja vuosikymmenen päästä veenit ovat tämän maan ainaisia isäntiä. Manala! *Lähtee kiihtyneenä astumaan. Monet muutkin nousevat liikkeelle*.

HALLO *Riemukkaasti*: Joko nyt uskot, Urmas!

KOVAS *Huoahtaen*: Se ei ollut heidän ensimmäinen, tokko viimeinenkään kolttosensa!—*Urmaalle*: Mutta kutka ovat puuhan takana? Nuo samaiset nulikatko?

URMAS *Tuimasti*: Onko Karkilskin nulikka?

KOVAS

Ei, se myönnettäköön. Entä muut?

URMAS

Enimmästään nuorempia, mutta salajuonet ovat käymässä!

KOVAS Sanoisinpa: muutamien hullujen puuhia, joista ei tule mitään—kun vaan me olemme yhtä. Käydään rauhassa tuumimaan!

URMAS *Pienen, jännittävän äänettömyyden jälkeen*: Hyvä! Tahdon olla niinkuin heitä ei olisi olemassa. *Istuutuu, samoin muut*.

KURKIA Ja minä voisin sinulle, Urmas, kertoa että siellä on monta kelpo miestä, jotka ymmärtävät työsi ja tajuavat nykyisen ajan.

HALLO Minusta tuntuu niinkuin täällä olisi eräitä, joilla on hyvin ikävä noiden »kelpo miesten» seuraa!

ROUKA *Harmistuneena*: Ei kelpaa tämä, käykäämme asiaan!—Kovas on esittänyt vuori-mervien kannan.

TAARO Kovas on, ja komiasti—kaikki vuori-mervit ovat komioita. Mutta minä, vanha mies, tahtoisin sanoa kaikille komioille: karhua ei ole äimällä pistelemistä!

USEAT

Oikein! Karhua ei ole pistelemistä!

URMAS Kovaksen kanta on miehen kanta. Mutta voimmeko me veronalaiset asettua sille kannalle—nyt on siitä kysymys?

KOVAS

Voimme. Vero on vero eikä velvota muuhun!

URMAS

Entä seuraukset?

KOVAS Seuraukset! Rajakorven asiassa meitä petettiin pelottamalla. Niin tässäkin. Tänään maata, huomenna mekko, ylihuomenna miekka. Ei!

URMAS

Mutta jos saamme ryöpyn niskaamme—tiedät kuinka käy.

KOVAS Se ei ole niinkään tiettyä! Linnota sinä, Urmas, salaa Valdun rotkot—siellä on kiviä. Päästä sinä orjat vapaiksi—

TAARO

Siitä ei tule mitään!

KOVAS Päästä sinä orjat vapaiksi, anna ase käteen, ja me emme ole mikään kourallinen mekään!

JOTKUT *Innostuneesti*: Emme, emme!

LYYLY

Ei aseita, ei aseita, nuoret miehet! Kaikki on jumalien sallimuksesta. Kärsimyksien ja kovien koettelemusten kautta he sallivat meidän näille onnen maille kulkea. Kuinka nyt voisivat meidät hyljätä.

URMAS Väkevä on aseiden voima, mutta on toinen väkevämpi. Se on kansan *sisällisen yhteistunnon voima*. Siihen ainoaan olen nuoruudestani luottanut. Lietsokaamme se voima niin väkeväksi, että jos todella joku muronni tänne pyrkii, kukaan mervi ei myy hänelle maata, ja jos joku myy, niin ne tulokkaat me sulatamme itseemme niinkuin raudan tulisessa ahjossa.

KOVAS Samaa voimaa mekin tarkotamme. *Ojentaa nyrkkinsä*: Mutta tuolla, jo käsivarren päässä, eikä vasta sitten kun polkevat jo ryntäitämme. Usko minua, Urmas: kansa, joka ei mitään uskalla, menettää lopulta uskon itseensä.

URMAS Ei, juuri sitä uskoa me tahdomme hiljaisuudessa lietsoa! Mutta kun tunnen käsivarteni liian heikoksi, silloin on minun tieni *varovaisen viisauden tie*.

HALLO *Näppiä lyöden, välähdys silmissä*: Se oli johtajan sana, Urmas! Hiisi on väkevä, mutta hiittä voi vetää nenästä. *Kumartaen*: Tehkää hyvin!—mutta selän takana huolehdimme ettei kukaan myy tilkkuakaan, sieppaamme saaliin aivan nenän edestä. Ja niin me, pieni orava, painiskelemme älyn voimilla metsien suurimman korpikarhun kanssa, hypellen ehjinä oksalta oksalle. *Useat nyökäyttävät ihastuneina päätään*.

KOVAS *Kääntyy syrjin Halloon, Urmaaseen päin. Liikutuksesta värähtäen*: Viisaus, Urmas, niinkuin edessämme nähdään, vie ... »oravanpoluille!»! Urmas! Sinä tämän suvun nostit ja kokosit, älä nyt päästä painumaan ja hajoamaan. Tahdon muistuttaa mitä kerran kärjäjäällä lausuit—olin silloin lapsi, mutta sieluuni se jäi. Tahdon muistuttaa mitä vanhimpainpirtin portailla lausuit siitä, koska sanoisimme »seis». Se aika on nyt tullut. Sano »seis», ja kansa seisoo ympärilläsi! *Jotkut osottavat hyväksymistään*.

KURKIA Ja jos omia voimiamme epäilemme, voimme aina selkämme tueksi tehdä aseliiton läntisten naapuriemme Liittuan ja Kasarrian kanssa.

URMAS *Nousee liikutettuna*: Ette näy vieläkään minua käsittävän, ja vaaran suuruuden te liiottelette. Minä sanon »seis», vaikka toisella äänellä kuin te haluaisitte. Kaiken vieraan tuen minä hylkään, sillä lännen ystävyys on meille vaarallisempi kuin idän kavaluus! Kaiken kunnian kiillon ja aseiden kalistuksen minä jätän veeneille, sillä he voivat mennä samaa tietä kuin ovat tulleetkin, mutta meille tämä maa on ainoa paikka maailmassa. Kaiken varomattoman uhmailun minä hylkään, sillä me emme enää tahdo työntyä verisinä ja revittyinä uusia soita ja korpia kohti. Lyhyesti: alistumme välttämättömyyteen, kunnes onnellisempi päivä koittaa!

USEAT *Innostuneesti*: Hyvin puhuttu, hyvin!

KOVAS *Liikutettuna*: Onko tämä sinun järkähtämätön mielesi, Urmas?

URMAS

On. *Pitkähkö äänettömyys*.

KOVAS *Nousee, raskaasti*: Sillä tiellä emme voi sinua seurata! *Eräitä muitakin nousee*.

URMAS *Hämmästyneenä*: Ette voi...?

KOVAS

Emme, sillä sitä tietä astuen ei Mervialle koskaan päivä koita.

HORHOJA *Värisevällä äänellä*: Täytyykö meidän nyt erota, Urmas? Me olemme liian kauvan rinnan vetäneet... *Äänettömyys*.

KOVAS *Käy Urmaan luo, lämpimästi*: Ei, näin ei saa tapahtua, tämä ei saa olla viimeinen sana! Mutta olemme liian kiihtyneitä, jatkakaamme huomenna. Te tuumitte täällä, me muualla, ja me ehkä puhumme joidenkuiden malttavien veenienkin kanssa.

URMAS *Kuohahtaen*: Veenien!?

KOVAS *Tuskaisen kuohuvasti*: Jumalain armo meitä suojelkoon, Urmas—täytyyhän meidän koettaa yksimielisyyttä rakentaa! Hyvästi huomiseen!

URMAS *Mietteissään, katsettaan kohottamatta*: Hyvästi! _Kovas, Horhoja, Kurkia ja kolme muuta menee. Jällelle jääneet ovat nousseet ja seisovat äänettöminä.

Urmas, joka on seisonut syvän mielenliikutuksen valtaamana, katsahtaa etsien jällellejääneihin: Menikö Horhojakin...?

HALLO *Ilkkuvasti*: He menivät, eivätkä koskaan palaa, sillä heitä on jo kauvan odottanut veenien avattu syli!

URMAS *Käy muutamia kertoja kiivaasti sillanteen poikki, pysähtyy*: Ei, se ei ole mahdollista! He palaavat ja me tahdomme olla yksimielisiä! *Miehille*: Totta, jätämme nyt kaikki huomiseen, tuumimme kukin tynnosti kotonamme.

SÄTENE *Tulee*: Muutamia puheille pyrkijöitä!

URMAS

Anna tulla!

Neljä nuorukaista kantaa suurehkoa, upeaan kirjovaippaan käärittyä esinettä.

TUOJAIN JOHTAJA

Lahja Urmaalle, mervien johtajalle! Minne saamme laskea?

URMAS *Iloisesti hämmästyneenä*: Lahja! *Osottaa korokesiltaa*: Tänne nostakaa. *Hilpeätä hiljaista puhelua. Miehet nostavat.*

TUOJAIN JOHTAJA Joukko Mervian miehiä tahtoo näin ilmaista mitä he elämäntyöstäsi ajattelevat!

URMAS

Sano heille kiitokseni! *Tuojat menevät.*

HALLO Nyt, Urmas, näet mitä ne ajattelevat, joiden puolesta olet ikäsi taistellut!—Saammehan avata?

URMAS

Avatkaa, avatkaa!

Irrottavat hopealla kirjaillun vyön peitteen ympäriltä.

HALLO

No nyt, ystävät! _Vetää peitteen pois.

Kaikki jäävät kivettyneinä tuijottamaan: edessä on leveä, puunrungosta veistetty ruumisarkku, jommoisia varakkaiden hautaamisessa käytetään—arkun kannella irvistävä pääkallo. Seisovat pitkän aikaa sanattomina._

URMAS *Syöksyy patsaan luo ja kumauttaa kurikalla kiivaasti siellä riippuvaan metallikilpeen. Sisääntulevalle Sätenelle*: Huuda kantajat takaisin!

SÄTENE

En tavota enää, lähtivät juosten.

URMAS *Kasvot mustanpuhuvina, kamalan raivon kuohuttamana*: Hyvä, te veenien kyykäärmeet! Teidän myrkkynne on virrannut kuin hornan tyhjentyvätön lähde. Te tiedätte tarkalleen mistä hinnasta

minä Mervian muronneille möin, vaikka teidän omat vanhimpanne istuivat saman pöydän ääressä. Minä veljeni myrkytin, vaikkei minulla ole veljeä ollutkaan—minä Mertsin surmautin—isäni minut kuolinvuoteellaan kirosi—äitini sortui surusta hautaan—ei ole sitä konnantekoa, jossa en olisi päämiehenä ollut. Sekään ei riittänyt. Mutta te valmistitte liian aikaiset hautajaiset—minä vielä elän, vielä elää merviläisyys!

JOTKUT *Tarttuvat suuttuneina arkkuun:* Heitämme ulos!

URMAS *Kammottavasti naurahtaan:* Ei, ei lahjaa niin—nostakaa se tuonne kunniapaikalle! *Polkee jalkaa:* Se joka hetki siellä muistuttakoon minkä jo olimme unohtaa, että niin kauvan kun sen lähettäjiillä on pasman vertaa sanansijaa tässä maassa, he veistävät tämän kansan tulevaisuuden ruumisarkkuja. Minä kerran vannoin: mervit ovat nostettavat isänniksi omassa pirtissään! *Kohottaa kätensä:* Minä tänä hetkenä vannon: veeneillä ei pidä tässä maassa oleman orjankaan osaa!—*Osottaa arkkua:* Niin, se on ruumisarkku, mutta siitä tuli—teidän ruumisarkkunne!

Astuu kiivaasti sillanteen reunalle, viittaa kädellään: Ja menkää, menkää te Kovakset ja Kurkiat, te äitinnepettäjät äpärämiehet! Rientäkää kilvan sen vanhan tuliporton pehmeälle vuoteelle, joka on ennenkin mervan miesten miehuuden vienyt. Me vannomme teitä vastaan saman taistelun kuin heitä, me tästä päivästä nimitämme teitä sillä nimellä, mikä teille kuuluu—te salaveenit!

ROUKA Mutta, vanha ystävä, eiväthän he veenejä ole, vaikka ovatkin tuossa asiassa eri mieltä.

TOISET

Ovat, ovat! Johtajansa hylkäsivät!

URMAS Porton kiharat ovat porttoa! Joka ei ole meidän kanssamme, hän on meitä vastaan—muuta jakoa ei tässä maassa ole ollut eikä ole!

USEAT

Ei, ei!

HALLO *Riemuiten:* Nyt, Urmas, olet entisesi! Olemme taas merviläisyyden selvällä polulla.

URMAS Ja nyt, ystävät! *Osottaa arkkua:* Saattakaa tämä teko kansan tietoon, saattakaa heidän tietoonsa mistä lopullisesti on kysymys. Huomenna päätämme tarkemmin mitä tietä astumme—me astumme nyt omaa tietämme!

5. TAAKANKANTAJAT.

_Vuurhaaran vierasmaja Vuori-Merviassa, kauppavaltareittien risteyksessä. Hirsipirtti, oikealla ulko-ovi, oikeassa ylänurkassa kiuvas. Kiukaan ja vasemman seinän välillä perällä korokesillanne, siellä suuri kaappi, hylly, kaksi altaantapaista juomansäilytysastiata ja pieni pöytä. Pirtinpatsas lakeisaukkoineen korokesillan reunassa keskellä. Keskellä pirttiä maalattialla pitkä pöytä, molemmin puolin rahat. Seinävierellä pitkät rahat; ylempänä, lähellä kattoa makuulavalaudat. Vasemmalla ovi kylkeissuojaan.

Kiukaassa, jonka luona hyörii majan emäntä, palaa tuli—lakeisaukon lähistöllä leijailee vieno savu. On ilta, huonetta valaisevat muutamat soihdut._

VIERASMAJAN ISÄNTÄ *Korjaa haarikoita pöydältä:* Nyt saa pitää silmänsä auki!

EMÄNTÄ

No meikäläisellä ne pitää olla aina auki, nukkuessakin.

ISÄNTÄ

Tarkotin oikeastaan: nyt saa pitää suunsa kiinni!

EMÄNTÄ *Kääntyy, kivakasti:* Hä?

ISÄNTÄ Jaa-a—tarkotanpa että sinä puhut liian paljo, muoriseni, ja liian ykssukaan.

EMÄNTÄ

Siitä äskeisestäkö sinä nyt ääntä pidät?

ISÄNTÄ

Siitä.

EMÄNTÄ

Hy! Kun on reima luonnonlaatu niin on—vaikka tuon itsekin sanon!

ISÄNTÄ *Tyynnyttellen*: No no! Ei hyvässä laittoa, mutta Vuorhaaran vierasmajan väellä ei tätä nykyä saa olla mitään luonnonlaatua—taikka oikeammin: täytyy olla vähän joka laatua...

EMÄNTÄ

Häpiä! Mervian puolesta minä olen—ja kun on jotain, niin on jotain!

ISÄNTÄ *Lähtee kiivaasti astumaan*: On jotain! Hitto ollen; jos minä ymmärrän mitä nuo kaikki keltaiset, siniset ja senkin seitsemän karvalliset ovat näinä vuosina olleet ja mitä ne nyt ovat. Nyt ne alkavat miekoista. *Pysähtyy*: Yksi hosuu: täytyy antaa; toinen: jos annat, olet konna! Ota sitten selvä, ole nyt jotain! Siihen likoon minä en pane mekkoani, en! *Käy lähemmäksi, hiljemmin*: Kuules! Minä olen kaiken varmuudeksi tänään ostanut toisenkin. Jos vaativat, niin annan sen huonomman, toisen piilotan. Mutta jos se toinen puoli voittaa, niin voin aina näyttää että minulla on miekka—

Ulkoa kuuluu ääniä ja oven haparoimista. Rientää ovea kohti: Hoi hoi! Täälläpäin se on ovi—käydään sisään vaan.

Kolme matkustajaa: Imari, veeni-runoniekka Flöide ja eräs kolmas tulee—viittoihin puettuina, märkinä, miekka vyöllä.

IMARI

Terve tupaan!

ISÄNTÄ

Jumalain terve, hyvät vieraat! Taitaa olla pimeä.?

IMARI

Ja sataa.

ISÄNTÄ Vai satamaan rupesi. Antaapas nyt tänne päällysvaatteet... Ja tuolla on tuli—panes, muori, istuimia!

IMARI

Antaa olla, emäntä, ei meidän ole vilu.—Mutta kuules, isäntä! Asuuhan täällä muuan Puonnin Keltti niminen?

ISÄNTÄ

Asuu oikein, hyvä vieras!

IMARI

Tämä kolmas kävisi tapaamassa, kun saisi opasta.

ISÄNTÄ

Saapi, saa. *Huutaa ovesta ulos*: Hoi, pojat, hoi! Tuleppas Uvas tänne ja joutuun! *Vieraille*: Ei sinne pitkältä ole, ei. *Sisään tulevalle Uvaalle*: Vie tämä vieras Puonnin Keltin luo, kylläs tiedät?

UVAS

Tiedän. *Menevät*.

ISÄNTÄ Vieraat käyvät istumaan. Ja milläs minä saan palvella? Ollaanhan sitä yötä?

IMARI Ei ole aikaa! Mutta haarikka olutta ei olisi hullummaksi, ja hiukan palasta.

FLÖIDE

Minulle simaa—hiisi teidän oluvianne juokoon!

IMARI *Nauraen*: Tämä, näes, on runoniekka—ne juovat ainoastaan linnunpiimää!

ISÄNTÄ Ahaa—heti, heti! *Rientää sillanteelle ja ottaa kaksi haarikkaa*: Muori hoi, pötyä pöytään! *Vieraille*: Nyt on paljo matkantekijöitä...

IMARI

Ai! *Käy sillanteen luo, alennetulla äänellä*: Onkos tästä mennyt äskettäin ... kuinka sanoisin ... muutamia pitkän matkan tekijöitä? Sen näköisiä?

ISÄNTÄ *Vilkuttaa silmää:* Rajalle päin?—On, pari hetkeä sitten. *Tuo haarikat.*

IMARI

Hyvä, hyvä! *Vieraat vaihtavat merkitsevän silmäyksen, juovat.*

IMARI *Laskien haarikan pöydälle:* Nyt on kovat ajat Merviassa!

ISÄNTÄ

Kovat on, kovat.—Kuuluukos maailmaan mitä?

IMARI Ei päivää, ettei uutta. Jokos olette kuulleet että vanhimpainpirtti poltettiin?

ISÄNTÄ

Jo kuultiin—jotain huuhua. Vaan minkäs tautta?

IMARI

Minkä tautta? Hm. *Katsoo pitkään:* Mutta mikäs sinä olet miehiäsi?

ISÄNTÄ Jaa minäkö, jaa? Hm ... jaa... Olen, niinkuin näet, vierasmajan pitäjä...

IMARI *Tiukasti:* Vaan oletko myöskin mies, se on: seisotko Mervian puolesta?

ISÄNTÄ *Käsiään hykertäen:* No nyt sattui ... että satuttiin samaa mieltä! Mervian puolesta seison, lujasti, molemmin jaloin, ja vaikka juoksenkin —siitä oli juuri tässä eukon kanssa puhe...

IMARI Hyvä on!—Vanhimpainpirtti poltettiin, selvällä mervankielellä haastaen, koska se oli kettujen pesä!

ISÄNTÄ

Kettujakos siellä olikin...?

IMARI *Rajusti:* Mitä muuta sellaiset ovat! Antavat riistametsät, kalavedet, maat mannut ja lopuksi sen viimeisenkin miehuuden merkin, mikä kansalla vielä on—miekat. Toiset eivät suostuneet, mutta Urmas miehineen! Kerskuivat etteivät mitään pelkää—silloin se pistettiin pesä tuleen!

ISÄNTÄ

Armias! Paloivatkos ne nekin?

FLÖIDE *Purevan ivallisesti:* Koskas sinä, hyvä mies, olet kuullut ketun omia häntäkarvojaan polttaneen!

IMARI Kun olisivatkin, jumal-avita, palaneet! Muronni, oikein meitä pilkatakseen, vaatii miekat—veronalainen ei muka tarvitse miekkoja, he muka suojelevat. Ja nämä harmaapartaiset jänissielut pääpättävät— *marisevan matkivasti:* se on väärin, se on väärin, mutta kun väkisin, niin ... ottakaa. Surma!

EMÄNTÄ *Tuoden ruokia pöytään:* No sitä samaa minä olen aina sanonut, että kun kerran on mies, niin käyköön housut jalassa!—Ottakaas, hyvät vieraat, nyt olisi!

FLÖIDE Siin' on emäntää, taar-avita! Sellaisia eukkoja kun olisikin vanhimpainpirtissä ollut, ei meidän nyt tarvitsisi tässä hävetä!

ISÄNTÄ *Hymähtäen:* No no!—Mutta minkäs luulette tästä lopuksi tulevan?

IMARI *Tulisesti:* Tulee tulenkiukkunen taistelu! Ja se on jo käymässä—me olemme nyt niillä asioilla. Kansa on nostettava, emme anna ainoata miekan kahvaa!—Milläs mielellä tämän puolen miehet ovat?

ISÄNTÄ *Salaperäisesti:* No niin luulen että vastaan—vaikka puhutaan hiljaa...

IMARI Ei, kovasti nyt pitää puhua! Ja niin pitää sinunkin, joka miehelle joka täällä käy. Sillä ketut ovat myös liikkeellä.

FLÖIDE *Katkeran ivallisesti:* Oikein jumalien nimissä ja valkoisissa tietäjänviitoissa—horna!

ISÄNTÄ

Älä! Onkos tuo totta?

IMARI Totta. Urmas panee jumalat ja manalat liikkeelle, saadakseen miehet käymään—hameissa!

FLÖIDE *Ylenkatseellisesti:* Koiralla on koiran polku! Lemmittynsä surmaamisella alotti, kansansa murhaamisella lopettaa—hyi!

IMARI Älä viitsi, Flöide ... siitä kerrotaan niin monella tavalla! *Isännälle*: Katsos Merts, Urinaan ensimmäinen lemmitty, katosi tietämättömiin, niinkuin luullaan: hukutti itsensä rakkaudesta. Nyt kerrotaan Urmaan surmauttaneen hänet orjillaan ja sitten omin käsin—

ISÄNTÄ

Ai ai ai—

FLÖIDE *Iskee nyrkkinsä pöytään*: Lopeta, taar-avita! Joka ei Mertsistä taida sen soreammin kertoa, ei saa puhua samana päivänäkään! Siitä on monta surunihanaa runoa laulettu.

IMARI Minähän, veliseni, en ole runoniekka ja minusta tuommoinen vanha naisjuttu—

FLÖIDE *Nousee kuohahtaen*: Tietysti, tietysti—vanhoja juttujahan ne kaikki ovat, jotka meitä koskevat! Joko merveillä nyt on tarpeeksi laivoja—vanha juttu! Joko te maanmyyrät nyt osaatte kauppareiteillä kulkea—vanha juttu! Joko täällä nyt on järjestystä ja ihmistapoja— vanha juttu! Mutta on, taar-avita, sentään yksi uusikin juttu, joka meidän täytyy teidän päähänne ajaa—miehuus ja kunniantunto!

IMARI *Isännälle*: Runoniekka, niinkuin näet! *Käy Flöiden luo ja lyö häntä olalle*: Heitä hornaan nuo vanhat, niistä emme koskaan sovi! Ja voisimpa muistuttaa, että se teidän ruumisarkkujuttunne oli jokseenkin tyhmä juttu. Mutta menneistä ei sanaakaan. Nykyisestä olemme yksimielisiä ja urhokkaita olette miehiä!

ISÄNTÄ

No minustakin niin peijakkaan karskia poikia!

IMARI Karskia miehiä, ja veljiä ollaan! Ne sateessa ja myrskyssä täällä ponnistelevat Mervian vapauden puolesta, kun nämä hirtehisen tosimerkit makaavat taljojensa alla ja myyvät maansa muronneille.—Terve, runoniekka! *Juo*.

FLÖIDE

Olkoon menneet—terve, Imari! *Juo*.

ISÄNTÄ *Uteliaasti*: Mutta mitäs sinä, hyvä vieras, siitä myymisestä puhuit?

IMARI Niin siitä? Kuinkas sanottiin: kukaan ei myy murenneille maata. Katso nyt ympärillesi kutka myyvät—Urmaan miehet suurista rahoista! Ymmärrätkös yskän...? Ja miksi ne nyt taas miekat antavat? Siksi että saavat jokainoasta miekasta—muronneilta maksun!

ISÄNTÄ *Päätään viipottaen*: Oh hoh hoh!

IMARI Sellainen on tämän kurjuuden pohja. Muuan noita jo silloin uhrikivellä oli tämän kaiken Urmaasta ennustanut. Tekee ensin paljon hyvää, niin oli sanonut—mutta varokaa: sitten hänestä tulee tämän maan kirous! Ja tuli—

KOLMAS MATKUSTAJA *Palaa. Luoksensa rientävälle Imarille ja Flöidelle*: Kunnossa on! Oiva mies—vaikka kyventä konnien nurkan alle, jos tarvitaan!

IMARI

Hyvä!—No niin isäntä, nyt lähdemme! *Maksaa*: Olkaa avullinen Puonnin Keltille ja muistakaa mistä on kysymys: Mervian tulevaisuuden taakka on nyt meidän hartioillamme. Jos ne pettävät, silloin on kaikki hukassa. Kansan kunnian ja vapauden edestä kaikki!—Näkemiin. *Lähtevät*.

Kaksi matkustajaa, muuan mervi ja eräs tietäjä, tulee. Sattuvat oversa lähtijäin kanssa vastakkain.

TOINEN TULIJA

Oh!

IMARI

Oho!

TULIJA *Touhukkaasti*: Sinäkö se oletkin, veli hopia? No se sattui—terve, terve! *Kättelevät*. Samoilla asioilla tietysti—katsos minäkin jo jätin sen kirokun veenijoukon ja olen nyt tosi-sininen Urmaan mies!

IMARI *Tuiki hämmästyneenä*: Vai niin...? *Purevasti*: Minäkin jo jätin— maansamyyjät! *Menevät*.

TOSISININEN *Ällistyneenä*: Vai niin...? *Katsoo pitkään heidän jälkeensä*. *Sylkäsee*: Hyi horna! Ryökäleen veeniheittiö!—Hyvät illat, hyvä isäntäväki! Koiran ilma ulkona—ja koirat juoksevat ovissa vastaan. *Hieroo käsiään*: Hei, emännällä on lämmintä, hyvä juttu!—Mutta kuules, isäntä! Tämän minun

toverini pitäisi saada muuttaa kuivaa. Minä kyllä kestäen, minä tuulenpurema tervaskanto, mutta—

ISÄNTÄ *Ehättäen*: Ja meillä kun sattuu olemaan juuri niinkuin teitä varten tämä toinen suoja. Niin että jos suvaitset, arvon tietäjä... *Vie tietäjän tavaroineen kylkeissuojaan.*

TOSISININEN

Katsos, emäntä, se riippuu mielialasta! Kaikki riippuu mielialasta. Housut märkinä, mutta aina iloinen mieli! oli minun isävainajani sana. Ja niin on nyt näissä suurissakin asioissa. Kas, isäntä jo palaa! Panes nyt, taatto, pöytä koreaksi—nyt ollaan isänmaan asioilla!

ISÄNTÄ Vai niillä, minä juuri arvasin.—Hei eukko, joudutappas ruokaa tälle isänmaan miehelle!

TOSISININEN Oikein, sinulla on isänmaallinen mieli! Nyt on kovat ajat, hiton kovat! Katsos, muronni ahdistaa, ja veeni-lurjuksia ja tuommoisia noin isännättömiä koiria juoksee joka nurkassa. Tuokin roisto! Isänmaan mies oli ennen, nyt möi itsensä veeneille.

ISÄNTÄ

Älä hulluja! Onkos se totta? *Tuo haarikan*: Terveyksesi!

TOSISININEN Isänmaan ja merviläisyyden tosi onneksi! *Juo pitkään*. Myyvät, myyvät koko maan Veenialle että roikaa, siksi ne täällä yhdessä juoksevat.— Kas, emäntä ... kiitos vaan! *Istuu syömään*. Ja myyvät toisellekin taholle—saavat murenneiltakin rahaa!

ISÄNTÄ

Nyt en usko enää korviani!

TOSISININEN Totta joka sana! Katsos, se on tyhmyyttä. Siellä on muka ystäviä, antavat rahaa, hokevat: pankaa lujasti vastaan—että saisivat, juukelit, lähettää tänne sotamiestä niinkuin salkoa. Mutta meidän Urmas sanoi: ei pojat! Meitä ei pistetä veenien ruumisarkkuun, eikä meitä pistetä muronnien. Odotetaan pojat—henki ja merviläisyys se on pääasia. Kun se säilyy, niin aina sitä—Hei, heilautappas lisää!

ISÄNTÄ Totisesti, kun oikein aattelee, niin eihän henkeä paitsi tule ensinkään toimeen!

TOSISININEN Ei ei.—No, tämän hölmökin ymmärtää, mutta ymmärrätkös sinä mies— älytikkaa?

ISÄNTÄ *Hölmistyneenä*: Älytikkaa...? En ole edes kuullut.

TOSISININEN Ohhoh miesparka, et sitten paljo ymmärrä! No, minä selitän. Katsos, kun joku ahdistaa, niinkuin nyt muronni meitä, niin pannaan suu edessä makeaksi, että joo-joo-joo. Mutta takana onkin semmoinen hienokärkinen älyn tikka että: älä nokkase ennenkun tipahtaa!

ISÄNTÄ *Viekkaanvälkkyvin silmin*: Ahaa, nyt minä alan ymmärtää!

TOSISININEN *Heittää syöntinsä, nousee innostuneena*: Et veikkonen vielä mitään ymmärrä! Katsos nyt, tulee muronni, sanoo: anna miekat! No, nämä yks-oikeat pässinpäät heti: ei, kunnia, miehuus! Mutta meidän Urmas sanoo: joo pojat, kunniata ne ovat sonnin suuret sarvet, mutta kun niistä peijakkaista tarttuu kiinni! Vaan nupopää, pojat, se puikahtaa vaikka aidanraosta. Antaa sarvien mennä, keihäät jääpi, ja jos me joskus nostamme jymyn, niin jumal-avita me hutkimme muronneja keihäillä niin vietävästi!

ISÄNTÄ *Käsiään hykertäen*: Mutta tottatotisesti, siinä Urmaassa on poikaa!

TOSISININEN Siin' on. Katsos, me ollaan sen kanssa hyvät tutut. Sanoo kerran: karhu on suuri ja vahva, Veitas ... ei ole äimällä pistelemistä. Mutta peijakkaan tyhmä—nenä näppien väliin, ymmärrätkös? Ymmärrän, sanon minä —ja me vedetään nenästä niin vietävästi!

ISÄNTÄ *Innostuneena*: No niin-niin-niin-niin vietävästi!

TOSISININEN Ei sinulla, ystävä, ole älytikasta vielä kuin pikkusen hajua. *Alennetulla äänellä*: Katsos, siihen tarvitaan salatietoja. Siell' on kummat jutkut, sadat paulat. Nämä urhoolliset sarvipäät vapisevat kuin haavanlehti, mutta meidän Urmas, joka kaikki tietää, se poika vaan sipasee noinkään pehmeällä kädellä, ja taas on vaara ohitse.—Ai, kuules! Kenenkäs me saamme tähän kylään semmoisen tosi-isänmaanmiehen, joka rupeaa toimimaan ja lähettämään tietoja?

ISÄNTÄ

Minkälaisia tietoja?

TOSISININEN Ihan kaikkia: kutka ovat vastaan, mitä tekevät, mitä aikovat tehdä —se on älytikkaa!

Katsos, ei sitä kaikki ymmärrä. *Alennetulla äänellä:* Tuokin tietäjä tuolla, se poika vaan paukuttaa sitä suoraa köyttä. No no, hyvä mies, mutta ilman älytikkää on niinkuin olisi aina märät housut jalassa ja täytyisi niitä kuivatella toisessa huoneessa, kun älytikkämies sillaikaa toimittaa paljon asioita.—No, mihinkäs me jääriinkään? Ai niin, Urmas sanoi että koeta nyt, Veitas, saada sinne Vuori-Mervian kulmalle sopivat miehet. Niin että kyllä kai sinä, hyvä ystävä, rupeat?

ISÄNTÄ *Hätäntyneenä:* Jaa minäkö...? Ei, ei—kun en minä oikein ymmärrä sitä älytikkaakaan—

TOSISININEN

Älä lörpöttele, sinä olet jo oikein hyvällä alulla!

ISÄNTÄ Mutta sittenkin ... ei, ei minulle sovellu. *Hiljemmin:* Vaan minä hankin jonkun toisen, sillä asiaa minä kyllä kannatan ... näin hissuksiin.

TOSISININEN No, hyvä sekin. Katsos, meill' on sadat raudat tulella, sillä Mervian tulevaisuuden raskas taakka painaa nyt meidän hartioitamme. *Hätäisenä:* Mutta tulen turkanen, ne koirathan ennättävät ennen meitä! Minnekkäspäin ne menivätkään?

ISÄNTÄ

En minä vaan—

TOSISININEN

Älä viisastele, mies! Eivätkös ne menneet Änetsään päin?

ISÄNTÄ *Salaperäisesti myhäillen:* No taisivat.—Mutta ettekös te yöksi—

TOSISININEN Vai makaillemaan tämmöisenä aikana! *Huomaa tietäjän, joka on tullut sisään:* No niinkuin suuhun ja käteen! Meidän täytyy heti lähteä, muuten ne veenilurjukset... Odottelehan, kun laitan hevoset kuntoon. *Menee kiireisesti ulos.*

ISÄNTÄ *Tietäjälle, joka kävelee mietteissään:* Nyt on vaikeat ajat. Mitäs sinä tästä ajattelet, jumalien mies?

TIETÄJÄ *Pysähtyy:* Vaikeat ovat ajat, ystävä. Minäkin kauvan tutkistelin ja jumalien neuvon tiedustelin. Nyt olen varma. Vilja arvostellaan jyvänsä laadusta. Toisella puolella murhapoltot ja omankäden oikeus, miekanusko, röyhkeys ja kansan villitseminen johtomiehiä vastaan, jotka ovat jumalilta. Toisella totinen nöyryys ja usko korkeampien voimien sallimukseen. Helppo on valita.

ISÄNTÄ

Jaa, jaa, kun se noin syvästi selitetään.

TOSISININEN *Tulee:* No nyt on kaikki kunnossa! *Tarttuu haarikkaan, hartaan innostuneesti:* Olkoon toimillamme menestys, vahvistukoon isänmaa ja tosimerkiläisyys! *Juo.* Hei, päin tuulta isänmaan puolesta! Eletään tervennä!

ISÄNTÄ

Samoin. *Raapii korvallistaan:* Mutta tuotanoin: minun maksuni...?

TOSISININEN Katsos peijakasta! Siinä nyt näet kuinka isänmaana ajatus viepi kaikki muut ajatukset.—Tässä... No terveppä terve! *Menevät.*

EMÄNTÄ Sen minä vaan sanon, etteivät tuommoiset miehet minua miellytä, olkoot ne älytikkoja taikka mitä hälyhippoja!

ISÄNTÄ Hy, pitäisikö sinun sitten kaiken maailman miehiin mielistyä—hy, sanon vieläkin!

Oven takaa kuuluu viono tiukujen helinää—joku haparoi ovea. Tulija avaa, mutta ei pääse sisään, sillä hänellä on selässä jotain, joka ei mahdu. Pääsee vihdoon kylittäin—sisään astuu kärejäjämaen *Tuntematon.* Hän on kovin vanha ja laiha, tukka ja parta valkosissaan. Kymäräisillä hartioillaan hän kantaa tuohikäysin kiinnitettyä, pölkystä veistettyä raskasta taakkaa. Taakan tasaisella laella on turpeessa kasvava kuusennäre, sen vieressä toisella puolella altaantapainen, toisella kasa turkisnahkoja ja puusta kyhätty pieni talo. Taakan sivuilla riippuu kaksi pitkää miekkaa, jotka liikkeessä hiljaa narisevat rautahahloissaan. Hatun reunassa on kauttaaltaan pieniä tiukuja, jotka liikkeessä vienosti soivat.

EMÄNTÄ *Pelästytneenä:* Jumalat, mikäs se!?

TAAKANKANTAJA *Läähättäen, värjyvän kuiskaavasti:* Taakankantaja! Ihmisten auttaja! Mikäs emäntää painaa? *Nauraa outoa, äänetöntä, ihmishengen yöpuolen mailla harhailevaa naurua.*

ISÄNTÄ *Epäröivänä*: Mutta mitäs vieraalla oikein on...?

TAAKANKANTAJA Taakkaa! Ihmisillä on niin paljon taakkaa. Kun kuun sarvet ovat näin ja Otavan häntä noin ... silloin on aina taakkaa. *Osottaa taakkaansa*: Rajakorven metsä putosi alas, eikä ihmiset jaksakaan kantaa. Tuolla on se suuri kalajärvi, joka juoksi ylös. Ja tuolla istuu Mervian veronahat. Näetkös tuota Hiiden taloa? Hiisi ostaa nyt taloja ja muuttaa hornan Merviaan. Ja nämä miekat täytyy viedä Hiiden linnaan. Hiisi pelkää miekkoja ... nyt ne ovat kahleissa ... kuulkaas kuinka ne itkevät, Mervian miekat... Ah, painaa, painaa, painaa... *Lyyhistyy läähättäen, tuskanhiki otsalla*.

ISÄNTÄ

Istu jumalien laupeuden nimessä, miesparka, ja levähdä!

TAAKANKANTAJA Ei ole aikaa... Täytyy auttaa ... kaikki muut kiroovat poloisia. Ah, painaa... Katsos, tuolla toisella puolella on enemmän, mutta kyllä taas kohta tulee toiselle lisää ... *nauraa outoa naurua*.—*Istu sitten pöydän ääreen. Lempeästi*: Mikäs teitä nyt painaa, ystävät?

ISÄNTÄ

Laske, hyvä mies, taakkasi siksi aikaa alas, kun levähdät—minä autan.

TAAKANKANTAJA *Torjuen*: Ei, ei ... silloin se painaa ihmisiä. *Valittaen*: Minun täytyy näin nukkuakin...

EMÄNTÄ *Tarjoo oluthaarikan*: Juo, vierasparka, juo! *Koettaa sillävälän nostaa taakkaa molemmin käsin, mutta ei saa hievahtamaankaan*: Kaikki hyvät haltiat armahtakaa! *Kääntyy pois päin*.

TAAKANKANTAJA *Keskeyttää äkkiä juontinsa, kuuntelee*: Äh ... äh ... äh! Kuuletteko, kuuletteko kuinka ne ulvovat ja huutavat apua? Minä kuulen kaikki ihmisten äänet koko Merviassa. *Pudottaa haarikan, ryntää ylös*: Apuun, apuun! *Menee kiireisesti, miekat narisevat, tiuvut soivat*.—*Pitkä äänettömyys*.

ISÄNTÄ

Oh-hoh! *Korjaa haarikan lattialta*.

EMÄNTÄ *Silmiään pyyhkien*: Hoh-hoi-jaa!

Ulkoa kuulua laulaa:

Heliheli, heliheli, heliheli hei! Vuorilla nuoria kuusia suorina, heliheli, heliheli hei!

Joukko nuoria miehiä ryntää iloisesti huudahdellen sisään.

ENSIMÄINEN

Hyvät illat, kuin Mervian sillat!—Hei altaantappi, annas herua!

ISÄNTÄ

Olkaa siivolla, en ole nyt sillä päällä...

MUUAN VANHEMPI

No no! Me vaan tultiin hiukan juttuamaan.

ISÄNTÄ No, kun siivolla istutte. *Menee laskemaan*. *Nuoret miehet istuvat pöydän ympärille*.

ENSIMÄINEN *Osottaa toiselle puolelle pöytää*: Ja nuo raukat aikovat antaa miekkansa! Jumal-avita, tästä puoleen ei vuorilla enää tarvita housuntekijää!

TOINEN *Vastakkaisella puolella pöytää*: Ja nuo raukat aikovat kaivaa miekkansa maahan—ne, jumal-avita, miehiä ovat! Mutta me pojat, me uskalletaan lyödä miekka pöytään ja sanoa: siin' on rauta, mutta—mies on täällä!

JOUKOSTA

Hyvä, hyvä! *Naurua ja pakinaa*. *Isäntä tuo haarikat*.

KOLMAS Hei, terveeks pojat! Oli mitä oli, mutta meistä se nyt riippuu Mervian tulevaisuus! *Juovat innostuneesti*. *Laulavat*:

Heliheli, heliheli, heliheli hei! Vuorilla nuoria poikia suorina, heliheli, heliheli hei!

Ulkoa kuuluu meluisia ääniä ja askeleita—ovi reväistään auki. *Sisään ryntää mies, jonka pään ympärillä on verinen side*. *Hänen jälessään kaksi miestä kantaa verta valuvaa kolmatta, jälessä tulee vielä yksi mies*. *Vievät haavotetun penkille*.

ENSIMÄINEN TULIJA Näin nyt kävi, isäntä! Tulkaas apuun, että saadaan sidotuksi. Vettä emäntä, joutuun! Urmaan miehet hirtehiset! Väijyivät metsässä juuri kun rajan yli ajettiin. Sillä ne koiransielut ovat vannoneet, että Merviä on nyt Manan hurtille myytävä!

EMÄNTÄ

Jumalat meitä armahtakoot! *Rientävät apuun.*

6. KUOHILAITTEN TANSSI.

Urmaan pirtti.—Urmas ovenpuolella tervehtää Roukaa, Halloa ja erästä kolmatta vanhinta Hämeriä.

ROUKA

Huonoa! Metsä-Merviasta on saatu tuskin kolmatta osaa.

URMAS *Kiivaasti:* Tuskin kolmatta saa...? *Nousevat sillanteelle.*

HÄMERI Minun kuulumiseni ovat vielä huonommat. Viiron kulmalta ei ole saatu sitäkään.

URMAS *Polkee jalkaa:* Mutta sen täytyy onnistua! *Kuin anteeksi pyytäen:* Istukaa, ystävät!—Minä en tätä ymmärrä...?

ROUKA Monet pienet seikat vaikuttavat. Jo vanhimpainpirtin polttaminen heitä suuresti rohkaisi. Sitten parjaus—

URMAS *Kuohuen:* Niin, se parjaus—sitä vastaan ovat jumalatkin voimattomat!

HALLO *Olkapäitään kohauttaen:* Parjaus ei paljon paina—toimekkaat miehet tässä kolttoiset tekevät! Imari-heittiö Änetsässä on villinnyt kokonaisen kulmakunnan.

HORMA *Tulee kiireisesti:* Terve! Myöhästyin, vaan tuonpa sitten uutisiakin!

KAIKKI

No...? *Nousevat uteliaina. Urmas käy vastaan.*

HORMA Malttakaa, malttakaa! *Tervehtii Urmasta. Riemukkaasti:* Veenit lähtevät tästä maasta, ja ainiaaksi!

TOISET *Hämmästyneinä:* Mitä...? Älä!

HALLO *Nauraa myrkyllisesti:* Hyh hyh hyh hy-hy-hy... Vai sankarit kápälämäkeen, hy-hy-hy-hy-hy-hy.

HÄMERI *Viipottaa kättään:* Jumalat tuulta purjeisiin pullistakoot!

URMAS *Joka on seisonut mietteissään, Hormalle tiukasti:* Leikkiäkö lasket, mies?

HORMA Kaukana siitä! Muuttavat aina Itariaan saakka. Ensimmäistä alusta jo varustetaan ja tietoa levitetään kansaan.

URMAS Vai Itariaan...? *Raivostuneena:* Kun menisivät,—mutta he eivät mene! Sillä aluksissa ei kule ne maat, ne pirtit, kaikki se hyvyys, minkä he täällä ovat koonneet. Mutta: tietoa levitetään kansaan! Niin juuri, te maineensairaat suupaltit, se oli oiva temppu! Taas röyhkeys nousee, taas muutamia kymmeniä-satoja miekkoja maahan kaivetaan—koska sankarit pääsevät meren taa turviin. Horna!

SÄTENE

Sanantuojia Vuori-Merviasta kiireisellä asialla!

URMAS

Anna astua! *Käy sillanteen reunalle.*

SANANTUOJA *Tulee pölyisenä ja hengästyneenä:* Olen Veitaan sanantuojia. Meidät yllätti onnettomuus—

URMAS *Kärsimättömästi:* Sen näen päältäsi! Etkö osaa kertoa?

SANANTUOJA Meiltä kaikki ryöstettiin Siiranteen ahteessa. Pällemme hyökkäsi aseellinen joukko—

URMAS

Manala! Miksette pitäneet puolianne?

SANANTUOJA

Meitä oli liian vähän. Emme arvanneet—

URMAS

Tyhmät, pöllöt!—Missä isäntäsi, eikö hän uskaltanut itse tulla!

SANANTUOJA Isäntäni makaa haavottuneena. Yksi kuoli, kaikki muut ovat haavottuneet pait minä.—
Minkä tiedon saan viedä isännälleni?

URMAS *Hurjistuneena*: Sen tiedon että hän on... *Malttuu*: Mene lepäämään, saat myöhemmin tietosi.
Sanantuojja lähtee.

Varro! Paljoko teillä oli?

SANANTUOJA

Vähän kahdeksatta sataa.

URMAS *Huutaen*: Kahdeksatta sataa? Koko Vuori-Merviasta? Mitä te olette tehneet, miehet?

SANANTUOJA

Kaikki mitä ihmisestä irti saa! Siellä tietäjät villitsivät.

URMAS

Tietäjät..?—Saat mennä.

Nousee korokesillalle, kiihtyneenä: Tietysti, tietysti heidänkin pitää Hiittä palvella, kun maa on vaarassa!

HORMA

Sen pahempi he ovat koskemattomat.

URMAS He eivät saa olla koskemattomat! Riistämme niskottelevilta uhrintoimituksen!

HALLO

Ja siihen loppuu uhriannit, heidän hengenpitimensä—tepsii, tepsii!

ROUKA *Urmaalle*: Mutta, hyvä ystävä, eihän meillä ole oikeutta—

URMAS *Rajusti*: Sen oikeuden otamme, Mervian nimessä! Vastustus on murrettava—miekkoja, miekkoja, vaikka maan alta!

SÄTENE

Kaksi orjaa pyrkii puheille!

URMAS Orjia...? *Katsoo kysyvästi toisiin*. No, anna tulla. _Käy sillanteelta alas.

Kaksi vanhahkoa orjaa tulee, kumartavat._

TOINEN ORJA Minä olen Jolma, Horhojan isäntäorja ja niinkuin orjain johtomiehiä ... tämä kumppani on Jönkä. Me tultiin puhumaan siitä, että asiat nyt ovat hullusti—

URMAS

Orjainko asiat...?

JOLMA

Niin. Muronni yllyttää ja lupaa vapauden—

URMAS *Kivahtaen*: Hullujako olette? Ovatko he vapauttaneet omat orjansa?

JOLMA

Jaa, jaa, mutta se vapauden asia—

JÖNKÄ

Siinä se juuri on solmu!

JOLMA Ja me kuultiin että sinä olisit sen puolesta, että orjat vapaiksi..

URMAS

Minä olen sen asian puolella, mutta aika ei ole nyt sopiva.

JOLMA Meidän mielestämme se on nyt juuri kaikkein sopivin. Katsos, se vapauden ja vastaaniskemisen henki, joka nyt on maassa, on meissäkin—

URMAS *Kiivaasti*: Vastaaniskemisen...?

JOLMA *Välittelevästi*: Tarkotin että meidän keskuudessamme asiat ovat nyt niinpäin ... kuinka sanoisin ... että me emme tiedä mitä tuleva on...

URMAS *Nousee sillanteelle toisten luo. Neuvottelevat hiljaa keskenään, josta kuuluu ainoastaan katkonaiset: ei koskaan—täytyy, täytyy!*

Palaa orjain luo: Me otamme asian harkittavaksi. Ehdotamme että kaksikymmentäviisi täyttäneet pääsevät heti vapaiksi ja muut sitä mukaa kuin tämän iän täyttävät. Siis kahdenkymmenenviiden vuoden päästä ovat kaikki vapaat.

JOLMA *Korvallistaan raapien*: Se on joteskin pitkä aika. Me kuolemme ennen sitä me...

URMAS *Kiusaantuneena*: Mutta itsehän te pääsette heti! Hyvä jos saamme tähänkään suostumaan. Menkää, menkää, ja selittäkää tämä kaikille!

JOLMA *Kumartaa, hätäisesti*: Kyliähän me... *Jöngälle*: Niin, kyllä kai me ... *hiljemmin*: ei me muronnien kautta kuitenkaan...—Niin, kyllähän me koetetaan. Mutta ilmottakaa nyt pian, sillä me ... emme tiedä mitä tuleva on... *Menevät*.

URMAS Kaikki yhtäkaa, sakeana ja sekaisena kuin kevättulva! Vaikka minulla ei ole mitään vastaan, se vain vahvistaa sukumme voimaa.

HALLO *Olkapäättään kohauttaen*: Haaveilet, kuin runonruikuttaja kanteleen ääressä! Joukot ovat joukkoja ja pysyvät joukkoina. *Osottaa maahan*: Tuolla on niiden paikka, kansan varallisuuden maaperänä, josta se itse kohoaa korkeana ja kauvas näkyvänä!

URMAS

Heitä—emme sovi siinä yksin.—Mutta miekkoja, miekkoja!

ROUKA

Paljoko meidän pitäisi vähintään saada?

URMAS

Ainakin puolet.

HALLO *Lyhyesti*: On etsittävä kätköpaikat, on annettava palkkio niille, jotka ovat avullisia!

URMAS Oh jumalat tätä kurjuutta! *Lauhtuen*: Niin niin—onhan parempi että me etsimme, kuin että muronnit tulevat etsimään.

HALLO

Mitä aijot ryöstettyjen miekkojen suhteen?

URMAS

On koetettava saada takaisin.

HALLO

Anna takoa yhtä monta sijaan—se on kohtuus!

HÄMERI *Ihastuneena*: Oiva keksintö!

URMAS

No niin, no niin—kunhan pääsemme rauhaan.

HALLO *Olkansa yli*: Antaisin saman tien takoa minkä kerkiävät!

URMAS *Kiivaasti*: Ei, siihen en suostu!—Mutta meidän täytyy vielä tänään kokoontua. Kutsukaa vanhimmat koolle, käyn itse tietäjäin vanhimman luona.—Näkemiin! *Toiset menevät*.

Urmas yksikseen: Jumalat varjelkoot pientä joutumasta suuren jalkoihin! Se on kuin painajainen—ei saa edes huudetuksi.

Nousee sillanteelle: Kuinka pahuus on voimakas, kun se on kokonainen! *Katkerasti*: Te luopiot, te

luopiot! Miksi te säritte minun aatteeni, miksi te tämän suvun uudelleen pirstasitte!

SÄTENE

Joukko niitty-mervejä pyytää puheille!

URMAS

Taas...? Ei hengähdyksen lomaa!—Niin niin, anna tulla! _Käy vastaan.

Joukko vanhoja miehiä tulee._

URMAS *Lämpimästi*: Tulkaa terveinä, kansan miehet!

VANHA NIITTY-MERVI Niin että sinä se sitten olet se Urmas. Emme ole koskaan nähneet, mutta kuultu on. Tulimme nyt näkemään ja puhumaan, kun emme ole enää elämästä selvillä.

URMAS *Kättelee*: Raskasta, raskasta on elämä. Istukaa! *Viittaa istumaan rahvaanpenkille, tuo itselleen istuimen kiukaan luota.*

NIITTY-MERVI Puhumme sinulle niinkuin isälle. Luonnon järjestys on vierähtänyt, rajutuulet puhaltaa ja rankkasateet lankee, kuun ympärillä säärii kuuma sappi! Eilisuotena poltti kuivuus, tänä vuonna vesi viepi. Jo keväällä tulvi Auree, nyt itse Ilmoka nousi ryntäilleen, kaikki niityt peitti—

URMAS

Onko kansa joutunut hätään...?

NIITTY-MERVI Ei se hätä olisi pahin, toinen on pahempi. Sopu on hävinnyt, kiistan ja vainon henki sijalla. Tämä miekkajuttu oli pahin.

URMAS *Kiihkeästi*: Onko, onko annettu miekat...?

NIITTY-MERVI On annettu ja on pidetty—kahakäteen on. Ja siinä se juuri on. Veli antaa, toinen pitää, naapuri luovuttaa, toinen kaivaa, vaimo on eri mieltä kuin mies. Osa poikiamme piileksii metsissä, pirttejä poltetaan —ja on huonoja miehiä joukossamme, käyvät vieraan asioita. Jumalat meitä armahtakoot!

URMAS *Kiivaasti*: Siinä nyt näette mihin veenien yllytys vie!

NIITTY-MERVI

Ei ole veenejä nähty ei kuultu, vaan tämä eri mieli on meidän kesken. Sanottiin taas olevan jotain tulossa, niin käytiin kysymään että mitenkä ne asiat oikein ovat.

URMAS Tehän viivytte huomiseen?—*Nousee*: Niin, minä selitän illalla kaikki. Sanon nyt vaan, että mitään uutta ei ole tulossa—kun saamme tämän miekka-jutun loppuun, on rauha maassa. Mutta miekat on annettava! Ja teidän täytyy luottaa, sillä omat miehenne ovat nyt ohjaksissa.

NIITTY-MERVI *Nousevat*: Kyllähän me... Ja hyvä on, että on omat miehet. Mutta kun me emme tiedä mitä nämä omat miehet—

URMAS Niin niin, selitän kaikki illalla. Levätkää terveydeksenne! _Miehet menevät.

Urmas nousee sillanteelle_ : Kaikki sekasorrossa! Voisin tehdä rikoksen, voisin takoa noita kirottuja miekkoja yöt päivät, voisin niitä varastaa ja ryöstää. Sen täytyy perille! Kärsimystä on, mutta pohja säilyy. *Miltei riemukkaasti*: Kauppareitit ovat nyt hallussamme, vanhimpainpirtissä ei ole enää yhtään veeniä—pohja säilyy, pohja säilyy! *Käy patsaan luo ottaakseen vyönsä ja päähineensä.*

ULKOA *Kentältä kuuluu meluista puhelua ja hihkuvia huutoja, jotka yltyvät hurjaksi lauluksi ja tanssin töminäksi:*

Hah hah hah, hih hih hih,
hauskoja poikia ollaan!
Heh heh heh, hih hih hih,
Mervian poikia ollaan—hih!

URMAS *Ryntää ovelle ja huutaa Sätenen*: Ketä ne? Mikä elämä siellä?

SÄTENE

En tunne, näyttävät nuorilta miehiltä.

URMAS

Kuinka ne uskaltavat!? Käske paikalla tiehensä!

HELJÄ *Tulee suojansa ovelle, hätäisenä:* Mitä ääniä ne? Ketä siellä, Urmas?

URMAS En tiedä. Lähetin juuri Sätänen poiskäskemään. *Ulkoa kuuluu hälinää, puheen sorinaa.*

SÄTENE *Palaa:* Eivät lähde. Ne ovat miekanviejjiä, ovat kauhean päihdyksissä.

ULKOA

Hurjasti: Hah hah hah, hih hih hih,

Mervian poikia ollaan!

Heh heh heh, hih hih hih,

Mervian puolesta ollaan—hih!

URMAS *Tuskaisena:* Mene, Heljä, omaan suojaasi! *Sulkee ikkunan juoksulaudan —huone käy hämäräksi. Käy korokesillalle ja laskee lakeisaukon sulkulaudan—huone käy miltei pimeäksi, vain lakeisaukon ja ikkunan seuduilla kumottaa heikot valovirrat. Ulkoiset äänet himmenevät, sorinan keskeltä kuuluu kuitenkin:*

MIEHEN ÄÄNI

Hei, tulkaas tytöt karkeloimaan!

NAISEN ÄÄNI

Teidän kanssanne!? Hävetkää—kuohilaat, miekkanne myyjät!

MIESTEN ÄÄNIÄ

Mitä se sanoi...?—Jumal-avita!

NAISEN ÄÄNI

Kuohilaita, kuohilaita! Miehuutenne myyneitä raukkoja!

MIEHEN ÄÄNI

Tuosta saat, hornan kämäleuka! *Kuuluu kimeä naisen kirkasu.*

MIESTEN ÄÄNIÄ!

Se oli oikein!—Veenien koina!—Me ollaan Mervian miehiä, me ollaan Urmaan poikia—hih!

NAISTEN ÄÄNIÄ

Kuohilaita, kuohilaita, kuohilaita!—Hyppikää, hullut!

MIEHEN ÄÄNIÄ

Mitäs me tuommoisista!

TOINEN

Niin, iloitaan pojat! Hauskempi onkin näin—hah hah hah...

Hurjasti: Hah hah hah, hih hih hih, urheita poikia ollaan! heh heh heh, hih hih hih, miekkojen viennistä tullaan—hih!

HELJÄ *Joka on hämyssä katsellut kuinka Urmas kävelee etualalla ja väänteleksen tuskissaan, menee kiireisesti ulos. Laulu ja tanssi taukoo. Kuuluu hetkisen puheen sorinaa, sitten kaikki vaimenee hiljaiseksi. Heljä palaa ja työntää ikkunan juoksulaudan syrjään: heikko valo virtaa huoneeseen. Astuu sitten Urmasta kohti, joka istuu pää käsien varassa sillanteen reunalla:*

Älä ole enää murheellinen, Urmas! He jo menivät...

URMAS *Kuin itseksensä:* Ja sittenkin on parempi että he hyppivät, kuin että täällä hyppisivät murennien asetettut pedot.

HELJÄ *Lähten:* Epäilemättä.. He sitäpaitsi olivat päihdyksissä..

URMAS

Me olemme kaikki päihdyksissä! Tämän kansan sisus on sairas.

HELJÄ *Liikutettuna:* Niin, sairaita me olemme. Ystävämme Lyylykin—*Keskeyttää pelästyneenä.*

URMAS *Kavahtaen:* Mitä Lyylystä...?

HELJÄ *Välittäen:* On .. sairastunut... Luultavasti sentään paranee.—Minun täytyy nyt lähteä, Urmas...

URMAS *Lujasti*: Miksi salaat minulta jotakin? Tahdon kuulla—tule, Heljä!

HELJÄ *Tulee vitkaan ja istuu hänen luokseen alimmalle koroakeaskelmalle. Hiljaa*: Ystävämme Lyyly on ... surmannut itsensä mielenhäiriössä...

URMAS Lyyly...? Manalla? Omin käsin?—Jumalat, millaisia uhreja tämä aika vaatii!

HELJÄ *Silittää hiljaa hänen kättään, katselee pitkään*: Me olemme kaikki ajan uhreja. Kuinka sinä olet vanhettunut, Urmas! Kuinka kansasi kohtalo on sinut harmaaksi purrut.

URMAS *Kuin havahtuen*: Olenko minä jo niin vanha...?

HELJÄ *Silittää hänen kättään*: Me olemme jo vanhoja.

URMAS Mutta mihinkä meidän nuoruutemme on mennyt? Milloinka me olemme itsellemme eläneet?

HELJÄ *Silittää hiljaa*: Silloin kun olemme eläneet muille...

SÄTENE *Tulee*: Rouka-vanhin!

URMAS

Saata sisään! *Nousevat*.

ROUKA *Katselee oudostellen ympärilleen*: Onpa täällä hämärä...?

URMAS

Hämärä, ystävä, ympäröi meitä joka taholla!

ROUKA

Totta puhut—Muronniasta on taas saapunut sanantuoja!

URMAS ja HELJÄ

Taas...? *Jäävät kuin kivettyneinä paikoilleen*.

ROUKA *Hiljaisen kiivastuneesti*: Taas! Tahtovat lähettää eri veronhaltijan, joka kerää verot. Nahat ja taljat muka alamittoja. Mutta se on ilmetty vale! Tarkastin jok'ainoan omin käsin, ennenkun ne laitettiin. Kavaluus, kavaluus takana! Tästä täytyy tulla loppu!

URMAS *Vääntelelee neuvottomana käsiään*: Ja kuitenkin..

7. ALASTOMAT VETÄJÄT.

_Ilmoka-järven ranta—sillä kohti missä Namangan kannas erottaa sen Lautu-järvestä. Paikka on aukea, molemmin puolin harvahkoa metsää. Oikealla metsän laidassa järveen juokseva kuivunut puron-uoma, jonka aukeanpuoleisella reunalla etualalla kasvaa muutamia puita ja pensaita. Itse lahdelta aukeaa takana tyynenä ja rauhallisena, oikea ranta loivasti yleten, vasemmalla kuusikkoa kasvavan vaaran korkea rinne. Jonkun matkaa selälle päin keskellä lahdelta on pieni saari, jonka oikeanpuoleista kuvetta kulkee kiireisesti kaksi soutuvenettä, eellimäisessä paitsi soutajia myös pieni keulapurje.

Aurinko juuri laskee, palaen keltaisena vaaran puitten takana ja valaen niiden lomitse kultavirtaansa maiseman hiljaiseen tyveneeseen._

VIESTINVIEJÄ *Juoksee järven rannalta, niemekkeen takaa vasemmalta vinosti aukean poikki etualaa kohti oikealle*: Voi turman päivää!

Vastakkaiselta puolelta metsästä kuuluu risahduksia ja kiireistä juoksua.

ÄÄNI *Metsässä*: Hei hei, tännepäin!

TOINEN ÄÄNI *Taempana*: Onko järvi siellä?

ENSIM. ÄÄNI Uoma näkyy—joutukaa! *Puiden välissä vilahtaa juoksevia asestettuja miehiä.*

VIESTINVIEJÄ *Juoksee aukeanpuolelta uomaan*: Hei! Sieltähän jo tullaan..

ENSIM. TULIJA *Syöksyy metsästä uomaan*: Hei! Mitä on tapahtunut?

TOINEN TULIJA

Tytöt tajuttomina kylään juoksivat..

KOLMAS

Onko se totta...?

VIESTINTUOJA *Epätoivoisesti käsiään heilutellen:* On. Tuho on tullut!

ÄÄNIÄ METSÄSTÄ

Tänne, tänne! *Yhä useampia juoksee paikalle.*

VIESTINTUOJA Teidän metsällä ollessanne tulivat, vaativat tytöt veroriistoja kannaksen poikki kantamaan. Sitten—

UUSI TULIJA

Mitä on, kuinka on?

ENSIM. TULIJA *Malttamattomana:* Mitä sitten?

VIESTINTUOJA

Sitten veronhaltijan venettä vetämään kannaksen yli Laudusta Ilmokaan—

JOKU

Häpeämätöntä!

VIESTINTUOJA

Alasti pakottivat, sotamiehet riisuivat—

JOUKKO *Raivostuneena:* Alasti...? Hirtehinen! Julkikonna!

VIESTINTUOJA Vetohihnoista vetivät—konna itse taljoilla veneessä—pitkä vaateruoska kädessä. Sillä viskoi alastomia—nyki—nauroi—

JOUKKO *Hurjana:* Rietta! Hirtehinen! Surma!

JOKU *Uoman pohjaa tarkastellen:* Tästä ovat kulkeneet, anturan jälki näkyy!

VIESTINTUOJA

Tuolla rannassa muut pääsivät—Ilvin raastoivat taljoille—

JOUKKO *Yhtaikaa:* Hornansusi! Maksa maalle! Vielä näkyy veneet! Jousenne, jousenne, joutukaa! *Lähtevät juoksemaan järvelle päin.*

JOKU *Huutaen:* Hei, tuolla on jotain! *Osottaa aukealle.*

USEAT

Mitä!?! *Kääntyvät.*

VIESTINTUOJA

Tuhojen tuho! *Juoksevat kaikin aukealle.*

Siellä kolme miestä, joiden vaatteet valuvat vettä, kantaa järveltäpäin kuollutta tyttöä. Tytön alastoman ruumiin yli on levitetty pieni vaate—märät hiukset lepäävät epäjärjestyksessä rinnoilla. Kantajain jälessä kulkee toinen tyttö, ainoastaan hame ja paita verhona. Hän peittää käsillään kasvojaan ja itkeä tyrskyttää hiljalleen.

USEAT *Kauhistuneina:* Ilvi!?

TOISET

Kuollut...?—Mitä tämä!?

ENSIM. KANTAJA

Hukuttautui, tyttörukka. *Laskevat ruumiin maahan vasemmalle.*

TOINEN KANTAJA Järveen syöksyi. Juuri saavuimme paikalle, kun tämä toinen juoksi hulluna rannalla. Ei ollut venettä—kahlaamalla etsimme—henki poissa.

PUISMA *Juoksee erään seuralaisen kera oikealta, huutaa kaukaa:* Missä on Ilvi? Onko kukaan Ilviä nähnyt?

JOKU

Jumalat poika-parkaa armahtakoot!

PUISMA *Saapuu luo, naulautuu kauhistuneena paikkaansa: Siis totta!? Heittää jousensa maahan, syöksyy ruumiin ääreen: Ilvi, Ilvi! Parkasee: Kylmä! Minä tulen hulluksi! Ilvi, Ilvi! Hypähtää ylös: Missä konna? Läpi maksan ammun, miekkaan seivästäni! Tempaa jousensa: Ääh—siellä vielä näkyvät! Kosto! Lähtee juoksemaan rantaan päin.*

USEAT

Kosto, kosto! *Juoksevat mukana.*

PUISMA *Työntää nuolen valmiiksi viritettyyn jouseensa, tähtää.*

JOKU

Hullu! Ei yllä puoliväliinkään.

PUISMA *Laskee jousensa, hurjana: Niin, hullu, hullu, ja hulluksi minä tulen! Vene vesille! Lähtee juoksemaan rantaan.*

TOINEN

Ei ole venettä rannassa!

KOLMAS

Vene Laudusta!

JOUKKO *Kiihkeästi: Vene Laudusta!*

PUISMA *Juoksee takaisin, heittää jousensa: Aseet pois! Joutuun!*

JOUKKO *Joutuun, joutuun! Heittävät aseensa sikin sokin kentälle, juoksevat uoman vartta oikealle. Kantajat ja eräitä vanhempia miehiä jääpi.*

MUUAN JÄÄNYT *Huutaa: Ottakaa Jousseron seitsenhankainen! Toisille: Jo tuli elämästä loppu!*

ENSIM. KANTAJA *Loppu. Toisille kantajille: Lähtään, ilta joutuu! Nostavat Ilvin, lähtevät oikealle.*

RIPSÄ *Käy jälessä, itkee ääneen.*

TOINEN JÄÄNYT *Tyynny, Ripsä—ei se itkusta parane, tyttöparka! Jälle jääneille raivostuneena: Nyt hornan verisusi temmeltää keskellämme! Veroja riistää kaksin verroin, uusilla uhkaa, tyttäreimme raiskaa..*

ENSIMÄINEN JÄÄNYT *Entäs Imari, uljas poika? Niin telotti kuin koiran. Entä Kovas, Kurkia ja Herjöö? Siellä viruvat Muronnian tyrmissä parhaat miehet!*

MUUAN VANHUS *On istahtanut kivelle, syvän värähtävästi: Kyllä olemme nyt alasti riisuttuja joka mies. Osottaa kädellään: Katsokaa noita vesiä ja vaaroja!.. Mikäs olisi eläessä täällä.. Mutta kuinka elämme?.. Niinkuin hornan tulisen lammen partaalla!*

ENSIMÄINEN *Kiivaasti: Ainakaan tuo konnien konna ei enää puolen hetken päästä ole elävien ilmoilla!*

KOLMAS

Mutta aatellaanpas, miehet, onko se sentään harkittu teko?

NELJÄS *Tuimasti: Mitä tarkoitat!?*

KOLMAS *Tarkotan että hirmu on muronnien päämiehiä ja ruhtinaan lähettämä—että voimmeko me Laudun miehet noin vaan käydä kaulukseen?*

USEAT *Korvallistaan raapien: Jaa .. jaa .. Asialla on monta puolta..*

TOINEN

Horna teidän puolianne! Henki hengestä!

ENSIMÄINEN

Jospa sentään olisi ensin mentävä Urmaan ja vanhimpain puheille?

KOLMAS

Niin on tehtävä—pojille on puhuttava järkeä.—Kas, taitavat jo tulla!

Nuoret miehet tulevat rajusti uomaan pitkin, vetäen miltei juoksujalassa suurta venettä molemmin

puolin hangoista.

ENSIMÄINEN MIES *Viipottaa kättään:* Hei, pojat!

MUUAN VETÄJISTÄ Ei nyt ole aikaa! *Kiidättävät veneen vinhasti rantaan. Vanhemmat miehet rientävät jälessä.*

ENSIM. VETÄJÄ
Neljätoista ja melamies!

TOINEN VETÄJÄ
Kaikki jouset veneeseen! *Jotkut juoksevat aseita hakemaan.*

ENSIM. MIES
On harkittu niin, että tämä tuuma onkin jätettävä toiseen kertaan.
Olisi ensin mentävä Urmaan ja vanhimpain puheille.

VETÄJÄT
Mitä...?—Urmaanko pakeille, Jumal-avita!—Ei, me isketään!

TOISET
Ei ei!

TOISET
Vene vesille! *Työntävät.*

TOISET
Ei! *Pitävät vastaan.*

TOISET
Vene vesille, taikka tässä tulee—

TOISET
Ei! *Syöksähtävät uhaten vastakkain.*

MUUAN VETÄJÄ Malttakaa, malttakaa! Aatelkaas sentään, pojat, tämä on arka paikka. *Kiistelijät asettuvat.*

MUUAN VANHA MIES Eikä äkkipikaista tekoa saa takaisin. Käydään ensin vanhimpain puheilla; ellei sieltä apua, sitten nytistetään.

USEAT
Olkoon niin.

JOKU
Hornaan vanhimmat!

PUISMA *Joka on tällä välin hakenut jousensa, tulee juosten ja tarttuu rajusti veneeseen.*

JOTKUT *Pidättävät.*

PUISMA *Julmistuneena:* Kynnet irti!

PIDÄTTÄJÄT
Ei, maltu hurja!

PUISMA
Kynnet irti, taikka tulee lihaa!

PIDÄTTÄJÄT
Ei!

PUISMA *Tempaa miekan huotrastaan:* Niin tulkoon lihaa! *Huitoo miekallaan hurjana. Jotkut tarttuvat häneen takaapäin ja vääntävät miekan pois.*

PUISMA *Reutoo raivona toisten pidellessä:* Kurjat, raukat, petturit!

VANHA MIES Poika on vietävä kotiin rauhottumaan. *Kiertävät tuppivyön Puisman käsien ympäri. Kaksi miestä lähtee viemään. Osa jääneitä seisoo alakuloisena, toiset synkkinä, kolmannet ovat kääntyneet voimattoman harmistuneina selin.*

PUISMA *Raivona metsänlaidassa*: Jumalat kirotkoot, Tuonen mustat kaarneet nokkikoot!

ÄLYTIKKA *Joka on sillaikaa saapunut veneellä niemen taitse vasemmalta rantaan, hilpeästi*: Hei pojat, hei! Mikäs nyt on hätänä? *Hypähtää ketterästi rannalle*.

VANHA MIES Kirous ja hulluus on hätänä! Verohurttia miesten poissaollessa tuli kylään, tyttäreimme valjasti alasti venettään vetämään, yhden tärväsi, että raukka järveen juoksi—pojat tahtoivat kostaa.

ÄLYTIKKA Ei tuhmuuksia pojat, ei tuhmuuksia!—Hm, tytöt, hm... Katsokaas, se oli omaa tyhmyyttänne kaikki tyyni. Annas lähettää nuoria hempukoita ihraista roikaletta vetämään—katsokaas, äly, äly joka asiassa! *Huomaa miesten vyöllä miekkoja*: Aah, noin paljon miekkoja! Tästähän tulee oikein sievä saalis..

MUUAN KESKI-ikäinen mies

Taitaa tulla! *Tarttuu häntä kaulukseen rajusti*: Mikä olet miehiäsi?

ÄLYTIKKA Noh noh, ystävä!—Ettekös te Veitaasta ole kuulleet? Tosisininen isänmaan mies, neuvoo tyhmälle kansalle älyä, kerää miekkoja enemmän kuin kukaan koko Merviassa—

KESKI-ikäinen *Tarttuu molemmin käsin*: Hyvä on, jo riittää keruusi! *Toisille*: Tämä »Älytikka» on yksi niitä hirtehsiiä, jotka tämän hornan ovat meille valmistaneet. Minun sanani on: hirteen!

JOUKKO *Vapautuneen hurjana*: Hirteen! *Joku*: Veroista ja miekoista! *Toinen*: Imarista ja Ilvistä! *Kolmas*: Kaikesta kurjuudesta! *Neljäs*: Puunkylkeen kaikki lemmon tikat! *Käyvät raivostuneina käsiksi*.

ÄLYTIKKA

No no, ei sentään leikkiä lasketa!

ERÄS

Ei—ala astua!

TOINEN *Tuo rannalta pitkän hihnan*: Tässä on naru, veronhaltijan vetohihnoja!

JOUKKO *Hurjan riemuisena*: Hyvä, hyvä, hyvä!

ÄLYTIKKA *Silmät pyöreinä, rukoilee hätääntyneenä*: Oikeinko te tosissanne? Tyhmyyttä, tyhmyyttä! Mervian hyväksi olen kaikki tehnyt, yöt päivät kulkenut! Jos toisinpäin on älykkäämpää, tehdään toisin —

KESKI-ikäinen *Karjasee kauheasti*: Ei mitään porutikkaa! *Vievät kiireisesti metsään vasemmalle*.

ÄLYTIKKA *Itkien ja hätäisesti rukoillen*: Väärin, väärin... Viaton olen... En kellekkään pahaa tehnyt... Puhutaan vielä—*huutaa*: niistä isommista ja viisaammista! *Äänettömyys*.

VANHA MIES Nyt Urmaan puheille! Kutka tulevat mukaan? *Työntävät veneen vesille, useita miehiä hyppää veneeseen*.

8. KANSAN SINETTI

Urmaan pirtti.

URMAS *Seisoo kalpeana ja tuskaisena pöydän luona*: Kun pääsisi taas tämänkin päivän! *Käy mietteissään eteenpäin*: Jos ne, jotka tämän meille tuottivat, omin silmin näkisivät mihinkä kärsimysten kuiluun he kokonaisen kansan syöksivät, totisesti: he kauhistuisivat astua Tuonen maille!

Muistaa jotain, käy Heljän ovelle ja huutaa häntä.

HELJÄ *Tulee, katsahtaa hänen liikutettuihin kasvoihinsa*: Sinulla on taas vaikea päivä, Urmas.

URMAS Vaikein kaikista—sen inhotuksen tähden, mitä tunnen! Voisin melkein uskoa jonkun äkki-ihmeen tapahtuvan, joka meidät tästä kurjuudesta pelastaisi.

HELJÄ *Elävästi*: Sinäkin...? Minulla se on jokapäiväisenä palavana rukouksena. Joku suuri, leimahtava ilmestys, joka taas kohottaisi ja puhdistaisi!

URMAS *Keventyvästi*: Niin, jumalain sallimukset ovat monet. Hänhän voisi sairastua... Tai voisi sattua vielä ratkaisevampaa: nousta myrsky järvellä—nyt tuulee, on tuullut kaiken yötä...

HELJÄ *Katsoo häneen hämmästyneenä. Masentuneesti*: Niin ... niin... *Lämpimämmin*: Niin, voisihan niinkin sattua.

URMAS Tai ruhtinas äkkiä kuolla... Uusi ruhtinas, uudet toivot... *Tuskaisena*: Mutta tästä päivästä ei sekään pelastaisi! *Miltei rukoilevasti*: Tulethan kuitenkin häntä tervehyttämään...?

HELJÄ *Hiljaa, mutta päättävästi*: En saata, Urmas!

URMAS
Mutta ajattele: veronhaltija—ruhtinaan edusmies—maan tapa—

HELJÄ *Värähtävin äänin*: En voi—kansani häpäisijää—kodissamme—en!

Oven takaa kuuluu puheen ääntä, reutomista ja tiukujen helinää. Sisään tunkeutuu Taakankantaja Sätänen koettaessa häntä pidättää.

URMAS
Mitä tämä? Kuka se?

SÄTENE
Taakankantaja ... en voinut mitään...

HELJÄ Anna onnettoman tulla.—Minä olen kuullut hänestä, Urmas. *Sätene poistuu. Urmas käy korokesillalta alas.*

TAAKANKANTAJA *Joka on muuten entisellään, paitsi taakassa entisen lisäksi molemmissa päissä riippuvat kahleenkappaleet ja laella pieni vetohihnoilla varustettu vene, läähättää hiljaa taakkansa alla, vilkasee hätäisesti ympäri huonetta, salaperäisen kiihkeästi:*

Siis tämä se on se paikka... Kas äänet, äänet!... *Kääntyy Urmaaseen*:
Ja sinä olet Urmas?

URMAS
Minä... Onko asiata?

TAAKANKANTAJA *Häntä kuulematta, sillanteen reunalla seisovaa Heljää osottaen*: Ja tuo tuolla on Mertsi!

URMAS *Hätkähtää, vaihtaa silmäyksen Heljän kanssa*: Ei—Mertsi on kuollut.

TAAKANKANTAJA *Varjostaa kädellä silmiään, ihmetellen*: Kuinkas minä väärin näin...? Vai on Mertsi kuollut ... *nauraa outoa naurua.—Astuu sitten Urmaan luo, kiivaan läähättävästi*: Taakka, Urmas, taakka? Sinulla sanotaan olevan niin paljon ... en ole ennen ennättänyt. *Osottaa taakkaansa*: Katsos: *tunnethan sinä nämät...? Ah, painaa, painaa...*

URMAS *Omituisesti liikutettuna*: Niin ... taakkaa meillä on, mies-rukka...

TAAKANKANTAJA *Kiivaasti, outo palo silmissä*: Urmas! *Tarttuu hänen mekkonsa hihaan ja vetää kiireesti muutamia askeleita etualalle päin. Kiinteästi silmiin tuijottaen*: Urmas! Kissat syövät ruohoa!

URMAS *Vähän levottomasti*: Niin niin.

TAAKANKANTAJA *Yhä kiinteämmin*: Kissat syövät ruohoa!

URMAS
Niin niin ... kyllä olen huomannut.

TAAKANKANTAJA *Kissat syövät ruohoa—sähähtäen*: tulee sade! *Jää takanojooon vetäytyneenä tuijottamaan kammottavasti avoimin silmin.—Hätkähtää äkkiä, kuuntelee*: Kuulitteko, kuulitteko!? Kiire, kiire, kiire... *Ryntää ulos, tiuvut rajusti soivat.*

HELJÄ *Kalpeana*: Se oli tavatonta! Minä vähällä pelkäsin, vähällä säälistä itkin.

URMAS *Raskaasti*: Ja kuitenkin—kuka tietää vaikka hän olisi tätä nykyä onnellisin ihminen koko Merviassa!

SÄTENE
Muuan vanha vaimo pyrki puheille!

URMAS Odottakoon hetkisen.. Ei, anna tulla heti.—Puhumme siitä sitten, Heljä. *Heljä menee.*

VAIMO *Tulee. Hän on vanhanpuoleinen, niukan kumarainen rahvaannainen, päässä täyshuntu, joka varjostaa jossain määrin kasvojakin. Katse maahan luotuna, syvä mielenliikutus äänessä:*

Olen Laudusta—sen tytön äiti, joka—

URMAS Sinä...? *Tyyntyy, käy luo ja ottaa häntä kädestä, jonka vaimo ojentaa suuresti hämillään: Se tapaus on minuun koskenut.—Istu, äiti parka!*

VAIMO *Hievahtamatta:* Kuulin että tyttöni turmioon saattaja aikoo käydä luonasi. Että aijot ottaa hänet täällä vastaan niinkuin ystävän ja vieraan—

URMAS Tietäisit, vaimo, kuinka se itseänikin inhottaa! Ja kuitenkin—enhän voi sulkea oveani ruhtinaan edusmieheltä.

VAIMO *Värähtäen:* Rukoilen tyttäreni ruumiin kautta.—Kuulin muidenkin käyneen siitä puhumassa.—Elleivät miehemme olisi luottaneet, ei olisi mitään vastaan otettavaa.

URMAS Ymmärrän—koettakaa tekin minua ymmärtää. Lupasin miehille että sanon tästä asiasta ankarat sanat. Mutta voidakseni niin tehdä, saattamatta maata vaaraan, minun täytyy ottaa hänet vastaan, koska hän on ilmoittanut tänne tulevansa.

VAIMO

Rukoilen: älä päästä häpäisijää kotiemme kynnyksen yli.

URMAS Liikutettuna: Kun tämä on ainoastaan *minun* kotini, eihän kellään pitäisi olla valittamista.

VAIMO *Hiljaa kuohahtaen:* Sinun kotisi, vanhimmainen, on Mervian ensimmäinen! —*Miltei tukahtuneesti:* Sinä siis et tahdo...?

URMAS *Tuskastuneena:* Tahdo...? Minä en voi!

VAIMO *Työntää huntunsa niskaan, jolloin mustat suortuvat tulevat näkyviin, astuu askeleen, suoristautuu täyteen mittaansa. Muuttuneella äänellä:* Urmas!

URMAS *Peräytyy kauhistuneena taapäin, kohottaa torjuvasti kätensä:* Mitä...? Nousevatko kuolleet haudoistaan...?

MERTSI *Hiljaisen läpitukevasti:* Ei, vaan elävät, jotka ovat yksinäisyydessä odottaneet hetkeänsä.

URMAS *Yhä kauhuissaan:* Mitä tahdot minusta, Mertsi...?

MERTSI Tahdon sinut siirtää puoli ihmis-ikää takaperin. Minä, elämästä irtileikattu, jäin eloon, koska Mervian tulevaisuus oli minulle liian rakas. Tahdon sinua muistuttaa siitä nuoresta miehestä, joka kerran lupasi tämän Mervian liittää lujaksi ja kokonaiseksi, mutta joka nyt seisoo sekasorron ja hajaannuksen keskellä, horjuen oman itsensäkin edessä.

URMAS *Tyytyneempänä, mutta syvästi liikutettuna:* Silloin myöskin tiedät miksi minun nuoruuteni unelma särkyi.

MERTSI Tiedän. Siksi, että hylkäsit nuoruutesi uskon ja eksyit laskelmien poluille. Siksi että horjahdit vihaan, silloin kun olisi enin rakkautta kaivattu.

URMAS *Sisäisestä kuohunnasta vavisten:* Mertsi! Jos tämä oli minun hairahdukseni, mikä silloin on sinun heimosi osa tässä hajaannuksessa?

MERTSI Minun heimoni...? *Pienen äänettömyyden jälkeen:* Olin jo unohtanut kuuluneeni johonkin heimoon... Niin, »minun» heimoni syyt ovat monet ja raskaat. Mutta pitikö sinun, jolle jumalat olivat uskoneet suuren ajatuksen, painua niiden tasalle, joilla oli vain sirpaleajatus? Pitikö sinun, joka rakensit kansakunnan suurta tulevaisuuden pirttiä, kompastua ... matalaan arkkuun? Ja oletko sinä, joka nousit kiroja poistamaan, koskaan ymmärtänyt *minun* heimoni kiroja?

URMAS *Hämmästyneenä:* Sinun heimosi kiroja...?

MERTSI

Niin. Juuristaan irtireväistyn sirpaleen epätoivoisuuden kiroja!

URMAS *Kuin itseksensä:* Niitä kiroja minä totisesti en ole tullut ajatelleeksi... *Äänettömyys.*

MERTSI Menneet menneinä. *Astuu askeleen lähemmäksi:* Urmas! Sirpaleet huutavat ympärilläsi. Se

rakennus, jonka rakkaudellesi kohotit, on sortumaisillaan. Se kansa, jonka korprien hajanaisista joukoista liitit ja nostit, on epätoivoon painumaisillaan. Anna sille tänään uskonsa takaisin, anna sille merkki!

URMAS

Merkki...? Ja se olisi...?

MERTSI *Kuohahtaen*: Miksi kysyt? Kyselitkö silloin, kun uhrikivellä annoit merkin?

URMAS *Liikutuksesta vavisten*: Ajat ovat nyt toiset, Mertsi.

MERTSI Ajat ovat samat! Minä tulen suoraan uhrikiveltä, uhrikiven usko sielussani!

URMAS *Katsoo häneen hämmästyneenä*: Sinä...? Uhrikiveltä...?

MERTSI *Nyökäyttää hiljaa*.

URMAS *Tuskaisena*: Mutta etkö ymmärrä että hänellä voi olla ruhtinaan asia?

MERTSI Hän käyköön vanhimpain pirttiin. Mutta Mervian kodeissa, *sinun* kodissasi ei sen tytärten raastajalla ja miesten telottajalla pidä oleman jalan sijaa!

URMAS *Levottomasti*: Miksi tämä päähänpisto? Olen noista kaikista sanova.

MERTSI

Sanat ovat ilmaa. Ainoastaan teot seisovat. Anna merkki!

URMAS *Käy käsiään väännellen edestakaisin*: Miksi kiusaatte minua? Miksi vaaditte tekoa, josta ei ole maalle mitään hyötyä, vaan varmasti turmiota?

MERTSI *Astuu aivan hänen eteensä. Hiljaa*: Minä tulen uhrikiveltä ... minäkin kohotin silloin käteni. *Kansan häpeällä ja alennuksella on joku raja, josta se joko painuu ainiaaksi taikka alkaa taas nousta*. Se raja on nyt meillä. Anna merkki!

URMAS *Sitä* merkkiä minä en voi antaa.

MERTSI *Mitään muuta ei ole. Äänettömyys.—Rukoillen*: Urmas! Sinä tiedät mitä Laudussa oli vähällä tapahtua... Tämä on viimeinen säije, josta pidämme yhteisesti kiinni—älä anna sen katketa! *Jää eteenpäin kurottuneena, jännittyneenä odottamaan*.

URMAS *Lyhyen ankaran mielenliikutuksen jälkeen*: Minä rukoilen jumalilta sitä armoa, ettei minun tarvitsisi häntä koskaan nähdä. Mutta jos hän tulee— minä en ole oikeutettu saattamaan maata vaaraan.

MERTSI *Lyyhistyy takaperin, kalpeana*: Onko se sinun viimeinen sanasi, Urmas...?

URMAS

Sen *täytyy* olla—ymmärrä minua.

MERTSI *Suoristautuu ja katsoo häneen hetkisen ääneti. Jäykistyy sitten kalmankarvaiseksi, silmät sulkeutuvat*.

URMAS *Hätäntyneenä*: Mitä...? Mikä sinun tuli, Mertsi?

MERTSI *Avaa silmänsä, tuskin kuuluvasti*: Ei .., mikään. *Kohottaa hunnun päähänsä, nyökäyttää vitkaan—poistuu sanaa sanomatta*.

URMAS *Joka on seisonut hetkisen paikkaansa jähmettyneenä, rientää muutamia askeleita hänen jälkeensä*: Mertsi, Mertsi! Miksi sinä noin menet...? *Pysähtyy, kääntyy takaisin*: Sinä tulet kuin haudan takaa, etkä minua ymmärrä... Mutta sinun pitää vielä kuuleman ja ymmärtämän!

_Rientää jäntevästi korokesillalle kylkeissuojan oven luo ja huutaa. Sisääntulevalle Heljälle: _En vaadi sinua enää, Heljä. Jos hänellä on siitä jotain sanomista, hän on saapa vastauksen!

HELJÄ *Katsoo ihmeissään hänen silmiinsä, sitten riemuisesti*: Niinkö...? Ja sinä olet sanova hänelle rohkeasti totuuden?

URMAS

Olen sanova niin, että hän sen kerrankin kuulee!

HELJÄ *Yhä riemuisemmin*: Ja minä riennän koko tanhualta kuin pahaa unta pakoon!

SÄTENE *Tulee*: Rouka- ja Hallo-vanhimmat ovat tulleet!

URMAS Joko? Pyydä sisään!—Juuri niin, Heljä! On kyllin, kun minun täytyy olla hänen kanssaan samojen ortten alla.

_Heljä ojentaa hänelle molemmat kätensä, nyökäyttää kevein mielin, menee.

Rouka ja Hallo tulevat_.

ROUKA

Terve! Tulimme varalta hyvissä ajoin. Kattelevat.

URMAS

Kunpa pian tulisikin, että hänestä pääsisimme! *Nousevat sillanteelle*.

Minä olen päättänyt tänä päivänä sanoa vakavat sanat. Tästä on kerran tehtävä loppu!

ROUKA

Tuiki välttämätöntä, ystävä. Jo on aika!

HALLO

Tuosta naisjutustakin...?

URMAS *Lujasti*: Niin.

HALLO *Olkapäättään kohauttaen*: No, tapaus oli ikävä. Mutta enpä totisesti tiedä kannattaako muutamien tyttösten tähden panna koko neuvottelua alttiiksi—ja soveltuuko se ylipäätään meidän asemassamme olevien miesten puheitten pasmoihin. Naisjuttu ... yksityisluontoinen asia—

URMAS *Kiivaasti riehahtaen*: Vaikene! Ellet halua kuulla, ummista korvasi!

HALLO *Katsoo pitkään kylmätutkivin silmäyksin*: Neuvon sinua joka tapauksessa punnitsemaan mitä sanot.

Ulkoa kuuluu voimakas torventoitus.

URMAS

Nytkö jo...? *Rientää seuralaisineen ovelle.*

VERONHALTIJA *Tulee. Hän on kookas, miltei hyllyvän lihava mies, turkisreunaisessa viitassa, miekka veltosti vyöllä riippuen. Murtavalla soinnulla*: Tervehdän ruhtinaan nimessä! Hupa tavata, nimi tuttu, mieli tuttu, vaikkei mies nähty. Kaikki ruhtinaani tiedossa, muistossa—hyvä muisto! *Kättelee Urmasta, joka on karahtanut ohauksiltaan punaiseksi. Sitten Roukaa ja Halloa.*

URMAS *Väkinäisen kohteliaasti*: Pyydän istumaan. *Nousevat sillanteelle.*

VERONHALTIJA *Istuutuu mukavaan noja-asentoon pöydänpään noja-istuimeen*: Istukaa, ystävät, myös! *Toiset istuutuvat, paitsi Urmas, joka jää omituisen jännittyneenä lähelle seisomaan.*

Minä olen paljo kulkenut. Minä olen hyvin mielistynyt teidän maahan. Hyvä maa, rikas maa, paljo nahkaa, paljo kalaa, paljo viljaa, oikein hyvä maa—ihana matka!

URMAS Toivon ettette pidä outona, että minun heti tämän yhteydessä täytyy koskettaa asiaan, joka on meitä syvästi loukannut. Ehkä ette tunne tapojamme, ehkä teidän maassanne kohdellaan naista toisin—

VERONHALTIJA Ah se—ah tytöt, Mervian tytöt! Sangen sievät, oikein sievät! *Huomaa Urmaan silmissä harmin välkähdyksen, kääntyy puoleen*: Eikö ymmärrä Mervian mies vaimon, raton päälle...? Luulin minä. Tyttö-ihminen ovenvartijana—hyvä maku, aattelin, oikein hyvä maku! Nyt näen: ei ymmärrä. Liian vakava, liian vakava—elämä ikävä. No, me jätetään se asia.

URMAS *Painokkaasti*: Mutta me puolestamme emme missään tapauksessa—

VERONHALTIJA *Heilauttaa huolettomasti kättään, ilkkuvan painokkaasti*: Me jätetään se, hyvä ystävä! Ei ymmärrä raton päälle, ei kannata haastella.

URMAS *Katsahtaa neuvotonna Roukaan. Lujasti*: Meillä on itse veronkannonkin suhteen vakavan muistutuksen syytä. Veromme ruhtinaalle on tarkoin määrätty. Nyt kuitenkin kuuluu joka taholta että kannetaan isot erät liikoja, niinkuin ei—

VERONHALTIJA *Naurahtaen*: Eikö ymmärrä sitäkään...? Määrävero ruhtinaalle, oma vaivanpalkka

päälle. Ei ymmärrä? No, saapi oppia ymmärtämään! *Nauraen*: Kansa ymmärtää. Tuopi enempi, aina enempi—rikas kansa. Ei kelpaa tämä! Muroonia köyhä maa, suuri vero. Tämä rikas maa, lämmin pirtti, hyvä ruoka, vähä työ, vähä vero—ei kelpaa, ei kelpaa! Ei tarvis miekkaa kantaa, ei maata puolustaa—tarvis maksaa, paljon maksaa. Puhun ruhtinaalle, ruhtinas käskee. Puhun teille: itse tarjota—olis somempi itsellenne—

SÄTENE *Tulee*: Kirjeentuoja—arvoisalle veron haltijalle!

URMAS *Katsoo kysyvästi veronhaltijaan*.

VERONHALTIJA

Saapi tulla. Jatkamme sitten.

KIRJEENTUOJA *Vaaleatukkainen, sorjavartinen nuorukainen tulee. Kumartaa syvään oven luona*.

VERONHALTIJA *Viittaa kädellään luokseen. Urmaalle, joka seisoo syrjempänä*: Uljaat nuorukaiset teillä—minä kaikesta kauniista pidän!

NUORUKAINEN *Ojentaa hänelle kumartaen kirjeen. Jää odottamaan*.

VERONHALTIJA *Murtaa sinetit ja avaa siteet, lukee. Kohoutuu äkkiä lepoasennostaan*: Mitä...? Mitä tämä...?

NUORUKAINEN *Kohottaa oikean kätensä ylös*:

Jumalain tuomio, jonka alle kansa ... painaa sinettinsä!

_Iskee povestaan tempaamansa tikarin kahvaa myöten veronhaltijan rintaan. Tämä vetää muutamia kertoja kiivaasti ilmaa, vaipuu hengetönnä taapäin.

Nuorukainen peräytyy kiireesti pari askelta, suoristautuu, syvän värähtävästi_: Urmas! Kansalla on taas uskonsa! *Urmas, joka tuntee nuorukaisen Mertsiksi, huudahtaa tukahtuneen »ah», Hallo aikoo rynnätä ovea kohti. Nuorukainen astuu tielle*: Säästä vaivasi, kurja! *Osottaa tikarin kärellä rintaansa*: Olen oma tuomitsijani, niinkuin tuon toisenkin. *Astuu Urmaaseen päin, kohottaa tikarin rintaansa kohti*: Urmas! Elämän polut yhtyvät ja eroovat... *Kuuristautuu hämmästyneenä ja katsoo syvälle Urmaan pelokkaiisiin silmiin, tikari vaipuu*: Mitä...? Etkö vieläkään ymmärrä, etkö vieläkään usko? *Kohoutuu vitkalleen suoraksi*: Minun tehtäväni siis ei ole vielä lopussa... *Työntää tikarin poveensa, lähtee kiireisesti sillanteelta ovea kohti*.

HALLO *On hiipinyt patsaan luo, lyö rajusti kurikalla kilpeen ja huutaa*: Apua! Apua! Murha!

Urmas rientää hätääntyneenä Halloa kohti, sitten sillanteen reunalle. Ovesta ryntää sisään veronhaltijan asestettuja sotamiehiä. Nuorukainen katsahtaa neuvotonna ympärilleen. Hallo osottaa, huutaa: Murhaaja kiinni! *Urmas vääntelelee tuskaisena käsiään, syöksyy kuin apuun rientääkseen sillanteen askelmille. Nuorukainen ryntää ikkunaa kohti, survasee kätensä rakkoruutujen läpi—sotamiehet tointuvat, syöksähtävät päin—nuorukainen riuhtasee ikkunan puitteet ja heittää ne lattialle—hyppää ikkunasta ulos*.

9. KIROJEN KUMPU.

_Urmaan pirtti.—Patsaan luona on matala, uutimeton juurakkovuode, jolta Urmas on vastikään noussut. Vuoteen vieressä matala istuin, jonka päällä pari maljaa. Pöydän etupäässä olevalla noja-istuimella lepää Urmas, nojaten päätään istuimen selukseen kiinnitettyyn pielukseen, jalat pienelle jakkaralle kohotettuina. Hänellä on päällään ainoastaan pitkä, valkoinen yöviitta ja peurannahkavirsut jalassa. Hän on hyvin vanhettunut ja riutunut—tukka ja parta lähes valkoiset. Vastapäätä, pöydänedusrahilla, istuu Rouka.

On varhainen aamuhetki. Ulkona vielä hämärää, huonetta valaisee kaksi soihtua._

URMAS *Ylös kattoon tuijottaen, painokkaasti*: Tämä matka meidän olisi pitänyt jo aikoja sitten tehdä!

ROUKA

Niin, ystävä. Mutta vielä ei ole myöhäistä.

URMAS *Kiihtyen*: Ei myöhäistä? Kuka sen tietää! *Raivona*: Miksi? Miksi minua estitte? Mikä salajuoni se oli? Vastatkaa, taikka murskaan teidät!

ROUKA *Rauhottaen*: Se oli erehdys, ystävä, paha erehdys. Mutta kaikki tulee vielä hyväksi ... mehän juuri valmistaudum—

URMAS *Keskeyttää kiivaasti*: Vanha? Minä liian vanha? Se on vale! Se on niitä teidän ainaisia parjauksianne. Niin juuri. Vale, vale! Istun satulassa yhtä hyvin kuin kukaan. *Nostaa molemmat kätensä, huutaa*: Miksi hevosia pidätätte, antakaa laukata! *On tempaavinaan suitsista*: Hei, Purmo, täyttä neliä! *Ratsastaa, jännitettyjä käsiään nelistyksen tahdissa liikuttaen, niin että koko ruumis väräjä, kiivaasti läähättäen*: Hih-hih-hih-hih-hih ... kovemmin! ... hih-hih-hih-hih-hih-hiiiii. *Painuu hiljaiseksi. Rouka, joka on noussut häntä rauhottaakseen, istuutuu.*

Urmas kohoutuu lepoasennosta istualleen ja kumartaa syvään. Puhuu miehekkäällä, väliin värähtävällä äänellä: Niin, Merviasta olemme, ruhtinas—siitä maasta, joka on niin paljon kärsinyt. Puhumme nyt suoraan. Kansa ei voi tätä kauvemmin kestää ... *kauppareitit ovat Mervian viimeinen valtasuoni!*

Äänettömyys, kuuntelee jännittyneenä.

Me olemme sen arvanneet... Aivan niin... Jos olisit tämän kaiken tietänyt, et olisi koskaan voinut sallia ... sellaisen kurjuuden kirouksen ... et koskaan! *Äänettömyys. Kiitämme! Kumartaa, vaipuu lepoasentoon, silmät sulkeutuvat. Alkaa vääntelehtiä tuskissaan, tukehtuneesti*: Ei ei! Väärä syytös! En minä armoa pyytänyt, en minä palkintoa määrännyt! *Huutaa*: Hallo, Hallo, Hallo, se jääsilmiä se oli!... Ei sinne, ei sinne! Käärmeitä, Rajakorven käärmeitä! Nyt ne tarttuvat ... auttakaa! *Niinkuin vääntäisi jotain rinnoiltaan irti*: Puristaa, puristaa ... irrottakaa pää ... minä tukehdun... *Räytyy hiljaiseksi.*

Ponnahtaa äkkiä istualleen: Parjausta, parjausta! Kaksikymmentäviisi vuotta...? Se on vale! Kuka uskaltaa minun työni särkeä? *Pui nyrkkiä*: Veenit, veenit, te Mervian kirous! Mutta *tänään* se on tapahtuva... Mervian päivän koittoa ei kukaan voi sumentaa! *Vaipuu taaksepäin, kuin haaveillen*: Ja merviläisyyden ihana puu kohoaa suurena ja mahtavana Rajakorven väkevästi mullasta... *Äänettömyys. Rouka, joka on ollut hänen istuimensa ääressä, palaa paikalleen.*

Urmas avaa silmänsä ja katselee ympärilleen, tuntee Rouan. Nousee pontevasti seisovalleen: Joko hevoset ovat satuloidut?

ROUKA *Painaa hänet hiljaa takaisin*: Orjat juuri sukivat—kyllä pian joutuu. *Huokaa raskaasti.*

URMAS *Raukeasti*: Levähdämme vielä sillaikaa... Pitkä on meillä matka... *Vaipuu horros-uneen.*

HELJÄ *Kurkistaa oman huoneensa ovesta, tule varpasillaan, kuiskaa*: Nukkuuko hän? Kuinka on nyt?

ROUKA Huonosti, valtijat, huonosti. On raivonnut melkein koko aamuhetken, juuri rauhottui.

HELJÄ *Tulee Urmaan luo, katselee häntä*: Voi jumalat, kuinka syvästi meitä koettelette!

ROUKA Ei sinun, valtijat, pidä olla noin toivoton. Minä luulen että se on ohimenevää.

HELJÄ

Kunpa olisi! Minä toivoin niin paljon tuosta matkasta.

ROUKA

Samoin minä. Siinä asiassa hänen ajunsa on nytkin selvä ja kirkas. Juuri kysyi ovatko hevoset jo satuloidut.

HELJÄ Voi, ystävä, ei hänestä enää ole matkan tekijäksi. Tämä hänen sielunsa mursi. *Hyväilee hiljaa hänen päänojapielustaansa, pyyhkäsee kyyneleen.*

ROUKA Tuo onneton armonpyyntö, johon hänetkin saatiin yhtymään, sitten Hallon katalat puuhut nuorukaisen kiinniottamiseksi—

HELJÄ *Jännittyneenä*: Mutta häntä ei ole saavutettu...?

ROUKA Ei, eikä saavutettanekkaan... *Alennetulla äänellä*: Kansalla on siitä asiasta oma uskonsa...

HELJÄ *Tulee luo*: Mitä...?

ROUKA *Hiljaa*: Ettei se ollut ihminen—niin uskovat. Katsos, kukaan ei nähnyt ikkunasta hyppäävän eikä pakoon juoksevan, vaikka sotamiehiä seisoivat aivan ääressä ja tiet vilisi väkeä.

HELJÄ Niinkö...? *Katsoo ylös, nyökäyttää päätään:* Niin ... ihme, ilmestys! —Hän nukkuu niin rauhallisesti. Tule, Rouka, saamaan virvoketta, pitkän yön valvottuasi! *Lähtee, kääntyy:* Ulkona jo sarastaa, täällä vielä soihdut palaa. *Avaa lakeisaukon sulkulaudan, sammuttaa soihdut. Kirkas aamuvalo tunkeutuu pirttiin.*—*Ovella:* Jätämme raolleen, niin kuulemme milloin herää. *Menevät. Lyhyt äännettömyys.*

URMAS *Unissaan:* Merts! Merts! Sinäkö se olitkin, Merts?...? *Äännettömyys.*

Tuskissaan: Joka nuoruutensa uskon hylkää ... joka itsensä pettää ... ah painaa, painaa! *Vääntelehtii:* Mervian soitten sumut ... tukehtaa, tukehtaa, tukehtaa...

Kuuluu viono tiukujen helinää: pöydän toiseen päähän on ilmestynyt Taakankantaja. Hänellä ei ole enää taakkaansa. Hän nyökäyttää ystävällisesti ja hymyilee.

TAAKANKANTAJA *Lähenee hiljaa, tiuvut vienosti soivat:* Urmas!

URMAS *Kohottaa päätään, kuuntelee—raukeaa takaisin:* Väsyttää ... painaa...

TAAKANKANTAJA
Urmas!

URMAS *Liikuttelee silmäluomiaan, mutta jaksaa ainoastaan hiukan raottaa. Kauhistuneena, käsillään torjuen:* Pois, pois! Mitä sinä tahdot? *On paremmin tuntevinaan:* Sinäkö se oletkin...? *Hivelee otsaansa:* Olenhan minä sinut jossain nähnyt?

TAAKANKANTAJA
Nyökäyttää, hymyilee: Eh-kä.

URMAS *Lämpimästi muistellen:* Sinä kävit meillä ... ja äiti antoi sinulle ruokaa... Sinä istuit pankolla ... ja kerroit Mervan suvun muinaisista... *Hivelee taas otsaansa:* Olenko minä sinut joskus muulloinkin nähnyt?

TAAKANKANTAJA *Nyökäyttää:* Eh-kä.

URMAS *Kuin haaveillen:* Nyt minä muistan! Sinä ihanana keväänä, jolloin minä näin sen kauniin unen uhrikivestä ja Mervan suvun suuresta valasta...

TAAKANKANTAJA *Nyökäyttää hiljaa:* Aivan niin.

URMAS
Mutta siitä on jo pitkä aika! *Tuskaisena:* Nyt on toiset ajat, taatto!
Kiro! kirot! *Torjuu molemmin käsin ylöspäin:* Etkö näe tuota kirojen kalliota? Nyt se putoo ... ah, ah, aah... *Lyyhistyy istuimeen.*

TAAKANKANTAJA *Käy istuimen taa ja sivelee lempeästi hymyillen hiljaa hänen tuskan-helmeilevää otsaansa.*

URMAS *Hengittää syvään, hymyilee:* Nyt on niin hyvä ... niin hyvä...

TAAKANKANTAJA *Poistuu hiljaa takaperin, nyökäyttää päätään, tiuvut vienosti soivat:* Olet väsynyt, Urmas. Näe hyviä unia! *Viittaa kädellään:* Rauha! *Katoo.*

URMAS *Hymyilee unissaan, kasvoilla vilkas jännitys:* Katsokaa, katsokaa! Noin mervit ryntäävät! Kas kuinka orjat hyökkäävät! Jo murtuu, murtuu sortajain rivit! *Kohoutuu lepoasennostaan, heilauttaa kättään ja huutaa kovasti:* Voitto—voitto—Mervian päivä on noussut!

HELJÄ ja ROUKA *Juoksevat kiireisesti sisään ja painavat hänet hiljaa lepoasentoon.*

URMAS *Innostuneesti:* Se oli kuuma ottelu, ystävät! Mutta yksikään ei horjunut, joka mies oli sankari!

ROUKA ja HELJÄ *Nyökäyttävät myönnyttäen. Heljä kostuttaa rahilla olevassa kulhossa liinan ja käärii sen Urmaan pään ympäri.*

URMAS *Kohooa virkeänä istualleen, koettelee käärettä, hymyilee onnellisena:* Se oli liikaa, aivan liikaa! *Nyökäyttää Heljälle:* Mutta kiitos, kiitos—te Mervian nuoret neitokset! On ihanata puhua seppel päässä, on ihanata puhua Mervian vapauden juhlassa!

Katselee, kädellä silmiään varjostaen, ovelle päin, viittaa riemuisesti: Katsokaa tuota kansanpaljouutta, kaikki kukkulat ja rinteet täynnä! Sellaista juhlaa ei ole ennen Merviassa vietetty. Kas ... yhä uusia joukkoja...

Kaukaa kuuluu pitkä, voimakas torventoitutus.

HELJÄ *Säpsähtää, katsoo kysyvästi Roukaan.*

ROUKA

En ymmärrä... Mitä ihmettä tämä tietnee...?

URMAS *Nousee seisoaalleen:* Nyt minun täytyy—kuulittehan, torvi jo kutsuu puhujakivelle. *Painaa Rouan ja Heljän itsestään irti:* Minun täytyy, ystävät—kansa odottaa—*Lähtee perällepäin.*

Pysähtyy, silmissä outo loiste: Niinkuin seisoin ijäisyyden niityn veräjällä!—Suokaa, jumalat, minun lausua julki mitä nämä tuhannet tänä hetkenä tuntevat. *Astuu pöydän takapäähän, jonka kuvittelee puhujapaikaksi. Rouka ja Heljä katsovat toisiinsa neuvottomina, jäävät lähelle.*

Mervian lapset! Matala olen minä tänä hetkenä puhumaan, matala jokainen ihmisestä syntynyt. Onko tämä unta? Katsokaa Mervian vapaudenpäivän aamunkoittoa! Syleilkää toisianne te uudestaan syntyneen Mervian lapset!

_Oven takaa kuuluu pieni kahakan temmellys, sitten ovi riuhtaistaan voimakkaasti auki ja sisään ryntää: Vaalea nuorukainen, Kovas, Kurkia, Horhoja ja kolme muuta. He ovat miekkavyöllä, eräällä köysikäärö olalla. Heljä on nopeasti rientänyt pirtinpatsaan luo ja temmannut viritetyn jousen, johon työntää nuolen ja ojentaa jousen uhaten tulijoita kohti. Rouka on tarttunut Urmaaseen, koettaen vetää häntä taapäin. Vaalea nuorukainen astuu Urmasta kohti.

Urmas irrottaa itsensä pontevasti Rouasta ja ojentaa riemuisesti kätensä tulijoita kohti: Terve teille, Mervian aamunkoiton miehet! *Vaalea nuorukainen ja muut jäävät hämmästyneinä seisomaan.*

Eikö niin, ystävät: olemme nähneet pahaa unta? Mistä on ollut kysymys? Jokainen Mervian lapsikin voi tänäpäpä vastata: *siitä että kansan täytyy olla uskollinen itselleen!* Emmekö sitä ennen tietäneet? Tiesimme, emmekä kuitenkaan tietäneet. Ei se niin vaarallista ole, sanoimme, jos vähän myöstääkin. Ja me myöstimme—myöstimme tämän, tuon säilyttääksemme—myöstimme tuonkin, vielä jotain säilyttääksemme. Sitten tuli tyhjyys eteen, hulluus käteen. Silloin vasta ymmärsimme ne kansan elämänehdoiksi ja otimme ne yksimielisellä ryntäyksellä takaisin.

_Kaukaa kuuluu toinen torventoitutus. Oven luona olevat katsahtavat merkitsevästi toisiinsa, Rouka ja Heljä ihmetellen.

Urmas riemuisesti: Noin vapaudenaamun torvet pauhaavat! *Varjostaa kädellä silmiään:* Kas, Vuori-Mervian miehet! Terve, te asiamme uskollisimmat!

Hivelee mieltien otsaansa: Mutta miksi olemme olleet niinkuin mielipuolet ja hullut miehet, miksi olemme toisiamme repineet niinkuin nälkäiset sudet paukkuvana pakkasyönä? Siksi, että meitä ovat painaneet keskeneräisyyden raskaat kirot. Olimme vasta kansakunnan raakale. Me, jotka olemme seisoneet lujin rinnoin muronnien juonia vastaan, kysymme ihmetellen miksi osa veljiämme poikkesi toisille teille? Mutta katsokaas: kansalla on itsensä suojelemisen vaisto myös *sisäänpäin* eikä ainoastaan *ulospäin*. Ulospäin! sanoimme me, ja se oli totinen tosi. Mutta veeniläisyyden kirous oli meitä painanut niin kauvan, ettei toinen osa tuntenut itseään sisäänpäin turvatuksi. Sisäänpäin! huusivat he ja erkanivat omille mutkaisille poluilleen. *Vaalea nuorukainen kääntyy liikutettuna, toiset vaihtavat hiljaa jonkun sanan.*

Nyt sen ymmärrämme. Kansa, joka ei ole sisältä kokonainen, ei ole ehjä ulospäinkään. Siksi ovat nämät karkeat jauhinkivet olleet tarpeen. Jumalat, kuinka karkeat ja raskaat ne ovat olleet! *On silmänräpäyksen liikutuksesta vai.*

Olemmeko jo tarpeeksi jauhettut? Minä vannotan teitä, Mervian miehet, että ymmärtäisitte tämän hetken tärkeyden, jolloin sydämemme taas kerran sulana läikkyvät. Jos te kiellätte niiltä, jotka heikkoudesta olivat toista mieltä, ihmisarvon ja teette heistä heittiöitä, niin te yritätte leikata heidät kansakunnan ruumiista irti—ja katso, he tekevät heikkoudesta hyveen, jonka puolesta ottelevat kuin pedot pentujensa. Ja heidän jatkokseen hiipivät kaikki onnenonkijat, kaikki kehnouden ruoppa ja sakka—kaikki he kulkevat päät pystyssä ja julistavat etteivät he mitään häpeä! *Äänettömyys.*

Katsoo ylöspäin kohottaen hiljaa kätensä, silmät syttyvät: Kuinka ihmeellistä! Nyt uskon olevan hetkiä, jolloin kohoamme kirkkauden vuoren tutkaimille ja näemme sumujen läpi. *Kuuluu taas voimakas torventoitutus. Urmas katsoo kauvas etäisyyteen:* Ah orjat, terve työn raatajat! Me epäilimme, me puhuimme kahdestakymmenestä viidestä vuodesta. Sumua, sumua! Kuinka kaikki näyttää toiselta, kun jumalat meitä jauhavat. Kuinka raskaasti veenit huokailivat niin kauvan, kun he yhä käänsivät kasvonsa Veeniaan päin ja tahtoivat eri joukkona elää. Kuinka nyt on selvää ettei pensas voi metsää hallita, eikä taas mitään hävittämällä hävittää, mikä elämään luotu on. Katsokaa kuinka kansan uusi elämänusko

kulkee kohotetuina otsin päämääräänsä. Sillä sen otsaan on poltettu *kansakunnan kokonaisuuden* elämänmerkki. *Äänettömyys*.

Kansakunnan kokonaisuus, yksimielinen kansa! Siitä isät huokailivat, sen vuoksi me lapset vihasimme ja rakastimme. Nyt se on saavutettu.—Me vaikeroimme suuresta onnettomuudesta, raskaista kohtalon kiroista. Oliko tämä onnettomuus ja kirous, vai oliko se siunaus? Siunaus, sanon minä! Mikä muu kuin tämä aika olisi avannut korvamme orjien huokauksia kuulemaan? Mikä muu veeniemme silmät näkemään että kourallinen on vain kourallinen? Mikä muu meihin niin väkevästi kokonaisuuden tuntoa iskenyt ja luontomme syvät perintökirot paljastanut?...

Tämä, Mervian miehet, on tarina siitä kuinka sirpaleita kansaksi jauhetaan. Paljon on meissä ollut harhaa, mutta me painumme näiden kirovuosien hiljaiseen hautakumpuun. Siellä me lepäämme: veenit ja mervit, orjat ja vapaat, vihamme ja rakkautemme, harhamme ja kirkkaat tekemme. Mutta sen yli kulkee kansan uusi tulevaisuuden tie, sen vainaittenpuun oksalla kukahtelee kevään käki.

Osottaa, silmät intomielisesti säteillen, kauvas etäisyteen: Katsokaa kuinka kirkkaana taivaanranta aukeaa! Sen huikaisevassa valossa viha sammuu, taistelu raukee, kaikki keho karisee—kansa elää!

Kaukaa kuuluu voimakkaita riemuhuutoja.

Kuuletteko, kuuletteko Mervian tulevaisuuden ääniä! Niinpä huutakaa, en tahdo kauemmin pidättää. Eläköön Mervia, uutena, lujana, kirkkaana—eläköön!

Kohottaa kätensä ja huutaa, mutta kaatuu äkkiä suulleen, kirkas verisuihku ruiskahtaa suusta lattialle.—Toiset seisovat silmänräpäyksen kivettyneinä, rientävät sitten luo.

HELJÄ

Ah, Urmas!

HORHOJA

Tuonen tummilla vesillä!

KOVAS *Kyönelettä murtaen: Missä viha sammuu, taistelu taukoo!*

Nostavat kuolleen vuoteelle. Heljä viereen polvistuneena pyyhkii veren hänen suunsa ympäriltä.

VAALEA NUORUKAINEN *On siirtynyt pöydän luo ja purskahtanut hiljaiseen nyyhkytykseen. Kääntyy kasvoiltaan lumivalkeisena vainajaan päin: Tulimme sinua vangitsemaan—sinut vangitsi toinen voima. Kiitän teitä siitä, jumalat—kiitän teitä siitä armon langasta, jonka minulle itselleni soitte...*

Läheltä kuuluu torventoitotus.

Mervian päivä nousee!... Minun tehtäväni on loppuun suoritettu... Kaikki painuu kumpuun—kansa elää! *Huudahtaa äkkiä hiljaisen »ah» ja painaa kädellä rintaansa, tarttuu toisella istuimen nojaan, vaipuu hervotonna istuimeen. Raukeana, vienosti hymyillen: Ja ihminen itse oli ... vain nimetön suortuva! Painuu hengetönnä taapäin.*

Toiset rientävät hämmästyneinä luo. Nuorukaisen pään vaipuessa alas putoaa hänen vaalea peitetukkansa lattiaan ja mustat suortuvat valahtavat esiin.

HELJÄ *Lyyhistyy, kuin aaveen näkisi: Merts...?*

TOISET *Hämmästyksen valtaamina: Merts!?*

ROUKA *Liikutuksesta vavisten: Tikari-nuorukainen!—Tunsin hänet heti kun ovesta sisään astui.*

TOINEN *Yhä enemmän hämmästyneinä: Tikari-nuorukainen...? Äänettömyys. Katselevat toistensa silmiin.*

HORHOJA

Niin kaihtelematta keskellämme liikkui, ettei kukaan mitään aavistanut!

TOINEN

Leimuavin innoin nuo äänet nosti, jotka nyt lähenevät!

KOVAS

Sanansaattajan kautta meidät Muronnian tyrmästä kutsui.

HELJÄ

Me näemme unta!

Ulkoa pirtin takaa kuuluu hälliseviä ääniä, puheensorinaa ja jalankapsetta. Sisällä olevat nostavat Heljän viittauksesta pöydänedus-rahin Urmaan vuoteen viereen ja kantavat Mertsin sille.

HORHOJA *Syvästi liikutettuna*: Kansa elää... Rauha heille!

TOISET

Rauha!

ULKOA *Raivoisia huutoja*: Petturi! Konna! Vielä on Merviassa miekkoja! Repikää! Tilinteon päivä on tullut!

Samassa kuuluu valtava räsähdys: koko pirtin takaseinä reväistään maahan, niin että jälelle jää vain kehys- ja kiinnikepuut. Aamuauringon häikäisevässä valossa näkyy ääretön asetettu kansanpaljous, joka huitoo käsiään ja huutaa vimmatusti: Noin petturin käy! Surma armonpyytäjille!

KOVAS *Rientää peräsillanteelle*: Mitä tämä, te hullut? Käräjämäelle teidän piti!

VEENI-RUNONIEKKA FLÖJDE

Sinne menemmeikin, mutta tilinteon päivä on tullut!

KOVAS *Osottaa Urmaan ruumista*: Kuolleet eivät tee eläville tiliä! *Paljastaa päänsä*: Kunniata kuolemalle!

JOUKKO Kuollut...? Hän kuollut...? *Paljastavat päänsä, paitsi Flöide ja eräät muut*.

FLÖIDE

Konnan edessä ei pääni paljastu, ei elävänä eikä kuolleena!

KOVAS *Kiivaasti*: Vaikene!—*Kansalle*: Meillä on hänen tervehdyksensä. Ja erään toisenkin. Käräjämäelle!

_Käy joukon etunenään. Toiset huoneessa olevat, paitsi Heljä ja Rouka, seuraavat. Kansanjoukko kulkee paljastetuin päin ohitse, oikeaan kaartuvalle rinnetielle. Käräjämäeltä kuuluu pitkällistä torventoitotusta.

Heljä ja Rouka vaihtavat muutamia sanoja, jonka jälkeen Rouka menee ulos. Sisään tulee Sätene, jonka Heljä viittaa luokseen._

SÄTENE *Pysähtyy Mertsin ruumiin nähdessään hämmästyneenä ja kauhistuneena, katsoo epätietoisena Heljään*.

HELJÄ *Nyökäyttää hiljaa*: Mertsivalio!

SÄTENE *Huudahtaa tukehtuneen »Mertsivalio!» ja vaipuu kuolleen viereen hyväillen liikutettuna hänen suortuviaan*.

TIEN KÄÄNTEESTÄ *Vasemmalta kuuluu raskasta askeleitten töminää ja hälliseviä ääniä, joiden joukosta erottaa selvästi*: Pois sortajat! Pois tietäjät! Pois jumalat! Rautainen nyrkki lakaisee kuin myrsky!

Tiellä näkyy orjain joukko. He ovat asetetut: millä miekat, millä keihäät tai nuijat, useilla ainoastaan kanget olalla. He tulevat vinhaa vauhtia rinnettä alas, laulaen uhmaavaa, kiihdyttävää laulua, jonka loppupoljennot jymähtävät kuin nuijan iskut.

Orjain laulu:

Ei-ei, ei! Ei-ei, ei! Ei-ei auta ei jumalaiset, ei manalaiset! Ei-ei auta ei jumalauta muu kuin rauta, orjan nyrkin, orjan nyrkin raudanraskas paino!

JOUKOSTA *Huutoja*: Hei, Urmas! Kaksikymmentäviisi vuotta, Urmas! *Pysähtyvät ja jäävät hällisten ällistyneinä katsomaan*.

JOKU *Hiukan päihtyneesti*: Se oli oikein pojat! Pois seinät, pois katot, nyt on vapaus—helee!

JOUKKO

Helee, helee!

HELJÄ *Kuohuvan värähtävästi*: Kuolemalle kunniata! Eikä hän ollut teidän vastustajanne.

JOUKOSTA *Huutoja*: Entäs kaksikymmentäviisi vuotta!—Mitäs se ämmä nääköttää?—Kun ottais ja panis pakaroille että paukkuis!

JOLMA *Rajusti*: Huutia, pojat! *Astuu esiin*: Älä pane pahaksi, valtijat! He ovat nyt vähän hurjalla päällä—tänään, ja ehkä vielä huomennakin. *Osottaa orjien otsia*: Katsos, nuo arvet kutkuavat yhden ihmisjän.— Mutta nyt on vapaus Merviassa!

JOUKKO

Nyt on vapaus—helee!

JOLMA Nyt mennään käräjämäelle, nyt ajetaan sortaja maasta. Hei, pojat, eteenpäin! Maahan sortajat!

JOUKKO

Maahan sortajat! Helee! *Kiertävät oikeaan menevälle tielle*:

Ei-ei, ei! Ei-ei, ei! Ei nyt estä sorron pahlat, Hornan hahlat! Ei-ei estä, ei hiis kestä, kun nyt vestää orjan nyrkin, orjan nyrkin raudanraskas paino!

HELJÄ _Seisoo Urmaan ja Mertsin ruumiitten ääressä katsellen orjain jälkeen, jotka katoavat näkyvistä.

Käräjämäeltä kuuluu valtava torvien pauhu ja sen lomitse orjien uhmalaulun jymähtelevät poljennot._

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KIROT: YHDEKSAN-KATKELMAINEN UNELMA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or

creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.